

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

27

YASAMA YILI

6

SIRA SAYISI: 407

**İstanbul Milletvekili Mustafa Demir ve
127 Milletvekilinin Çevre Kanunu ile Bazı
Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair
Kanun Teklifi (2/4895) ile Çevre Komisyonu ve
İçişleri Komisyonu Raporları**

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
<https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari>
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/4895 Esas Numaralı Teklifin	
- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı	4
- Katılma Yazıları	6
- Genel Gerekçesi	8
- Madde Gerekçeleri	9
• Çevre Komisyonu Raporu	12
• Muhalefet Şerhleri	18
• İçişleri Komisyonu Raporu	32
• Muhalefet Şerhleri	44
• Teklif Metni	72
• İçişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin	72
• Teklif Metnine Ekli Kroki ile Sınır ve Koordinat Listesi	76
• İçişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metne Ekli Kroki ile Sınır ve Koordinat Listesi	78

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır.

Gereğini arz ederiz.

<i>Mustafa Demir</i> İstanbul	<i>Ahmet Zenbilci</i> Adana	<i>Tamer Dağlı</i> Adana
<i>Mehmet Şükrü Erdinç</i> Adana	<i>Abdullah Doğru</i> Adana	<i>Jülide Sarıeroğlu</i> Adana
<i>Ali Cumhuri Taşkın</i> Mersin	<i>Mehmet Erdoğan</i> Gaziantep	<i>Bayram Özçelik</i> Burdur
<i>Nilgün Ök</i> Denizli	<i>Öznur Çalık</i> Malatya	<i>Ahmet Hamdi Çamlı</i> İstanbul
<i>Necip Nasır</i> İzmir	<i>İbrahim Halil Yıldız</i> Şanlıurfa	<i>Yavuz Ergun</i> Niğde
<i>Cemal Öztürk</i> Giresun	<i>Uğur Aydemir</i> Manisa	<i>Emrullah İşler</i> Ankara
<i>Mehmet Ali Cevheri</i> Şanlıurfa	<i>Yakup Taş</i> Adıyaman	<i>Osman Aşkın Bak</i> Rize
<i>Muhammet Müfit Aydın</i> Bursa	<i>Osman Ören</i> Siirt	<i>İsmail Tamer</i> Kayseri
<i>Mustafa Levent Karahocagil</i> Amasya	<i>Metin Gündoğdu</i> Ordu	<i>Mehmet Habib Soluk</i> Sivas
<i>Atay Uslu</i> Antalya	<i>Tuba Vural Çokal</i> Antalya	<i>Nazım Maviş</i> Sinop
<i>Hakan Çavuşoğlu</i> Bursa	<i>Sami Çakır</i> Kocaeli	<i>Zafer Işık</i> Bursa
<i>Pakize Mutlu Aydemir</i> Balıkesir	<i>Lütfiye Selva Çam</i> Ankara	<i>İbrahim Aydemir</i> Erzurum
<i>Yaşar Kırkpınar</i> İzmir	<i>Ahmet Kılıç</i> Bursa	<i>Orhan Erdem</i> Konya
<i>Hacı Ahmet Özdemir</i> Konya	<i>Bekir Kuvvet Erim</i> Aydın	<i>İsmail Güneş</i> Uşak

<i>Jülide İskenderođlu</i> Çanakkale	<i>Osman Boyraz</i> İstanbul	<i>Hasan Turan</i> İstanbul
<i>Çiğdem Erdoğan Atabek</i> Sakarya	<i>Selahattin Minsolmaz</i> Kırklareli	<i>İbrahim Halil Fırat</i> Adıyaman
<i>Vildan Yılmaz Gürel</i> Bursa	<i>Fehmi Kıpçü</i> Bolu	<i>Hasan Çilez</i> Amasya
<i>İbrahim Aydın</i> Antalya	<i>Kemal Çelik</i> Antalya	<i>Mehmet Cihat Sezal</i> Kahramanmaraş
<i>Zeynep Gül Yılmaz</i> Mersin	<i>Ahmet Berat Çonkar</i> İstanbul	<i>Fehmi Alpay Özalan</i> İzmir
<i>Halil Etyemez</i> Konya	<i>Emine Sare Aydın</i> İstanbul	<i>Orhan Yegin</i> Ankara
<i>İsmail Kaya</i> Osmaniye	<i>Tahir Akyürek</i> Konya	<i>Selim Gültekin</i> Niğde
<i>İbrahim Yurdunuseven</i> Afyonkarahisar	<i>Semra Kaplan Kıvrırcık</i> Manisa	<i>Serkan Bayram</i> İstanbul
<i>Halil Özcan</i> Şanlıurfa	<i>Cengiz Demirkaya</i> Mardin	<i>Şahin Tin</i> Denizli
<i>Mücahit Durmuşođlu</i> Osmaniye	<i>Mehmet Sait Kirazođlu</i> Gaziantep	<i>Ali Şahin</i> Gaziantep
<i>Müslüm Yüksel</i> Gaziantep	<i>Mehmet Uğur Gökgöz</i> Isparta	<i>Metin Çelik</i> Kastamonu
<i>Cemil Yaman</i> Kocaeli	<i>Osman Nuri Gülaçar</i> Van	<i>Ramazan Can</i> Kırıkkale
<i>Mehmet Ali Çelebi</i> İzmir	<i>Salim Çivitciođlu</i> Çankırı	<i>Semiha Ekinçi</i> Sivas
<i>Çiğdem Koncagül</i> Tekirdağ	<i>Ceyda Çetin Erenler</i> Kütahya	<i>Mustafa Arslan</i> Tokat
<i>Ahmet Arslan</i> Kars	<i>Mustafa Canbey</i> Balıkesir	<i>Adil Çelik</i> Balıkesir
<i>İsmail Ok</i> Balıkesir	<i>Burhan Çakır</i> Erzincan	<i>Süleyman Karaman</i> Erzincan

<i>Ekrem Çelebi</i> Ağrı	<i>Cemal Taşar</i> Bitlis	<i>Yasin Uğur</i> Burdur
<i>Mehmet Yavuz Demir</i> Muğla	<i>Selman Oğuzhan Eser</i> Karaman	<i>Selim Yağcı</i> Bilecik
<i>Nevzat Ceylan</i> Ankara	<i>Zemzem Gülender Açıanal</i> Şanlıurfa	<i>Eyüp Özsoy</i> İstanbul
<i>Hülya Nergis</i> Kayseri	<i>Fatma Betül Sayan Kaya</i> İstanbul	<i>Arzu Aydın</i> Bolu
<i>Metin Yavuz</i> Aydın	<i>Fatih Süleyman Denizolgun</i> İstanbul	<i>Bahar Ayvazoğlu</i> Trabzon
<i>Habibe Öçal</i> Kahramanmaraş	<i>Mustafa Kendirli</i> Kırşehir	<i>Orhan Kırçalı</i> Samsun
<i>Gülşay Samancı</i> Konya	<i>Derya Bakbak</i> Gaziantep	<i>Ali Özkaya</i> Afyonkarahisar
<i>İlyas Şeker</i> Kocaeli	<i>Hacı Bayram Türkoğlu</i> Hatay	<i>Hüseyin Şanverdi</i> Hatay
<i>Ahmet Akay</i> Şanlıurfa	<i>Sermin Balık</i> Elâzığ	<i>Recep Uncuoğlu</i> Sakarya
<i>Şirin Ünal</i> İstanbul	<i>Tülay Kaynarca</i> İstanbul	<i>Şeyhmus Dinçel</i> Mardin
<i>Sabahat Özgürsoy</i> Hatay	<i>İffet Polat</i> İstanbul	<i>Ahmet Sorgun</i> Konya
<i>Oğuzhan Kaya</i> Çorum	<i>Ahmet Tan</i> Kütahya	<i>Ravza Kavakcı Kan</i> İstanbul
<i>İsmail Bilen</i> Manisa	<i>Yusuf Başer</i> Yozgat	

KATILMA YAZILARI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına 24/01/2023 tarihinde sunulan 2/4895 Esas Numaralı Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi' ne imza sahibi olarak katılmak ister, bilgimize arz ederim.

26/01/2023
Sena Nur Çelik
Antalya

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

(2/4895) Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine imzama koyuyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

26.01.2023

Abdullah Nejat Koçer

Gaziantep

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi için imzama atıyorum.

Gereğini arz ederim.

24/01/2023

Niyazi Güneş

Karabük

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine katılıyorum, Gereğini saygılarımla arz ederim.

24/01/2023

Ergün Taşcı

Ordu

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/4895)	
ESAS	İçişleri Komisyonu
TALİ	Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Çevre Komisyonu Plan ve Bütçe Komisyonu

GENEL GEREKÇE

2872 sayılı Çevre Kanunu gereği deniz kirliliğinde uygulanan idari yaptırımlarda geminin türü, kirliliğin niteliği ve geminin büyüklüğü esas alınmaktadır. Çevre Kanunu'nun 20 nci maddesinin (1) bendinde gemi tonajlarına göre idari para cezası hesaplama yöntemi yer almaktadır. Gelişen teknoloji ile gemi tonajlarının artması ile birlikte, mevcut hesaplama yöntemi ile büyük tonajlı gemiler hakkında uygulanan idari para cezası miktarlarının da orantısız olarak arttığı görülmektedir. Kanun teklifi ile uygulanacak idari para cezalarında ortaya çıkan orantısızlığın giderilmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Günümüzde kent nüfusundaki artışın doğurduğu konut ihtiyacı yanında hızlı kentleşmenin getirdiği trafik sorunları da artmaktadır. Ağır trafik sorunları karşısında kıyı yapı tesisleri ile kara tarafındaki kullanımlardan doğan otopark ihtiyacının karşılanması ve kıyının kamu tarafından etkin kullanımının sağlanması amacıyla dolgu alanında, dolgu yüzeyinden görünmemek ve açığa çıkmamak üzere yer altı otoparkı yapımına imkân sağlayacak bir düzenleme yapılması gereği ortaya çıkmıştır.

Diğer taraftan kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alanla ilgili 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununa eklenen ek 3 üncü madde uygulamalarının birçok belediyemizde henüz tamamlanamaması ve maddenin doğrudan belediye gelirleri üzerinde etkili olması nedeniyle uygulamaya yön verilebilmesi için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına usul ve esas belirleme hususunda yönetmelik çıkarma yetkisi verilmesi ihtiyacı doğmuştur.

5302 sayılı Kanunun 51 inci maddesindeki düzenleme ile il özel idareleri ile bunların %50 sinden fazla hissesine sahip oldukları şirketlere belli durumlarda borçlanma yetkisi verilmiş ancak toplam borç stoğunun en son kesinleşen bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanununda belirlenen yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını geçemeyeceği hükme bağlanmıştır. 2020 ve 2021 yılları Merkezi Yönetim Bütçe Kanunlarında yapılan düzenlemeyle;

İl özel idareleri, belediyeler ve bunların bağlı kuruluşları ile sermayesinin yüzde 50'sinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından Avrupa Birliği ile katılım öncesi mali işbirliği çerçevesinde desteklenen projelerin finansmanı için yapılan borçlanmaların, çok taraflı yatırım ve kalkınma bankaları ile yabancı devlet kuruluşlarından doğrudan veya İller Bankası Anonim Şirketi aracılığıyla yapılan borçlanmaların, su, kanalizasyon ve altyapı projeleri (SUKAP) kapsamında yürütülecek işler için İller Bankası Anonim Şirketinden yapılan borçlanmaların, borçlanma sınırına dahil edilmeyeceği hükmü getirilmiş ancak yapılan düzenleme Anayasa Mahkemesince "*Bütçe Kanunlarında sadece bütçe ile ilgili hükümlere yer verilebileceği, dolayısıyla bu düzenlemenin usulen Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile yapılamayacağı*" gerekçesiyle iptal edilmiştir. (8/8/2022 tarihli ve 31917 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 24/2/2022 tarihli ve E:2020/32, K:2022/18 sayılı Karar (2020 Yılı Bütçe Kan.), 24/2/2022 tarihli ve E:2021/26, K:2022/19 sayılı Karar (2021 Yılı Bütçe Kan.) Daha önce ilk defa 2009 yılında (2010 yılı bütçesi) Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile getirilen ve her yıl bütçe kanunlarında yer almaya devam eden ancak iptal edilen düzenlemeye belirtilen türden borçlanmaların maliyetinin büyüklüğü ve bütçeye olan etkisi dolayısıyla ihtiyaç duyulmaktadır.

5393 sayılı Belediye Kanununun 68 inci maddesindeki belediye ve yüzde ellisinden fazla hissesine sahip oldukları şirketlerin borçlanma yapabilmelerine dair Kanunun 68 inci maddesinde 5302 sayılı Kanun hükmüyle aynı şekilde Merkezi Yönetim Bütçe Kanunlarında yapılan ancak Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen düzenleme uygulamanın devamı açısından önem arz etmektedir.

Yine 2020 ve 2021 yılları Merkezi Yönetim Bütçe Kanunlarında merkezi idare kuruluşlarının özel kanunlarında yer alan hükümler haricinde mahalli idarelere yardım amacıyla bütçelerine pay, fon veya

özel hesap gibi adlarla başka bir ödenek konulamayacağına dair düzenlemenin Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş olması sebebiyle, 2872 sayılı Kanun, 6306 sayılı Kanun ve 5199 sayılı Kanun gibi özel kanunlar uyarınca merkezi idare kuruluşlarınca mahalli idarelere aktarılması gereken ödeneklerin ilgili kanunların amacına uygun olarak yapılmaya devam edilebilmesi için iptal edilen hükmün 5779 sayılı Kanunda kalıcı olarak yer alması gerekmektedir.

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun uygulanması ile ilgili tereddütleri gidermek, düzenleyici ve yönlendirici işlemler yapmak görevleri hâlihazırda 1 sayılı CBK'nin 97 nci ve 100 üncü maddeleri kapsamında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca yürütülmektedir. Öte yandan yerel yönetimlerle ilgili İçişleri Bakanlığından alınarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca verilen görevlerin devri ile ilgili yasal değişiklikleri içeren 29/11/2018 tarihli ve 7153 sayılı Kanun'da, konunun düzenleme kapsamında yer almaması nedeniyle uygulamaya ilişkin ihtilaflar ortaya çıkmaktadır. Bilhassa 6360 sayılı Kanun ile kapatılan yerel yönetim birimlerinin taşınmazları, hak, alacak ve borçlarına ilişkin olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca verilen görüşler ile yine konuya ilişkin İçişleri Bakanlığınca tesis edilen düzenleyici ve yönlendirici işlemlerin uygulanması hususunda belediyeler ve ilgili kamu kurumlarında (tapu müdürlüğü vs.) tereddütler yaşanmaktadır. Düzenleme ile belediyeler ve il özel idareleri bakımından ayrı ayrı olmak üzere yaşanan tereddütlerin giderilmesi sağlanmaktadır.

Kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alan özelliği devam eden yerlerden, 6360 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesinin onbeşinci fıkrası kapsamında tüzel kişiliği kaldırılan köylerde, 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa göre alınması gereken emlak vergisi ile 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılım paylarına ilişkin istisna süresi 31/12/2022 tarihinde sona ermiş olup geçen sürede 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununa eklenen ek 3 üncü madde uygulamaları birçok belediyemizde henüz tamamlanamamıştır. Ayrıca, söz konusu yerlerde 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi, 23 üncü maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendi ile (5) numaralı bendi, 66 ncı maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendi hükümlerinin uygulama süresinin ve bu yerlerde içme ve kullanma suları için ücretin en düşük tarifesinin % 25'ini geçmeyecek şekilde belirlenmesine ilişkin uygulamanın süresinin de uzatılması öngörülmektedir. Yine geçici 1 inci maddenin yirmidokuzuncu fıkrasında da tüzel kişiliği kaldırılarak tek mahalleye dönüşen beldelerde içme ve kullanma sularından alınacak ücretin, mevcut en düşük tarifenin %50'sini geçmeyeceğine ilişkin hükmün süresinin uzatılması öngörülmektedir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 792/A maddesi gereğince kurulan İklim Değişikliği Başkanlığı, iklim değişikliği konusunda uzmanlığa sahip personeli bünyesinde toplayarak ulusal ve uluslararası arenada hedeflerine en iyi şekilde ulaşmayı amaçlamaktadır. Belirtilen sebeplerle Kurum tarafından ihtiyaç duyulan uzman personelin merkez teşkilatı uzman kadrolarından karşılanması sağlanacaktır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Çevre Kanunu uyarınca gemilerden kaynaklanan deniz kirliliğine uygulanan idari yaptırımlarda geminin büyüklüğü esas alınmaktadır. Çevre Kanunu'nun 20 nci maddesi uyarınca gemilere verilen idari para cezaları, groston başına belirlenen aralıklara göre uygulanmakta olup bu aralıklar; 0 ila 1000 groston, 1000 ila 5000 groston ve 5000 grostondan büyük gemiler şeklindedir.

Gelişen teknoloji ile gemi tonajlarının büyüdüğü göz önünde bulundurulduğunda mevcut hesaplama yöntemi büyük tonajlı gemiler bakımından tatbik edilecek idari para cezası miktarını orantısız olarak arttırmaktadır. Bu çerçevede; Çevre Kanunu'nun 20 nci maddesinin (1) bendinde yer alan ve gemiler için uygulanan cezalarda 100.000 grostondan büyük gemiler için ceza miktarının 100.000 groston esas alınarak hesaplanması ve 5.000 grostondan büyük gemilerin evsel vb atıksular ile katı atıklarından kaynaklanan kirliliklerde uygulanacak cezalarda kirliliğin niteliği ve aynı bentte yer alan kirli balast suları için uygulanan cezaların esas alınmasına yönelik düzenleme yapılması amaçlanmaktadır.

Madde 2- Madde ile, kıyıda otopark ihtiyacının karşılanması ve kıyının kamu tarafından etkin kullanımının sağlanması amacıyla mevcut düzenlemenin özüne bağlı kalınarak dolgu alanında, dolgu yüzeyinden görünmemek ve açığa çıkmamak üzere yer altı otoparkı yapımına imkân sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 3- Madde ile, serada sebze ve meyve üretiminin teşvik edilmesi ve ekosisteme zarar verilmeden var olan potansiyelin üretime kazandırılabilmesi amacıyla, ekli krokide gösterilen alanda sera konulu tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgesi kurulabilmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Ekli krokide gösterilen yerde kurulacak sera konulu Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesinde otomasyon sistemli modern sera işletmeleri kurulacaktır. Söz konusu seralar üretime başladığında direkt olarak yaklaşık 2000 kişi, dolaylı olarak toplamda yaklaşık 5000 kişinin istihdam edilmesi beklenmektedir. İklimsel olarak uygun olan Adana ili Karataş ilçesinde, altyapı imkânları sağlanmış ve modern arıtma tesisleri yapılmış olan bölgede ileri teknolojik seralarda ürünler üretilerek ülke ekonomisine katkı sağlanacaktır.

Madde 4- 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununa eklenen ek 3 üncü madde uygulamaları birçok belediyemizde henüz tamamlanamamıştır. Maddenin doğrudan belediye gelirleri üzerinde etkili olması nedeniyle söz konusu maddenin açıklanması ve uygulamaya yön verilebilmesi amacına matuf olmak üzere Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına usul ve esas belirleme hususunda açıkça yetki verilmesi öngörülmektedir.

Madde 5- 2020 ve 2021 yılları Merkezi Yönetim Bütçe Kanunlarında İl Özel İdareleri ve bunların bağlı kuruluşları ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından yapılan bazı borçlanmaların aynı maddenin (d) bendinde belirtilen kısıtlamaya tabi olmayacağına ilişkin düzenlemenin Anayasa Mahkemesince ilgili Kanununda düzenlenmesi gerektiği gerekçesiyle iptal edilmiş olması sebebiyle, 5302 sayılı Kanuna hüküm eklenmektedir.

Ayrıca maddede adı geçen Bakanlık ve idarelerin görev alanları ve isimlerinde yapılan değişikliklere yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 6- 2020 ve 2021 yılları Merkezi Yönetim Bütçe Kanunlarında Belediyeler ve bunların bağlı kuruluşları ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından yapılan bazı borçlanmaların aynı maddenin (d) bendinde belirtilen kısıtlamaya tabi olmayacağına ilişkin düzenlemenin Anayasa Mahkemesince ilgili Kanununda düzenlenmesi gerektiği gerekçesiyle iptal edilmiş olması sebebiyle, 5393 sayılı Kanuna hüküm eklenmektedir.

Ayrıca maddede adı geçen Bakanlık ve idarelerin görev alanları ve isimlerinde yapılan değişikliklere yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 7- İlgili kanunları gereğince mahalli idarelere kaynak aktarılması öngörülen düzenlemelerin uygulanmasında 5779 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrasındaki hüküm nedeniyle

tereddütlerin ortaya çıkmaması için yılları merkezi yönetim bütçe kanunlarında “Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri bütçelerinden özel kanunları gereğince mahalli idarelere aktarılması gereken ödenekler hakkında 2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrası uygulanmaz.” hükmüne yer verilmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesinin 24/2/2022 tarihli ve 2022/19 sayılı Kararı’yla 2021 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda yer alan söz konusu hüküm iptal edilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı dikkate alınarak, uygulamada yaşanabilecek tereddütlerin giderilmesi ve ilgili kanunlarda yer alan amaçlara uygun bir şekilde mahalli idarelere yardım yapılabilmesini sağlamak amacıyla düzenleme yapılmaktadır.

Madde 8- 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun uygulanması ile ilgili tereddütleri gidermek, düzenleyici ve yönlendirici işlemler yapmak hâlihazırda 1 sayılı CBK’nin 97 nci ve 100 üncü maddeleri kapsamında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca yürütülmektedir. Öte yandan yerel yönetimlerle ilgili İçişleri Bakanlığından alınarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına tevdi edilen görevler idari vesayete ilişkin olup idari vesayetle ilgili yetkilerin ise Anayasamızın 127 nci maddesi uyarınca Kanunla düzenlenmesi ve Kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde yürütülmesi gerekmektedir. Buna rağmen görev devriyle ilgili yasal değişiklikleri içeren 29/11/2018 tarihli ve 7153 sayılı Kanun’da, konunun düzenleme kapsamında yer almaması nedeniyle uygulamaya ilişkin ihtilaflar ortaya çıkmaktadır. Madde ile bu ihtilafların giderilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 9- 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununa eklenen ek 3 üncü madde uygulamaları birçok belediyemizde henüz tamamlanamamıştır. Bu sebeple kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alan özelliği devam eden yerlerden, 6360 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesinin onbeşinci fıkrası kapsamında tüzel kişiliği kaldırılan köylerde, 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa göre alınması gereken emlak vergisi ile 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılım paylarına ilişkin istisna süresinin 31/12/2025 tarihine kadar devamının sağlanması amaçlanmaktadır. Ayrıca, söz konusu yerlerde 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi, 23 üncü maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendi ile (5) numaralı bendi, 66 ncı maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendi hükümlerinin uygulama süresinin ve bu yerlerde içme ve kullanma suları için ücretin en düşük tarifesinin % 25’ini geçmeyecek şekilde belirlenmesine ilişkin uygulamanın 31/12/2025 tarihine kadar uzatılması yönünde düzenleme yapılmaktadır.

Diğer taraftan geçici 1 inci maddenin yirmidokuzuncu fıkrasında da tüzel kişiliği kaldırılarak tek mahalleye dönüşen beldelerde içme ve kullanma sularından alınacak ücretin, mevcut en düşük tarifinin %50’sini geçmeyeceğine ilişkin hükmün süresinin 31/12/2025 tarihine kadar uzatılması amaçlanmaktadır.

Geçici Madde 1- İklim Değişikliği Başkanlığı, multidisipliner bir alan olan iklim değişikliği konusuna uzmanlıkla eğilen bir kurumdur. Bu doğrultuda ihtiyaç duyulan uzman personelin merkez teşkilatı kadrolarından karşılanması ile Başkanlığın uzman personel ihtiyacının giderilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 10- Yürürlük maddesidir.

Madde 11- Yürütme maddesidir.

Çevre Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Çevre Komisyonu

01/02/2023

Esas No: 2/4895

Karar No: 8

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/4895 esas numaralı “Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, Komisyonumuzun 31/01/2023 tarihinde yapılan toplantısında görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, İçişleri Komisyonu Başkanlığına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığımıza saygı ile arz olunur.

1. Giriş

İstanbul Milletvekili Mustafa DEMİR ve 127 Milletvekili tarafından hazırlanarak 24/01/2023 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça 25/01/2023 tarihinde esas komisyon olarak İçişleri Komisyonuna, tali komisyon olarak ise Komisyonumuzla birlikte Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonuna ve Plan ve Bütçe Komisyonuna havale edilen 2/4895 esas numaralı “Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, Komisyonumuzun 31/01/2023 tarihinde gerçekleştirdiği toplantıda görüşülmüştür. 2/4895 esas numaralı Kanun Teklifi, Teklifin ilk imza sahibi İstanbul Milletvekili Mustafa DEMİR, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Bakan Yardımcısı Mehmet Emin BİRPINAR ile Cumhurbaşkanlığı Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, İller Bankası, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Belediyeler Birliği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği temsilcilerinin katılımıyla görüşülmüştür. Görüşmelerin tamamı tutanağa bağlanmıştır.

2. Teklifin İçeriği

Teklif ile;

➤ Yüz bin grostondan büyük tanker, gemi ve diğer deniz araçları için verilecek idari para cezalarında yüz bin grostonun esas alınması,

➤ Kıyıda otopark ihtiyacının karşılanması ve kıyının kamu tarafından etkin kullanımının sağlanması amacıyla dolgu alanında, dolgu yüzeyinde görünmemek ve açığa çıkmamak üzere yer altı otopark yapımı imkânı sağlanması,

➤ Teklife ekli krokide sınır ve koordinatları gösterilen alanda yer seçim kararına uygun olarak imar planı kararıyla sera konulu Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi kurulabilmesi,

➤ 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun ek üçüncü maddesinin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelik ile belirlenmesi,

➤ İl Özel İdareleri ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından Avrupa Birliği ile katılım öncesi mali işbirliği çerçevesinde desteklenen projelerin finansmanı için yapılan borçlanmalar, çok taraflı yatırım ve kalkınma bankaları ile yabancı devlet kuruluşlarından doğrudan veya İller Bankası Anonim Şirketi aracılığıyla yapılan borçlanmaların, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 51’inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaması,

➤ Belediyeler ve bunların bağlı kuruluşları ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından Avrupa Birliği ile katılım öncesi mali işbirliği çerçevesinde desteklenen projelerin finansmanı için yapılan borçlanmalar, çok taraflı yatırım ve kalkınma bankaları ile yabancı devlet kuruluşlarından doğrudan veya İller Bankası Anonim Şirketi aracılığıyla yapılan borçlanmalar ve Su, Kanalizasyon ve Altyapı Projesi (SUKAP) kapsamında yürütülecek işler için İller Bankası Anonim Şirketinden yapılan borçlanmaların, 5393 sayılı Belediye Kanununun 68’inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaması,

➤ 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunun 6’ncı maddesinin üçüncü fıkrasındaki mahalli idarelere yardım amacıyla, bakanlıklar ile bağlı ve ilgili kurum ve kuruluşların bütçelerine pay, fon veya özel hesap gibi adlarla başka bir ödenek konulamaması istisnaları arasına ilgili kanunları gereğince aktarılması uygun görülen veya tahsis edilen ödeneklerin de eklenmesi,

➤ 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun uygulanması ile ilgili tereddütleri gidermeye, düzenleyici ve yönlendirici işlemler yapmaya il özel idareleri ile il özel idarelerinin üyesi olduğu ve belediye üyesi bulunmayan mahalli idare birlikleri ve köyler için İçişleri Bakanlığının; belediyeler ve bağlı kuruluşları ile belediyelerin üyesi olduğu mahalli idare birlikleri için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının yetkili olması,

➤ 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun geçici 1'inci maddesinin on beşinci fıkrası kapsamında tüzel kişiliği kaldırılan köylerde, 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa göre alınması gereken vergi, harç ve katılım paylarına ilişkin istisna süresinin 31/12/2025 tarihine devamının sağlanması ile söz konusu yerlerde 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi, 23'üncü maddesinin birinci fıkrasının (1) ve (5) numaralı bentleri 66'ncı maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bentleri kapsamında tanınan muafiyet ve istisnaların uygulama süresinin ve bu yerlerde içme ve kullanma suları için ücretin en düşük tarifesinin %25'ini geçmeyecek şekilde belirlenmesine ilişkin uygulamanın 31/12/2025 tarihine kadar uzatılması,

➤ 6360 sayılı Kanun kapsamında tüzel kişiliği kaldırılarak tek mahalleye dönüştürülen beldelerde içme ve kullanma sularından alınacak ücretin, en düşük tarifenin %50'sini geçmeyeceğine ilişkin uygulamanın 31/12/2025 tarihine kadar uzatılması,

➤ Teklifin geçici 1'inci maddesindeki şartları sağlayan başvurulardan İklim Değişikliği Başkanlığınca uygun görülenlerin, Teklifin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde İklim Değişikliği Uzmanı unvanlı kadrolara atanabilmesi ve atanacak kişi sayısının 20'yi geçememesi,

öngörülmektedir.

3. Komisyon Görüşmeleri

Komisyonumuz birleşimin başında, İttüzüğün 23'üncü maddesi kapsamında aldığı karar gereğince; Kanun Teklifinin tümü üzerinde görüşme açılmasını, Komisyonumuzun çalışma ve görev alanını doğrudan ilgilendiren 1'inci, 2'nci ve geçici 1'inci maddelerin ayrıca görüşülmesini ve ayrı ayrı görüşme konusu olmayan diğer maddeler üzerindeki görüşlerin de tümü üzerindeki görüşmelerde açıklanması usulünü kararlaştırmıştır.

Teklifin geneli üzerinde yapılan görüşmelerde Komisyon Başkanı Trabzon Milletvekili Muhammet BALTA tarafından Teklifte;

➤ Çevre Kanunu'nun 20'nci maddesi uyarınca deniz kirliliğinin önlenmesine yönelik verilen idari para cezalarının değiştirilmesine,

➤ Kıyıda otopark ihtiyacının karşılanması ve kıyının kamu tarafından etkin kullanımının sağlanması için dolgu alanında dolgu yüzeyinden görünmemek ve açığa çıkmamak üzere yer altı otopark yapımına imkân sağlanmasına,

➤ Teklifin geçici 1'inci maddesindeki şartları sağlayan başvurulardan İklim Değişikliği Başkanlığınca uygun görülenlerin, Teklifin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde İklim Değişikliği Uzmanı unvanlı kadrolara atanabilmesi ve atanacak kişi sayısının 20'yi geçememesine,

yönelik düzenlemelere yer verildiği ifade edilmiştir.

Teklifin geneli üzerinde yapılan görüşmelerde ilk imza sahibi İstanbul Milletvekili Mustafa DEMİR tarafından,

➤ Çevre Kanunu'nun 20'nci maddesi uyarınca, gemilerden kaynaklanan yasa dışı boşaltımlara ilişkin idari para cezaları gemilerin grostonlarına göre hesaplandığını ancak gelişen teknoloji ile birlikte gemilerin tonajlarının artışı göz önünde bulundurulduğunda mevcut durumun büyük tonajlı gemilere verilen idari para cezaları açısından orantısızlık oluşturduğu, Teklif ile yüz bin grostondan büyük gemiler için idari para cezasının yüz bin ton esas alınarak hesaplanması suretiyle mevcut durumda ortaya çıkan ciddi farklılıkların giderilmesinin amaçlandığı,

➤ Kıyı şehirlerimizdeki nüfus artışının beraberinde trafik artışını getirdiği, kıyı kesimlerinde otopark ihtiyacının karşılanamadığı veya yetersiz kaldığı, kıyılarımızın kamu tarafından etkin kullanılabilmesi amacıyla dolgu alanında dolgu yüzeyinden görünmemek ve açığa çıkmamak üzere yeraltı otoparkı yapımına imkân sağlanacağı,

➤ Adana- Karataş Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi kurulacağı, Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesinde otomasyon sistemli modern sera işletmelerinin kurulacağı, bu durumun suyun tasarruflu kullanımı, verimlilik ve istihdam artışına katkı sağlayacağı,

➤ 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun ek 3'üncü maddesinin uygulanmasında yaşanan tereddütlerin ortadan kaldırılması için söz konusu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelik ile belirleneceği,

➤ 6360 sayılı Kanun ile kapatılan yerel yönetim birimlerinin taşınmazlarına, hak, alacak ve borçlarına ilişkin olarak bakanlıklarca tesis edilen düzenleyici işlemlerin uygulanması hususunda belediyeler ve ilgili kamu kurumlarının uygulamada tereddütler yaşadığı, bu sebeple söz konusu Kanunun uygulanmasına ilişkin işlemlere dair Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı arasında yetki dağılımının net bir şekilde belirlenmesinin amaçlandığı,

➤ Bakanlık ve kurumların görev alanları ve isimlerinde yapılan değişiklikler nedeniyle yapılan düzenlemeler olduğu,

➤ İklim Değişikliği Başkanlığının uzman personel ihtiyacının karşılanmasına yönelik düzenlemelere yer verildiği,

ifade edilmiştir.

Teklifin geneli üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

➤ İklim Kanunu ve Su Kanununun mevzuatımıza acilen kazandırılması gerektiği,

➤ Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi kurulmasının ülkemiz adına faydalı olduğu,

➤ Mikroplastiklerin yasaklanmasına yönelik adımlar atılması gerektiği,

➤ Türkiye Çevre Ajansı'nın faaliyetlerinin yetersiz olduğu,

➤ Plastik kirliliğine acilen son verilmesi gerektiği,

➤ Yüz bin grostondan büyük tanker, gemi ve diğer deniz araçları için yüz bin groston esas alınarak idari para cezası verilmesine ilişkin maddenin teklif metninden çıkarılması gerektiği,

➤ Türkiye'nin deprem kuşağında yer alan bir ülke olduğu, doldurma yoluyla arazi kazanma uygulamasına son verilmesi gerektiği, bu kapsamda yeraltı otoparkı yapılmasına ilişkin maddenin teklif metninden çıkarılması gerektiği,

➤ Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi uygulamasının küçük çiftçiyi zayıflatan, onları tamamen tarımdan koparan bir uygulama olduğu,

➤ Dolgu alanlarıyla ve kurutularak elde edilen alanlarla ilgili jeolojik etütlerin çok iyi yapılması gerektiği, söz konusu dolgu alanlarının ileri teknoloji kullanılarak elde edilmesi gerektiği,

➤ Akdeniz Bölgesi'nde endüstriyel tarımın neden olduğu kirliliğin Akdeniz'i olumsuz etkilediği, Adana- Karataş Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulmasının bu kirliliği artıracığı,

➤ Dolgu alanlarında denizle uyumlu olmayan malzemeler kullanılabildiği bu durumun da deniz canlılarına ve deniz habitatına büyük zarar verdiği,

➤ Kırsal mahalle olma özelliğini devam ettiren yerlerin aynı ekonomik koşullara sahip olmadığı bu durumun göz önünde bulundurularak madde metninin tekrar düzenlenmesi gerektiği,

şeklindeki görüş, eleştiri ve önerilerin ardından Teklifin ilk imza sahibi İstanbul Milletvekili Mustafa Demir tarafından yapılan açıklamalarda;

➤ Mahalleye dönüşen köylerin kırsal özelliğinin devam edip etmemesinin kararının ilçe belediyelerine bırakıldığı, ancak uygulamada birtakım sıkıntılar ile karşılaşıldığı söz konusu konu ile alakalı karar verilebilmesi için usul ve esasların belirlenmesinin gerektiğinin anlaşıldığı, getirilen düzenlemenin bu amaca hizmet ettiği ve mahalleye dönüşmüş köylerin haklarının da korunması adına alt düzenleyici işlemlerin yürürlüğe konulacağı,

➤ Dolgu alanları ile elde edilen arazilerin ihtiyaçların karşılanması için gerekli olduğu bu alanlarda gerekli hassasiyetin gösterildiğini,

➤ Tarım sektörünün bir dönüşüm geçirdiği uluslararası rekabeti sağlamak adına bu dönüşümün gerekli olduğu ve Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nin hem üretimin olacağı hem de ihracatın yapılacağı alanlar olarak düşünülmesi gerektiği,

➤ Kıyı şehirlerimizde otopark ihtiyacının karşılanması için yeraltı otoparklarına ihtiyaç duyulduğu, getirilen düzenlemenin bu ihtiyacın karşılanmasına yönelik olduğu,

ifade edilmiştir.

Yürütmeyi temsilen komisyon toplantısına katılan ve kanun teklifine ilişkin görüşleri alınan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Bakan Yardımcısı Mehmet Emin BİRPINAR tarafından yapılan açıklamalarda;

➤ Çevre Kanunu'ndaki cezaların çok fazla düşürülmesi veya kaldırılması yönünde bir durumun olmadığı, mevcut durumun yüz bin groston üzerindeki gemiler için verilen idari para cezalarında bir orantısızlık hali oluşturduğu yapılan düzenlemenin amacının bu durumun oluşmamasının sağlanmasından ibaret olduğu,

➤ Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından çevre kirliliğini önlemek adına çevre denetiminin çok etkin şekilde kullanıldığı ve çevre denetimi sayısının 2022 yılında altmış yedi bine ulaştığı,

➤ İdari para cezalarının düzenlenmesinde caydırıcı olması kriterine göre hareket edilmekle birlikte, bir dengenin de kurulması gerektiği yapılan düzenlemenin de bu amaca uygun olduğu,

➤ Teklifte yer alan düzenleme ile İklim Değişikliği Başkanlığının uzman personel ihtiyacının karşılanacağı,

➤ Deniz kirliliğini önlemek ve deniz canlılarını korumak adına idari para cezalarının verildiğini ve ülkemizde belirlenen idari para cezalarının caydırıcılığı sağlayacak meblağlar olduğu,

ifade edilmiştir.

Teklif hakkında kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları temsilcileri tarafından;

➤ “Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi” ibaresi yerine “Organize Tarım Bölgeleri” ibaresinin kullanılmasının daha uygun olacağı,

➤ Plansız yapılan dolgu alanlarının çevreye zarar verdiği,

➤ Dolgu alanları yapılırken ülkemizin deprem kuşağında yer alan bir ülke olduğu durumunun göz önünde bulundurulması gerektiği,

➤ Denizcilik faaliyetlerinin artırılması için yüz bin groston sınırının elli bin grostona çekilmesinin gerektiği,

ifade edilmiştir.

4. Teklif Metnine İlişkin Kabuller ve Değişiklikler

Komisyonun aldığı karar gereğince Teklifin tümü üzerindeki görüşmelerin ardından maddelerin görüşülmesine geçilmiştir. Komisyonumuzda yapılan görüşmelerin ardından aynen benimsenen 1'inci, 2'inci ve geçici 1'inci maddelerle birlikte genel uygunluk görüşünün esas komisyona bildirilmesi kabul edilmiştir.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Muhammet Balta</i>	<i>Muhammet Müfit Aydın</i>	<i>Sadir Durmaz</i>
Trabzon	Bursa	Ankara
Üye	Üye	Üye
<i>Hacı Turan</i>	<i>İsmail Ok</i>	<i>Husret Dinç</i>
Ankara	Balıkesir	Hakkari
Üye	Üye	Üye
<i>Eyüp Özsoy</i>	<i>Mehmet Emin Şimşek</i>	<i>Yusuf Ziya Yılmaz</i>
İstanbul	Muş	Samsun
Üye	Üye	Üye
<i>Semiha Ekinci</i>	<i>Ahmet Akay</i>	<i>Abdulahat Arvas</i>
Sivas	Şanlıurfa	Van
Üye	Üye	Üye
<i>Aydın Özer</i>	<i>Ednan Arslan</i>	<i>Mahir Polat</i>
Antalya	İzmir	İzmir
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Murat Bakan</i>	<i>Vecdi Gündoğdu</i>	<i>Barış Karadeniz</i>
İzmir	Kırklareli	Sinop
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Murat Çepni</i>	<i>Muazzez Orhan Işık</i>	<i>Ayşe Sibel Ersoy</i>
İzmir	Van	Adana
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	

MUHALEFET ŞERHİ

(2/4895) ESAS NUMARALI ÇEVRE KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

Küresel ekonomik sistemin işleyişinde her şeyden önce gelen "kâr" güdüsü dünya ölçeğinde çarpık büyümeye, gelir bölüşümü adaletsizliğine ve çevresel sorunlara neden olmuştur. Eş zamanlı olarak ortaya çıkan ekonomik, sosyal ve çevresel krizler çok yönlü bir çözümü de zorunlu hale getirmiştir. Bu çerçevede krizlerin yol açtığı ekonomik ve sosyal sorunları çözerken, aynı zamanda ekolojik sürdürülebilirliği sağlayabilecek alternatif modele ihtiyaç duyulmuştur.

Birleşmiş Milletler 1996 yılı İnsani Kalkınma Raporu tarafından büyümenin beş kötü türü arasında gösterilen ve iktisadi büyüme adına ekosistemin ve gelecek nesillerin hiçe sayılması olarak tanımlanan "Geleceksiz Büyüme"ye" karşı "Yeşil Ekonomi" ve ardından "Mavi Ekonomi" sürdürülebilir yaşamın renkleri olarak yerlerini almışlardır. "Mavi Ekonomi"; okyanusların, denizlerin ve iç suların ekosistem, insanlık ve ekonomi için önemini vurgulayarak ihtiyaçların elde var olanlarla, sürdürülebilir bir şekilde karşılanacağı yeni bir model sunmuştur.

Avrupa Birliği (AB), doğal kaynaklar için yapılan rekabetin, deniz çevresi üzerinde ek baskılar doğurduğunu, denizlerin kullanılma şeklinin sürdürülemez olduğunun farkına vararak "ekosistem tabanlı yönetim" anlayışıyla politikalar belirleyerek önlemler almaya başlamıştır. AB "**Mavi Ekonominin**" yani, denizlerinin hem ekolojik hem de ekonomik öneminin farkında olarak öncü tedbirler alan, en etkin uluslararası figür olarak karşımızda durmaktadır. Bu yaklaşımın temelinde; okyanusların ve denizlerin, en büyük karbon yutak alanı olarak iklim kriziyle mücadeleye ve yarattığı istihdam olanaklarıyla sosyal refaha olan katkısı bulunmaktadır. "Mavi Ekonomi" AB için akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı şekilde devamı olarak hedeflenen uzun vadeli bir stratejisi haline dönüşmüştür. 2008 yılında kabul edilen Deniz Stratejisi Çerçeve Direktifi bu tür AB politikaları arasında bütünlüğü sağlamayı hedeflemekte, Avrupa denizleri için "verimli", "sağlıklı" ve "temiz" olmak üzere üç amaç olarak belirlemektedir. Bununla birlikte, Avrupa Birliği Komisyonu tarafından 2012 yılında hazırlanan (COM-2012 / 494 final) "**Mavi Büyüme-Denizcilik için fırsatlar ve denizcilikte sürdürülebilir büyüme**" raporu okyanus ve denizlerin ekonomik faaliyetlerde yatıracığı katma değer ve yeni istihdam olanaklarına dikkat çekmiştir. **Rapora göre, "mavi ekonomi" yaklaşık 5,4 milyon iş sağlamakta ve yılda yaklaşık 500 milyar Avro brüt katma değer üretmektedir.** Rapor aynı zamanda, Avrupa'nın dış ticaretinin %75'inin,

AB içi ticaretin %37'si deniz yolu ile yapıldığını vurgulayarak, sadece Avrupa'da değil tüm dünyada okyanus, deniz ve kıyıların mavi ekonomi için önemine dikkat çekmiştir.

Dünya Doğayı Koruma Vakfı'nın (WWF) "Sürdürülebilir Mavi Ekonominin İlkeleri" Raporu 24 trilyon doların üzerinde varlık elde edildiği hesaplanan okyanusları "**dünyadaki yedinci büyük ekonomi**" olarak niteleyerek, deniz ve okyanus ortamlarının uzun vadede iş ve beslenme sağlama kapasitesi, ekonomik faaliyetlerin baskısı ve plansız kalkınma yaklaşımlarıyla tehdit altında bulunduğunun altını çizmektedir.

Gelmiş geçmiş en sıcak yılları, en sıcak mevsimleri yaşadığımız, buzulların eridiği, havadaki karbondioksit yoğunluğunun zirveye ulaştığı, her gün yüzlerce canlının dünya yüzünden silindiği günümüzde, modernleşme ve gelişme adı altında yaşam kaynaklarının vahşi biçimde yağmalanmasına karşı koymadan, "sürdürülebilir bir yaşama" sahip olma şansız olmayacaktır.

Örneğin: Tayland Hükümeti, yılda 35 milyon turist çeken ünlü Maya Koyu'nu doğanın kendisini yenilemesi için kapatma kararı almıştır. Dünya turizminin önde gelen başka bir merkezi olan Venedik, turist yoğunluğunun şehrin geleceğini tehdit eder hale geldiği gerekçesiyle, daha fazla turist istemediklerini ve tedbirler alınacağını duyurmuşlardır. Turizm, önemli bir ekonomik kalem olarak düşünülse de aşırı tüketim, çevre kirliliği, yerel düzenin bozulması gibi problemler soru işaretlerini de beraberinde getirmektedir. Bu örnekler, dünyada ekonomi ve ekosistem arasında kırılğan gibi görünen dengenin ekosistemden yana değiştiğini gösteren bir akıma işaret etmektedir.

İstanbul ve Çanakkale Boğazları gibi stratejik geçişlere, İzmir gibi tarihi bir liman kentinin mirasına ve 8.333 km'lik kıyı şeridinde sahip olan ülkemizin dünyadaki gelişmeleri yakinen takip ederek "sürdürülebilir yaşam" konusunda gerekli tedbirleri alması gerekmektedir. Gerek sosyal gerek çevresel gerekse de ekonomik açıdan ülkeye geri dönülmez zararı olan kısa vadeli ve popülist politikalar yerine, öncelikle denizlerimizde kirliliğin önlenmesi ve ekosistemin koruma-kullanma dengesini devam ettirerek ve devamında kaynakların yönetilerek denizlerden elde edilebilecek ekonomik faaliyetlerin sağlanması için gerekli altyapının oluşturulması ve "Mavi Ekonomi/Mavi Büyüme" üzerine yapacağımız çalışmaların ülkemizin kalkınmasına ve halkımızın refahının yükselmesine büyük katkı sağlayacaktır. Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinde ise çevresel kaygılar bir tarafa bırakılmış, dünyada kabul görmüş temel prensiplerin aksi yönünde ve çevre hakları açısından geri adım olarak nitelendirilebilecek düzenleme yapılmaya çalışılmaktadır.

Kanun teklifinin **1. Maddesiyle, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun**, 20 nci maddesi tadil edilerek, atıklarından kaynaklı deniz kirlilikleriyle ilgili idari yaptırım tutarında değişikliğe gidilmektedir. Söz konusu değişiklikle, beşbin grostondan büyük kapasitedeki gemiler için diğer cezalara ek olarak her groston başına uygulanan ve güncel miktarı **50,23 TL olan ceza tutarı, 11,59 TL'ye** düşürülmektedir. Madde gerekçesinde, kirli balast suları için uygulanan cezaların esas alınacağı söylenmektedir ancak, kirli balast sularıyla ilgili farklı miktarlar üzerinden artan oran hesaplaması yapılmaktadır. Gemi kaynaklı kirlilikte önemli bir nokta yüksek gemi trafiği ve dolayısıyla balast suyudur. Balast suyu değişimi sebebiyle gemilerle başka bölgelerden taşınan mikroorganizmalar, dirençsiz olan organizmaların yok olmasına ve dirençli organizmaların denizde artmasına sebebiyet vermekte, deniz florasını değiştirmekte ve ekolojik dengeyi bozmaktadır.

Teklifte, Çevre Kanunu'nun 20 nci maddesine eklenmesi önerilen cümle, idari para cezası hesaplanırken 100 bin grostondan büyük gemilerin, 100 bin groston olarak kabul edilmesi esası getirmektedir. Buna göre, örneğin 100 bin groston gemi ile 300 bin groston olan gemiye aynı miktarda idari para cezası kesilecektir. Sonuç olarak, yapılmak istenen değişiklikle büyük tonajlı gemilere uygulanan ceza miktarlarının 2023 uyarlamaları nedeniyle orantısız arttığı gerekçesine dayandığı iddia edilerek, ceza miktarları düşürülmeye çalışılmaktadır.

Deniz kirliliğinin yaklaşık % 80'i karasal kaynaklardan oluşmakta olup, kalan % 20lik kısmının ise denizel faaliyetlerden kaynaklandığı bilinmektedir. Dünya ticaretinin %80'i deniz yoluyla yani gemiler vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Bu açıdan bakıldığında gemilerin operasyonel faaliyetlerinden kaynaklanan atıkların deniz kirliliğine sebep olmayacak şekilde yönetimi ve yaptırımların caydırıcı nitelik taşıması büyük önem arz etmektedir.

Ülkemizde, gemilerin normal faaliyetlerinden kaynaklanan atıkların yönetimi, Uluslararası Denizcilik Örgütü tarafından yürütülen ve ülkemizin de 1990 yılında taraf olduğu, “Denizlerin Gemiler Tarafından Kirlenmesinin Önlenmesi Sözleşmesi” (MARPOL 73/78 Sözleşmesi) ile “2000/59/EC Gemilerin Ürettiği Atıklar ve Yük Artıkları İçin Kullanılan Liman Atık Alım Tesisleri Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi” kapsamında hazırlanmış ve 26/12/2004 tarihli ve 25682 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmış olan “Gemilerden Atık Alınması ve Atıkların Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında yürütülmektedir.

Marmara Denizi’nde iklim krizinin etkisiyle birlikte deniz suyundaki durağanlık ve azot-fosfor miktarının artışına bağlı olarak ortaya çıkan ve Marmara Denizi’nde doğal yaşamı etkileyen afet

niteliğinde başlayan müsilaj kirliliğinin kontrol altına alınması ve giderimine yönelik 22 Maddeden oluşan “Marmara Denizi Koruma Eylem Planı” yayımlanmıştır.

Söz konusu Eylem Planı; “*Marmara Denizi'nin koruma alanı ilan edilmesi, müsilajın bilimsel temelli yöntemlerle tamamen temizlenmesi, atık suların ileri biyolojik arıtım yapılmaksızın Marmara Denizi'ne deşarj edilmemesi, atık su deşarj standartlarında kısıtlamaya gidilmesi, arıtılmış atık suların mümkün olan her yerde yeniden kullanımının arttırılması, Marmara Denizi'ne gemilerin atık sularının boşaltılmasının önlenmesi, tersanelerde temiz üretim tekniklerinin yaygınlaştırılması, alıcı ortama deşarj yapan atık su arıtma tesislerinin 7/24 online izlenmesi, Bölgesel Atık Yönetimi Eylem Planı ve Deniz Çöpleri Eylem Planının hazırlanması, iyi tarım ve organik tarım uygulamaları ile basınçlı ve damlama sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması, zeytin karasuyu ve peynir altı suyu kaynaklı kirliliğin önlenmesi, Marmara Denizi'ndeki tüm hayalet ağların temizlenmesi, soğutma suları ve termal tesislerden oluşan sıcak suların Marmara Denizi'ne etkilerinin azaltılması*” başlıklarını içermektedir.

Marmara Eylem Planı'nın 10'uncu maddesinde “**Marmara Denizi'ne gemilerin atık sularının boşaltılmasının önlenmesine yönelik üç ay içerisinde düzenleme yapılacaktır**” denilmektedir. Buna göre, gemi kaynaklı kirliliğin önlenmesi amacıyla Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından 09/06/2021 tarihinden itibaren MARPOL Sözleşmesi ve Uluslararası Balast Suyu Yönetimi Sözleşmesi kapsamında, sıklaştırılmış denetim çalışmaları yürütüldüğü söylenmektedir.

Ancak, denetim ve yaptırım gemi kaynaklı kirliliğin önlenmesi konusunda yeteri kadar ciddiyetle uygulanmamaktadır. Yasadışı olmasına rağmen, denize deşarj yapan gemiler olduğu bilinmektedir. Denizler gemiler tarafından petrol, petrol türevleri, balast ve sintine (gemilerin motor, şanzıman, vites kutusu, tanklardan ve jeneratör sızan akışkanlar) suları, anti-fouling boyalar, katı atıklar ve gemi korezyonuyla oluşan kirleticilerden etkilenmektedir. Denizleri kirleten gemilere dünya örneklerinde yaptırım değeri oldukça yüksek oranda ceza kesilirken, aksi yönde atılan bu adım, söz konusu eylem planı ve mavi ekonomi kavramıyla çeliştiği gibi, denizlerimizdeki kirlilik sorununu da arttıracaktır. Denizlerdeki kirlilik, turizm faaliyetleri açısından büyük bir negatif etkiye sahiptir. Denizlerimiz, turizm açısından büyük bir potansiyele sahip olmasına rağmen çevre kirliliği bu potansiyeli engellemektedir.

Tüm bu gerçeklere rağmen, ülkemiz ne yazık ki, gemi kaynaklı kirlilik ile mücadelede dünya standartlarından geride kalmış bir yöntemde ısrar etmektedir. Musilaj ile ve deniz kirliliği ile

mücadelede asıl yapılması gereken kirlenmemektir, önleyici tedbirler, zararın giderilmesinden her zaman daha ekonomiktir. Gemi kaynaklı kirlilik ile mücadele için bir acil eylem planı yapılması gereklidir. Denetim ve yaptırım mekanizmalarının tekrardan düzenlenmesi ve caydırıcılığının artırılması gereklidir.

Kanun teklifinin **2. Maddesiyle, 3261 sayılı Kıyı Kanunu'nun 7 nci maddesinde** değişiklik yapılarak kıyıların dolgu alanlarının altına da otopark yapılabilmesi amaçlanmaktadır. Mevcut Kanunda, doldurma ve kurutma alanlar üzerinde, kamu yararı gerektirdiğinde, “*yol, açık otopark, park, yeşil alan ve çocuk bahçeleri gibi teknik ve sosyal altyapı alanları*” yapılabilir. Söz konusu teklif, yeraltı otoparkını da kapsama almaktadır. Madde gerekçesi kıyıda otopark ihtiyacının artması ve kıyıların kamu tarafından etkin kullanımı olarak açıklanmaktadır. Kıyı dolgu alanlarının alt kısımlarının da otopark amaçlı yapılaşmaya açılması, deprem riski ve deniz ekosistemi, kıyı erozyonu açısından sorunlara neden olabilecektir. Söz konusu yeraltı otoparkı düzenlemesine öncelikle hangi kent ve alanlarda ihtiyaç duyulduğu izaha muhtaçtır. Mevcut Kanunda “*doldurma ve kurutma işlemleri yürürlükteki mevzuat hükümlerine göre yapılır. Bu araziler Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır, özel mülkiyet konusu olamaz.*” Hükümü bulunmaktadır. Bu durumda idare, mülkiyet ve tasarrufu altındaki bu alanlarda, yeraltı otoparkı yapabilecek ya da yaptırabilecek, Kamu Özel İşbirliği modeli ya da yap-işlet-devret modeliyle özele işlettirebilecek, yeni bir rant kapısı olabilecektir.

Teklifin, **Geçici Madde 1 nci maddesiyle** ise, İklim Değişikliği Başkanlığı'nda İklim Değişikliği Uzmanı kadrolarına personel atanmasına ilişkin istisnai bir düzenleme yapılmaktadır. İklim Değişikliği Uzmanı kadrosuna atanmalarda Başkanlık bünyesinde uzman ve uzman yardımcılığı kadrolarında bulunan personele bir defaya mahsus olmak üzere ve 20 kişiyi aşmamak ve İklim Değişikliği Başkanlığınca **uygun görülme koşuluyla** İklim Değişikliği Uzmanı kadrolarına atanabilme hakkı getirilmektedir. Anayasa'nın 70. maddesinin birinci fıkrasında “Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir.” denilmek suretiyle kamu hizmetlerine girme hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan hak sadece kamu hizmetlerine girmeyi değil kamu hizmetlerinde bulunmayı/kalmayı da güvence altına almaktadır. Söz konusu geçici madde yer alan soyut, sınırları belli olmayan ifade Anayasa hükmü ile de çelişmektedir.

<i>Mahir Polat</i>	<i>Murat Bakan</i>	<i>Ednan Arslan</i>
İzmir	İzmir	İzmir
<i>Vecdi Gündoğdu</i>	<i>Bariş Karadeniz</i>	<i>Aydın Özer</i>
Kırklareli	Sinop	Antalya

MUHALEFET ŞERHİ

GENEL DEĞERLENDİRME

Dünya genelinde iklim krizi, kuraklık, aşırı iklim olayları gibi temel ekolojik sorunlar bütün ülkelerin acil ana gündemleri olmaya devam ederken, AKP/MHP iktidarının bu hayati sorunların çözümüne ilişkin hiçbir çabası söz konusu değildir. Küresel ısınma ve insan faaliyetleri ile ekolojik kırımın hızlanması sadece insanların değil tüm canlı yaşamını tehdit etmektedir. Bu ekolojik yıkımın ve tehdidin önemli bir ayağı suyun, toprağın, havanın, denizlerin ve ormanların kirlenmesidir. Doğanın, kirliliğe karşı korunması tüm insanlığın ve hatta gelecek kuşakların yaşam hakkını ilgilendirmektedir. Bu nedenle çevrenin korunmasına ilişkin alınması gereken tedbirlerin artırılması dışındaki tüm seçenekler yaşamı yok etme girişimidir. Nitekim bugün yaşanan gıda krizi, temiz suya erişim sorunu, hava kirliliği nedeniyle ortaya çıkan sağlık sorunları ekolojik kırım politikalarının sonucudur.

Meclis bünyesinde daimi bir ihtisas komisyonu olan Çevre Komisyonu, en önemli komisyonlardan biridir. Bu komisyonun sadece Türkiye'yi değil, tüm dünyayı; yalnızca ekolojik temelli sorunları değil dolaylı olarak bütün yaşamı ilgilendiren konuları gündemine alma gibi bir işlevi vardır. “Ekolojinin sınırları devletin sınırları ile ölçülemez” gerçekliğinden yola çıktığımızda çevreye ilişkin her türlü düzenleme zannettiğimizden daha geniş bir alanı etkilemektedir. Bu nedenle bu komisyonda ele alınan her konuya ilişkin düzenleme, telafisi çok zor olacak kararlar alma gibi bir sorumluluğu barındırmaktadır. Ancak AKP/MHP iktidarının notere dönüştürdüğü mecliste bu düzenlemeler sıradan düzenlemelermiş gibi ele alınmaktadır. Her hangi bir veriye dayandırılmadan, önceliği ranta veren yasa teklifleri sürekli sunulmaktadır.

Çevre Komisyonunda tartışılan her konu, bugünün olduğu kadar geleceğin de ele alınmasıdır. Bu komisyon Türkiye’de tarihi imkânsız ekolojik felaketlerin yaşandığı bir dönemde neredeyse her hafta toplanması gereken bir komisyon olmalıdır. İktidarın Çevre Komisyonuna getirdiği düzenlemelerin hiçbiri ormanlar, sular, insanlar, yani köylü, genç, yaşlı bütün insanlar lehine düzenlemeler değildir. “Canlı yaşamın” korunmasına ilişkin alınması gereken acil onlarca tedbir bulunurken iktidarın çevreye ilişkin düzenlediği yasaların neredeyse tamamı istisnasız ya şirketlerin ve sermayenin taleplerini karşılamaya dönük düzenlemelerdir. Benzer şekilde,

AKP/MHP iktidarı hiçbir konuda meselelerin asıl sebepleriyle ilgilenmediği ve yapısal sorunlar üretmediği gibi burada da meydana gelen sorunların yalnızca sonuçlarıyla ilgilenmektedir. Burada da sorunlara geçici ve palyatif çözümler geliştirmektedir. Nitekim iktidar Çevre Komisyonuna getirdiği yasalarla, sözgelişi küresel iklim krizi, çölleşme, ormansızlaşma ve susuzlaşma gibi yaşanan temel ekolojik sorunların yalnızca üzerini örtmektedir. Zaten, kanun teklifinde olduğu gibi birçok konuda çevre ve ekoloji verileri kamuoyunun bilgisine sunulmamaktadır. Benzer şekilde bu düzenlemeler yapılırken iktidar, uzun zamandır yürüttükleri çok yönlü mücadelelerle ciddi bir deneyime sahip olan ekoloji örgütlerinin hiçbir görüş ve önerisine başvurmamaktadır. Ekoloji alanında hayati risklere dikkat çeken bu kurumların uyarılarını ciddiye almamaktadır.

Bu teklifin hazırlanması ve görüşülmesinde de benzer bir süreç yaşanmıştır. Teklifin 1'inci maddesinde gemilerle ilgili 100 bin groston üzerindeki gemilerin artan ceza maliyetlerinin dengesizlik, eşitsizlik yarattığı ve dolayısıyla bunun giderilmesine dönük bir düzenleme söz konusudur. Buna ilk etapta bakıldığında bir adaletsizlik gibi görülüyor ve bunun düzeltilmesine dair bir yasa teklifi deniliyor. Ancak bu hususta sorulması gereken temel sorular ve bunlara verilmesi gereken cevaplar konuşulmadan meselenin özü manipüle edilmektedir. Sözgelişi burada bu gemilerin ceza almasının sebebi odağa alınmayarak es geçilmektedir. Ancak bu gemiler suları zehirledikleri için ceza almaktadır. Oysa "suların zehirlenmesi" oldukça kapsamlı bir süreç ve oldukça kritik bir meseledir. Bu kıyıların, suların, deniz canlılarının, bu canlıların yaşam alanının zehirlenmesi ve deniz ekosisteminin bozulması gibi oldukça geniş bir zehirlenme faaliyeti söz konusudur. Ayrıca kapsamındaki 1. Maddede kaç geminin bulunduğu, bu gemilerin hangi tür kirliliklere yol açmış olduğu, kaç canlı türünün yaşamını tehdit ettiği, bugüne kadar kaç defa ve ne kadar yaptırım uygulandığı, yaptırımın neden orantısız olduğu sorularının cevapları yoktur.

Ancak suların zehirlenmesi elbette kaçınılmaz değildir. Bu her ne kadar iktidar tarafından "doğal" bir süreç olarak okunsa da bu engellenebilir bir sorundur. Bu zehirlenme, çevreye ilişkin ekolojik olmayan çevre düşmanı politikaların bir sonucudur. Konuşulması gereken esas husus bu olmalıyken burada zehirlenmeye ilişkin cezalar konuşulmaktadır. Bu yaklaşım iktidarın "zehirle ama öde" şeklindeki çevre yıkımından, kar elde etme anlayışının bir sonucudur. Teklif açık biçimde büyük gemilere daha büyük yaptırım uygulandığını ve bu durumun orantısız olduğunu ifade etmektedir. Bu ifade kendi içinde bir çelişkilidir. Yapılması gereken yaptırımların azaltılması ya da üst limit getirilmesi değildir.

HDP olarak doğayı sonsuz bir sömürü ve talan alanı olarak gören bu yaklaşıma karşı bu politikalarından çıkıp, bunun sifıra indirilmesini savunuyoruz. Dünya yok olma riskiyle karşı karşıya kaldığından, yaşayan bütün canlılarla beraber ve bir parçası olarak insan ve doğa sağlığı söz konusu olduğundan yüzde 5'in, yüzde 10'un, yüzde 20 üzerinden değil; kirlenmenin sifıra indirilmesinin esas ilke olarak ele alınması gerekmektedir. Düzenleme mantığı "100 bin grostona bağlayalım, onun üstü de bundan muaf olsun." şeklindedir. İktidarın yaklaşımı insan, doğa ve yaşam değil, doğayı sonsuz bir sömürü kaynağı olarak gören kapitalist şirketlerin çıkarını yükseltmek amaçlıdır. Yaptırımların caydırıcı olması, gerekirse ilgili firmanın tüm faaliyetlerinin yasaklanmasına kadar varması gereklidir. AKP çevre sorununa rant gözlüğüyle baktığı için "kirlen ödesin ama çok abartmayalım" mantığıyla yaklaşmaktadır. Erzincan'da yaşanan siyanür sızıntısındaki tutum, denizlerin kirlenmesinde de açık biçimde sergilenmektedir. Suyu ve toprağı siyanürle zehirleyen firma şimdi yeniden faaliyetlerine devam etmektedir.

Sonuç olarak, bu yasanın birinci maddesi adeta denizlerin kirlenmesini teşvik etmektedir. İşlenmiş ya da işlenecek çevre katliamlarına davetiye çıkarmak anlamına gelen bu teklif ekolojik-kırma davetiye çıkarmaktadır. Deniz kirliliğinin en önemli sebepleri; deniz kıyıları boyunca kurulmuş bulunan yerleşim merkezleri ve sanayi tesislerinden, dava yolu araçlarından, denizlerde kurulmuş bulunan platform ve boru hatlarından ve bu teklifin yaptırımlarını azaltmayı teklif ettiği gemi ve deniz araçlarından meydana gelmektedir. Gemilerden kaynaklanan kirlenmeler her zaman kasıtlı veya bilgisizce yapılan kirlenmeler değildir. Kazalar ve sabotajlar sonucu da gemilerden kaynaklı kirlenme yaşanmaktadır. Sebebi ne olursa kirlenmelere ve sorumlulara yönelik yaptırım azaltılmamalıdır.

Bu düzenlemeler, "kirlen öder" mantığıyla ilerlenmesi caydırıcılık taşımamakta ve var olan kirlenmelerin önüne geçememektedir. Öncelikle kirlilik düzeyi kritik sınırdaki iç deniz Marmara Denizi başta olmak üzere tüm deniz ekosistemlerinin kirlenmesini engellemek için önleyici önlemler alınmalıdır. Yasa önerisi, önleyici önlem almadığı gibi aynı zamanda gemi balast sularından kaynaklanan kirlilik ile ilgili ceza yükseltmesine gidiyor. Görüntüsüyle aslında bir indirim planı yapmakta, büyük tonajlı gemiler için de avantajlı bir durum yaratmaktadır. Bu düzenleme doğayı merkezine almayan, lojistik firmalarının çıkarları üzerine ve yakın zamanda gemilerin yarattığı kirliliği gözlemleme yetkisi verilen Türkiye Çevre Ajansı'nın lehine yapılan bir seçim yatırımdır.

Benzer şekilde, teklifin 2. Maddesinde bir ekolojik suç olan kıyıların doldurulmasının ötesine geçip bu alanların otopark yapılması teklif edilmektedir. Küresel iklim krizini daha çok araba

kullanımını teşvik ederek ve otopark yaparak önlenmeyeceği açıktır. Bu durum hem denizler hem iç sular ve göller etrafında, kıyılardaki yasa dışı yapılaşmayı teşvik etmektir. Türkiye'nin tüm denizleri ve kıyıları zaten ekolojik kırım tehdidi altındadır. İktidar tedbir alması gerekirken rant uygulamalarını körüklemektedir.

Kıyı Kanunu'nun 6. Maddesindeki temel ilke kıyılarda yapı yapılamamasıdır. İstisnalar maddede belirtilmiştir. Kanun'un 7. Maddesinde yapılan değişiklikle, yorumla genişletilemeyecek istisnalar genişletilmektedir. Otoparklar yüzeyde yapılabilecekken yeraltında da yapılmasına yönelik değişiklikle kamu yararına olması zorunlu kıyılarda daha çok inşaat yapılmasına, kıyı ekosisteminin bozulmasına yol açılmaktadır. Bu iki maddede yer alan düzenlemeler sucul ekosistemlere verecekleri zarar nedeniyle; türlerin ve biyoçeşitliliğin korunmasına yönelik tehdit barındırmaktadır.

Kıyılarda daha çok otopark yapımına yol açacak olan ikinci maddedeki düzenlemeler ise öncelikli olarak kıyı ekosistemlerine yönelik bir saldırının planlamasıdır. Sucul canlıların üreme alanları olan kıyıların doldurulması, üreme alanlarını yok ederek, deniz canlılarının yaşamlarını ve ekosistemin bütünlüğünü ve çeşitliliğini tehdit etmektedir. Kıyıların, gerek kıyının doğal içeriğine benzer gerekse de hafriyat kullanılarak doldurulması sucul alanların sağlığı açısından yasaklanmalıdır. Kıyılardaki yapılaşmalar, aynı zamanda kıyı-kent ilişkisini de bozduğu, kent yaşamından kamusal alan olarak ele alınması gereken kıyıyı uzaklaştırdığı için kent suçudur. Kıyılardaki yapılaşmalar daha önce çokça örneğini gördüğümüz üzere sağlam yapılar olamamaları nedeniyle güvenlik riski de yaratmaktadır. Kıyılardaki işletmelerin daha önceki örneklerde gördüğümüz gibi Türkiye Çevre Ajansı'na devredilmesiyle bir rant mekanizması yaratma riski bulunmaktadır. Yine, dolgular yapılırken çıkartılacak hafriyatın büyük olasılıkla denize dökülmesi bir başka kirliliği yaratabilecek bir nitelik taşımaktadır.

Yasada seçim yatırımı olan diğer bir düzenleme de geçici madde ile teklife konulan maddedir. Bu düzenlemenin kadrolaşmayı hedeflediği açıktır. Seçime birkaç ay kala Bakanlığa kadrolar alınacaktır. AKP iktidarı döneminde işi ehline vermek yerine akrabaya, yandaşa ve sadakat gösterene vermek temel politika olarak benimsenmiş, kurumsal atamalarda nepotizm temel politika haline getirilmiştir. Bu tarz uygulamalar daha önceki dönemlerde de sıklıkla karşımıza çıkmasına rağmen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle birlikte bu durum artık "yeni normal" halini almıştır. Tek adam rejiminin kurumsallaşmasıyla birlikte bürokrasiye yapılan atamalarda liyakatten ziyade sadakat temel kriter olmuştur. Bu madde ile seçime çok kısa bir süre kala kadrolaşmaya dair bir madde olduğu çok açıktır.

Bütün bu nedenlerden dolayı AKP/MHP'nin ekoloji temelli olmayan, doğayı ve toplumu savunmayan bu teklifine şerh koyuyoruz.

Maddeler Üzerine Değerlendirme

Madde 1 :

2872 sayılı Çevre Kanununun 20. Maddesinde deniz kirliliğine neden olan gemilere uygulanan idari yaptırımlara ilişkin cezai düzenlemeler söz konusudur. Getirilen teklif ile denizi kirleten gemilere yönelik idari para cezalarında 100 bin groston ve üzerindeki her gemi için idari yaptırımlarda ceza tarifesi 100 bin groston olarak belirlenmektedir. Bu da büyük tonajlı gemilerin lehine bir düzenlemedir. Bu durumda 500 bin groston üzerinde olan bir geminin ceza tarifesi 100 bin groston olarak hesaplanacaktır. **Gemilerden kaynaklanan yasadışı boşaltımlara ilişkin idari para cezaları gemilerin grostonlarına göre hesaplandığı ancak gelişen teknolojiyle gemilerin tonajlarının artmasıyla beraber mevcut hesaplama yöntemiyle büyük tonajlı gemiler için idari para cezası miktarının orantısız olarak arttığı ve bu nedenle kanun teklifiyle 100 bin grostondan büyük gemiler için ceza miktarının 100 bin groston esas alınarak hesaplanması suretiyle uygulanacak idari para cezalarında ortaya çıkan farklılıkların giderilmesi hedeflenecektir.** Böyle bir gerekçe ile daha fazla kirleten büyük tonajlı gemilere uygulanacak idari para cezalarında indirimle gidilmesi söz konusu olamaz.

Teknolojinin gelişmesiyle beraber gemilerin tonajlarının artması ve daha fazla ceza ödememeleri için 100 bin grostonun esas alınması kabul edilmez. Buradaki amaç büyük tonajlı gemilere kesilen cezaların şirketler tarafından ödenemeyecek düzeye gelmesiyle beraber onların lehine ısmarlama yapılmış bir düzenlemedir. Gerçekten hedef deniz kirliliği ve denizde yaşayan binlerce canlının korunmasına yönelik bir düzenleme olsaydı en baştan denizlerin kirletilmesinin önüne geçilecek bir yasa teklifini önümüzde götürdük. Türkiye, deniz ulaştırması açısından dünyanın en önemli geçiş bölgelerinden biridir. Karadeniz ile Akdeniz arasındaki tek deniz ulaşım yolu İstanbul ve Çanakkale Boğazları ile Marmara deniz vasıtası ile sağlanmaktadır. Boğazlardaki deniz trafiği, özellikle İstanbul Boğazı gibi yoğun yapılaşmanın görüldüğü noktalarda doğal ve yapay çevre bakımından çok ciddi çevresel riskleri de beraberinde getirmektedir.

Gemilerin ve diğer deniz araçlarından denizlerin kirletilmesine neden olan maddeler, özellikle uluslararası sözleşmeler ve deniz kirlenmesini önleme kuralları göz önünde bulundurulduğunda

petrol ürünleri, radyoaktif maddeler, kütle halinde taşınan zehirli sıvı maddeler, paket halinde veya taşınabilir tanklarda, yük konteynerlerinde, vagon veya kamyonlu tanklarda taşınan zararlı maddeler, gemilerin sintine, balast ve tank yıkama suları, gemi kaynaklı evsel atık sular (tuvalet, lavabo, duş ve mutfaklardan gelen sular), gemilerin çöpleri ayrıca gemilerin limanlarda yükleme ve boşaltma işlemleri ve temizlik işlemleri sırasında meydana gelen kirlilik en önemli kirlilik konularından birini teşkil etmektedir. Özellikle petrol tanklarının yıkanması sırasında ortaya çıkan kirlilik büyük problem oluşturmaktadır. Gemilerin sintine sularını denizlere basmaları, gemilerdeki diğer pis suların ve ambar temizleme işlemi sırasında çıkarılan çöp ve atıkların denizlere atılması, kirli balast sularının denize verilmesi, gemilerin gaz_free işlemlerinden kaynaklanan kirliliklerin verilmesi denizlerin kirlenmesine neden olmaktadır. Boğazi transit geçiş olarak kullanan veya limana yanaşan gemilerden yılda ortalama 200 bin metreküp petrol, bulaşmış atık, pis su, çöp bırakılmaktadır.

Bu durumda kirliten öder bakış açısı ile bir düzenleme yapılacağından yukarıda saymış olduğumuz deniz ve deniz canlılarına zarar veren, doğrudan yaşam alanlarımıza aslında tehlike yaratan çevre kirliliğinin engellenmesi olmalıdır. Bu düzenlemeler “kirliten öder” mantığıyla ilerlenmesi caydırıcılık taşımamakta ve var olan kirlenmelerin önüne geçememektedir. Öncelikle kirlilik düzeyi kritik sınırdan olan iç deniz Marmara Denizi başta olmak üzere tüm deniz ekosistemlerinin kirlenmesini engellemek için önleyici önlemler alınmalıdır.

İstanbul Boğazi'nden yılda yaklaşık 45 bin gemi geçmektedir. Bu rakamla dünyanın en yoğun trafiğine sahip olan İstanbul Boğazi, gemilerde bulunan petrol ve petrol türevi atıklar nedeniyle de risk altındadır. Şöyle bir örnek vermemiz durumun vahametini göstermeye yetecektir. İstanbul Boğazi'na kaçak atık döken gemilere 2022 yıl temmuz ayına kadar 36,7 milyon lira ceza kesilmiştir. Ancak bu yasa teklifi ile denizleri kirliten gemilere verilecek ceza miktarı azaltılmaktadır.

Sunulan kanun teklifinde öngörülen değişikliğe göre 5000 grostondan fazla olan gemiler için uygulanan cezalarda her groston başına uygulanan 10 Türk Lirası (50,23 TL), 11,59 Türk Lirası'na yükseltilmiştir. Ceza yükseltmesine gidiyormuş görüntüsüyle aslında bir indirim planı yapmakta, büyük tonajlı gemiler için de avantajlı bir durum yaratmaktadır. Gemi 100 bin grostondan büyük ise ceza miktarı 100 bin groston esas alınarak hesaplanacaktır. Olması gereken 100 bin groston üzeri gemiler için yeniden bir düzenleme yapılmalı ve yaptırımları artan oranlı olmalıdır. Bu düzenleme doğayı merkezine almayan, lojistik firmalarının çıkarları üzerine ve yakın zamanda gemilerin yarattığı kirliliği gözlemleme yetkisi verilen Türkiye Çevre Ajansı'nın lehine yapılan bir seçim yatırımdır. Şirketlerin çevreyi ne kadar kirlettiği değil

geminin grostonu dikkate alınacaktır. Sonuç olarak getirilen bu madde ile ulusal ve uluslararası alanda faaliyette bulunun yük, seyahat ya da lojistik gemilerine denizleri kirletme hakkı verilmekte olup kirletmesi sonucunda kesilecek ceza miktarında da indirime gidilecektir.

Madde 2:

Kanun Teklifinin ikinci maddesinde kıyı yapı tesisleri ile kara tarafındaki kullanımlarında, doğan otopark ihtiyacının karşılanması için dolgu alanlarda, dolgu yüzeyinden görünmeyecek şekilde dolgu alanına yer altı otoparkı yapılmasının önü açılmaktadır. Değişiklik 3621 sayılı Kıyı kanununun 7. Maddesinin üçüncü fıkrasında değişiklik öngörmektedir.

Kıyıların doldurulması çevrenin tahribatı ve kentlerin yapısının değiştirilmesi ve kıyıların kamusal alanlar olmaktan uzaklaştırılması noktasından bakıldığında kent suçu olarak değerlendirilebilir. Kıyılardaki yapılaşmalar, aynı zamanda kıyı-kent ilişkisini bozmakta ve kıyıyı kent yaşamından uzaklaştırmaktadır.

Başta İstanbul olmak üzere Karadeniz’den güneye kadar denizlere doldurma alanlar yapılmıştır. Deniz doldurma özellikle inşaat sektörünün en önemli rant alanları haline gelmiştir. Dolgu alanlar kentin silüetine, kıyı çizgisi ve habitatına zarar vermekle birlikte özellikle deprem kuşağında yer alan bir ülke açısından oldukça sorunludur.

Kıyıların gerek kıyının doğal içeriğine benzer gerekse de hafriyat kullanılarak doldurulması sucul alanların sağlığı açısından yasaklanmalıdır. Kıyıların hafriyat ile doldurulması oldukça büyük zararlara yol açmaktadır. Kıyıların doldurulması aşamasında kullanılan malzemenin kıyının doğal içeriğine benzer olmaması yani denizin hafriyat ile doldurulması hem dolgu yapıların doğa olayları karşısında güvensiz yapılar olmasına hem de denizlerin ciddi şekilde kirlenmesine ve deniz suyunun bulanıklaşmasına neden olmaktadır. Denizlere ve kent yapısına ciddi zararları olan dolgu yapılara bir de yer altı otoparkı yapılıyor olması bu alanların daha da güvensiz ve denizlere daha da zarar veren yapılar haline gelmesinin önü açılmaktadır. Dolgu alanlara yapılan otoyolların defalarca kez çökmesine şahit olunmuşken hali hazırda güvensiz ve doğal yapıya aykırı bu alanlara yeraltı otoparkı yapılacak olması ciddi zararlara yol açacaktır. Kıyılarda yer altı otoparkı yapılmasını düzenleyen bu madde kıyı ekosistemlerine yönelik bir saldırıdır. Denizlerin ve kıyıların oluşturdukları yaşam alanları omurgasız, omurgalı ve bitkiler olmak üzere birçok denizel canlıya ev sahipliği yapmaktadır. Sucul canlıların üreme alanlarından biri olan kıyıların doldurulması, bu canlıların yaşam ve üreme alanlarının yok edilerek ekosistemin bütünlüğü ve canlılığı açısından tehdit oluşturmaktadır.

Kıyılardaki yapılaşmalar daha önce çokça örneğini gördüğümüz üzere sağlam yapılar olmamaları özellikle deprem bölgelerinde ekstra güvenlik riski de yaratmaktadır.

Kıyılardaki dolgu alanlara ilişkin bir diğer önemli konu ise bu alanlardaki işletmelere ilişkindir. Kıyılardaki işletmelerin daha önceki örneklerde gördüğümüz gibi Türkiye Çevre Ajansı'na devredilmesiyle bir rant mekanizması yaratma riski bulunmaktadır. Yine, dolgular yapılırken çıkartılacak hafriyatın büyük olasılıkla denize dökülecek olması bir başka kirliliği yaratacak bir nitelik taşımaktadır.

Kıyı Kanununun 6. Maddesindeki temel ilke kıyılarda yapılaşmaya izin verilmemesine yöneliktir. Kıyı Kanununun 6. Maddesinde istisnalar belirtilmiş ve sunulan bu kanun teklifinin 2. Maddesi ile Kıyı Kanununun 7. Maddesinde değişiklik öngörülmektedir. Bu değişiklik ile Kıyı Kanununun 6. Maddesi ihlal edilmektedir. 7. Maddede yapılan değişiklik ile kanunun yorumlanması ile genişletilemeyecek istisnalar bu değişiklik ile genişletilmektedir.

Dolgu kıyı alanlarda otoparkların yüzeyde yapılabilecekken yer altına da yapılabiliyor olması kıyıları kamusal alanlar olma statüsünden daha da uzaklaştıracak ve kıyılardan elde edilecek rantı artıracak bir değişikliktir. Bu kanun teklifinin 2. Maddesi ile denizlerin ve kıyı ekosistemlerinin yapısı bozulacak, sucul canlı türleri ve biyoçeşitlilik zarar görecektir ve kıyılardan elde edilen rantın ve kıyı alanlarında oluşacak talanın boyutu artacaktır.

Geçici Madde:

Kanun Teklifinde yer alan geçici madde, 29 Ekim 2021 tarihinde 85 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan İklim Değişikliği Başkanlığı için iklim değişikliği konusunda uzman personelin merkez teşkilatı kadrolarında istihdam edilmesini amaçlanmaktadır. Geçici maddeye göre atanan uzmanların sayısı yirmiye geçmemektedir.

Türkiye tarihin en önemli seçimleri olarak değerlendirilen 2023'te gerçekleşecek olan seçimlerin öncesinde iktidar elindeki tüm imkanları seçim yatırımı olarak kullanmaktadır. Geçici madde ile yapılacak uzman atamaları da bir seçim yatırımı olarak kadrolaşmayı hedeflemektedir.

AKP iktidarı döneminde işi ehline vermek yerine akrabaya, yandaşa ve sadakat gösterene vermek temel politika olarak benimsenmiş, kurumsal atamalarda nepotizm temel politika haline getirilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemine geçilmesinin ardından kurulan tek adam rejimi ile bürokrasiye yapılan atamalar ve yükselme kriterleri liyakatten uzaklaşmış ve iktidar bloğuna olan sadakat esas alınmıştır. Liyakatten uzaklaşma kamuya olan güveni sarsmış ve özellikle gençlerde geleceğe dair umutsuzluk oluşmasına sebep olmuştur. AKP- MHP iktidarının mensuplarının aile fertleri ve yakınları yetkinliklerine bakılmaksızın bürokraside önemli görevlere atanmış ya da görevlerinde yükselmiştir.

Bu tarz uygulamalar daha önceki dönemlerde de sıklıkla karşımıza çıkmasına rağmen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle birlikte bu durum artık “yeni normal” halini almıştır. AKP’nin kurduğu rejimde temel kriter iktidara sadık olmak olmuştur. Kanun teklifinde yer alan geçici madde ile yapılması planlanan uzman atamaları da seçime çok kısa bir süre kala kadrolaşmaya dair bir madde olarak değerlendirilebilir.

Murat Çepni
İzmir

Muazzez Orhan Işık
Van

İçişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

İçişleri Komisyonu

Esas No: 2/4895

Karar No: 9

13/02/2023

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/4895 esas numaralı “Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, Komisyonumuzun 02/02/2023 tarihli toplantısında görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Başkanlığa saygı ile arz olunur.

1. Giriş

İstanbul Milletvekili Mustafa DEMİRCİ ve 127 milletvekili tarafından 24/01/2023 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça 25/01/2023 tarihinde tali komisyon olarak Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu, Çevre Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonuna, esas komisyon olarak da Komisyonumuza havale edilen 2/4895 esas numaralı “Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, Komisyonumuzun 02/02/2023 tarihli toplantısında; Kanun Teklifinin ilk imza sahibi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Bakan Yardımcısı Mehmet Emin BİRPINAR ile Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı (Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü), Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, İller Bankası, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Türkiye Belediyeler Birliği temsilcilerinin katılımlarıyla görüşülmüştür.

Çevre Komisyonu, 31/01/2023 tarihinde yaptığı toplantıda 2/4895 esas numaralı Kanun Teklifini tali komisyon sıfatıyla görüşmüştür. Komisyon, Teklif metnini aynen kabul etmiş, 8 karar sayılı tali komisyon raporunu 01/02/2023 tarihinde Komisyonumuza tevdi etmiş ve söz konusu rapor Komisyon üyelerine dağıtılmıştır.

Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu, kendisine tali komisyon sıfatıyla havale edilen Teklifi gündemine almayacağını, 26/01/2023 tarihli ve Komisyon Başkanı Konya Milletvekili Tahir AKYÜREK imzalı yazısı ile Komisyonumuza bildirmiştir.

Plan ve Bütçe Komisyonu da kendisine tali komisyon sıfatıyla havale edilen Teklifi gündemine almayacağını, 27/01/2023 tarihli ve Komisyon Başkanı Bingöl Milletvekili Cevdet YILMAZ imzalı yazısı ile Komisyonumuza bildirmiştir.

Komisyonumuzun söz konusu Teklif ile ilgili görüşmeleri, 3 saat 53 dakika sürmüş; müzakereler tutağa bağlanmış ve toplamda 147 sayfa tam tutanak tutulmuştur.¹

2. Teklifin Genel Gerekçesi

Deniz kirliliğine uygulanan idari yaptırımlarda geminin büyüklüğünün esas alınması, gelişen teknolojiyle birlikte gemi tonajlarının büyüdüğü göz önünde bulundurulduğunda büyük tonajlı gemiler bakımından tatbik edilecek idari para cezası miktarını mevcut hesaplama yöntemiyle orantısız olarak artırmaktadır. Bu orantısız artışın önüne geçmek amacıyla yüz bin grostondan büyük gemiler için yüz bin groston esas alınarak idari para cezası verilmesi öngörülmektedir. Ayrıca beş bin grostondan büyük gemilerin evsel vb. atık sular ile katı atıklarından kaynaklanan kirliliklerinde uygulanacak idari para cezalarında kirli balast suları için uygulanan idari para cezalarının esas alınması amaçlanmaktadır.

Kıyılarıdaki otopark ihtiyacının karşılanması amacıyla dolgu alanlarında açığa çıkmayan yer altı otoparkı yapımına imkân sağlanmaktadır.

Serada sebze ve meyve üretiminin teşvik edilmesi ve ülke ekonomisine katkı sağlamak amacıyla Adana İli Karataş İlçesinde sınırları çizilen alanda sera konulu tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgesi kurulabilmesine olanak sağlanmaktadır.

¹ Komisyonun toplantı tutanaklarına aşağıdaki bağlantı adresinden ulaşılabilir:
https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari_goruntule?pTutanakId=3105

Kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alanla ilgili Büyükşehir Belediye Kanunu'na eklenen ek 3'üncü madde uygulamalarının birçok belediyede henüz tamamlanamaması ve doğrudan belediye gelirleri üzerinde etkili olması nedeniyle madde ile ilgili uygulamaya yön verilebilmesi için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına yönetmelik çıkarma yetkisi verilmesi öngörülmektedir.

İlk defa 2010 yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu ile getirilen, 2020 ve 2021 yılları Merkezî Bütçe Kanunlarında da yer alan; il özel idareleri, belediyeler ve bunların bağlı kuruluşları ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından yapılan bazı borçlanmaların borçlanma sınırına dahil edilmeyeceği hükmü ile özel kanunları gereğince merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri bütçelerinden mahalli idarelere ödenek aktarılabilmesine ilişkin hüküm Anayasa Mahkemesinin 24/2/2022 tarihli, 2022/18 ve 2022/19 sayılı kararlarıyla iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu hükmü, olağan kanunlarla düzenlenmesi gerektiği için ve bütçe kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamayacağı esasına aykırı bularak iptal etmiştir. Teklif ile Anayasa Mahkemesi kararına uyularak söz konusu hükümler ilgili kanunlar olan 5302, 5393 ve 5779 sayılı Kanunlarda düzenlenmektedir.

6360 sayılı Kanun'un uygulanması ile ilgili yaşanan tereddütleri gidermek, düzenleyici ve yönlendirici iş ve işlemler yapmak amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı arasında yetki dağılımı yapılmaktadır.

Büyükşehir Belediye Kanunu'na eklenen ek 3'üncü madde uygulamalarının birçok belediyede henüz tamamlanamaması nedeniyle; kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alan özelliği devam eden yerlerden tüzel kişiliği kaldırılan köyler ile tüzel kişiliği kaldırılarak tek mahalleye dönüşen beldeler için başta bazı vergi, harç istisnaları ile tarife indirimleri olmak üzere tanınan birtakım kolaylıkların süresinin uzatılması öngörülmektedir.

İklim Değişikliği Başkanlığı tarafından ihtiyaç duyulan uzman personelin merkez teşkilatı kadrolarından karşılanması amaçlanmaktadır.

3. Teklifte Öngörülen Düzenlemeler

2/4895 esas numaralı Kanun Teklifi ile;

➤ Gemilerden kaynaklanan yasa dışı boşaltımlarda, yüz bin grostondan büyük gemiler için yüz bin groston esas alınarak idari para cezası verilmesi; evsel vb. atıksular ile katı atıkların denize boşaltılması durumunda beş bin grostondan büyük gemilere ilave her groston başına uygulanacak idari para cezasının 11,59 Türk lirası olarak belirlenmesi,

➤ Kıyılarıdaki dolgu alanlarında, açığa çıkmayan yer altı otoparkı yapımına imkân sağlanması,

➤ Adana İli Karataş İlçesinde ekli kroki ile sınır ve koordinatları gösterilen alanda sera konulu Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi kurulabilmesi,

➤ Kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alanla ilgili 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun ek 3'üncü maddesinin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenmesi,

➤ Anayasa Mahkemesinin 24/2/2022 tarihli ve 2022/18 ile 2022/19 sayılı kararlarına uygun olarak; il özel idareleri ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından yapılan bazı borçlanmaların (Avrupa Birliği ile katılım öncesi mali işbirliği çerçevesinde desteklenen projelerin finansmanı için yapılan borçlanmalar, çok taraflı yatırım ve kalkınma bankaları ile yabancı devlet kuruluşlarından doğrudan veya İller Bankası Anonim Şirketi aracılığıyla yapılan borçlanmalar), il özel idareleri için öngörülen borçlanma kısıtlamasına ilişkin hükme tabi olmaması,

➤ Anayasa Mahkemesinin 24/2/2022 tarihli ve 2022/18 ile 2022/19 sayılı kararlarına uygun olarak; belediyeler ve bunların bağlı kuruluşları ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından yapılan bazı borçlanmaların (Avrupa Birliği ile katılım öncesi mali işbirliği çerçevesinde desteklenen projelerin finansmanı için yapılan borçlanmalar, çok taraflı yatırım ve kalkınma bankaları ile yabancı devlet kuruluşlarından doğrudan veya İller Bankası Anonim Şirketi aracılığıyla yapılan borçlanmalar ve Su, Kanalizasyon ve Altyapı Projesi (SUKAP) kapsamında yürütülecek işler için İller Bankası Anonim Şirketinden yapılan borçlanmalar), belediyeler için öngörülen borçlanma kısıtlamasına ilişkin hükme tabi olmaması,

➤ Anayasa Mahkemesinin 24/2/2022 tarihli ve 2022/18 ile 2022/19 sayılı kararlarına uygun olarak; ilgili kanunları gereğince, mahalli idarelere yardım amacıyla bakanlıklar ile bağlı ve ilgili kurum ve kuruluşların bütçelerine ödenek konulabileceği,

➤ 6360 sayılı Kanun'un uygulanmasına ilişkin tereddütleri gidermeye, düzenleyici işlemler yapmaya il özel idareleri ile il özel idarelerinin üyesi olduğu ve belediye üyesi bulunmayan mahallî idare birlikleri ve köyler için İçişleri Bakanlığı; belediyeler ve bağlı kuruluşları ile belediyelerin üyesi olduğu mahallî idare birlikleri için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının yetkili kılınması,

➤ Tüzel kişiliği kaldırılan köylerde Emlak Vergisi Kanununa göre alınması gereken emlak vergisi ile Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılım paylarına ilişkin istisna süresinin 31/12/2025 tarihine kadar devam etmesi ve bu yerlerde içme ve kullanma suları için ücretin en düşük tarifesinin % 25'ini geçmeyecek şekilde belirlenmesine ilişkin uygulamanın 31/12/2025 tarihine kadar uzatılması; ayrıca tüzel kişiliği kaldırılarak tek mahalleye dönüşen beldelerde içme ve kullanma sularından alınacak ücretin, mevcut en düşük tarifinin %50'sini geçmeyeceğine ilişkin hükmün süresinin 31/12/2025 tarihine kadar uzatılması,

➤ Merkez teşkilatı kadro ve pozisyonlarında bulunan ve yeterliliğe hak kazananlardan başvuruları İklim Değişikliği Başkanlığınca uygun görülenlerin İklim Değişikliği Uzmanı unvanlı kadrolara atanabilmesi

öngörülmektedir.

4. Komisyonunda Teklif Üzerinde Yapılan Görüşmeler

Kanun Teklifinin geneli üzerinde yapılan görüşmelere geçilirken İttüzüğün 38'inci maddesi uyarınca Teklifin Anayasa'ya uygunluğunun incelenmesi için bir önerge verilmiş; önerge üzerinde önerge sahiplerinin ve söz alan üyelerin yaptığı açıklamalardan sonra önerge oya sunulmuş ve kabul edilmemiştir.

Komisyon Başkanı ve Kahramanmaraş Milletvekili Celalettin GÜVENÇ tarafından yapılan açıklamalarda;

➤ Teklifte, değişen koşulların zorunlu kıldığı alanlarda gerekli değişikliklerin yapılması için 7 adet kanunda değişiklik öngörüldüğü, Teklifin biri geçici madde olmak üzere 12 maddeden oluştuğu,

➤ Teklifin tali komisyon olarak görevlendirilen Çevre Komisyonunca 31/01/2023 tarihinde görüşüldüğü, Çevre Komisyonunun Teklifin 1, 2 ve geçici 1 inci maddelerini görüştüğü, genel uygunluk bildiren raporunu 01/02/2023 tarihinde İçişleri Komisyonuna iletildiği, gelen raporun birer örneğinin Komisyon üyelerine dağıtıldığı,

➤ İttüzüğün 38'inci maddesi uyarınca verilen önerge çerçevesinde yapılan görüşmede;

- Teklifte yer alan, kırsal mahalle olarak adı geçen alanlardaki vatandaşlara başta bazı vergi, harç istisnaları olmak üzere tanınan birtakım kolaylıkların süresinin uzatılmasına ilişkin 9 uncu maddenin,

aynı zamanda Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen 2/4901 esas numaralı Teklifte de yer alması itirazına ilişkin olarak bunun sebebinin; söz konusu hükmün bir an önce kanunlaşarak vatandaşların istifadesine sunulması isteği olduğu, mükerrer maddenin sehven konulmadığı, belirtilen gerekçeyle bilerek bu tercihin yapıldığı, zaten mükerrerliği engelleyici değişiklik önergesinin de hazır olduğu, mükerrer teklif konusunda kendisine önceden bilgi verildiği, söz konusu bilgilendirmenin herkese aynı zamanda yapılsaydı daha iyi olacağı,

- Teklifin içerik olarak İçişleri Komisyonuna havale edilmesinin uygun olmadığı itirazına ilişkin olarak; İçtüzüğü'nün 23'üncü maddesine göre hangi komisyonun esas, hangisinin tali olacağına karar verme yetkisinin ve takdirinin TBMM Başkanında olduğu, Meclis Başkanının bu Teklifi Komisyona havale ederken hem kendi bilgi ve tecrübesiyle, hem de Meclis'teki uzman kaynağından istifade ederek bir istişare ile takdir yetkisini kullandığı, az zaman olmasına rağmen Çevre Komisyonunun Teklifi tali komisyon olarak görüşerek genel uygunluğu ifade eden raporunu verdiği, Teklifin tam olarak 5 maddesinin İçişleri Bakanlığının üzerlerinde vesayet denetimi yetkisi olan mahalli idareleri ilgilendirdiği, dolayısıyla Teklifin İçişleri Komisyonunu ilgilendirdiği,

➤ İklim Değişikliği Başkanlığına uzman alımında yanlış bir anlaşılmanın olduğu, açıktan veya dışarıdan bir atamanın olmayacağı, halihazırda bakanlıklarda uzman olanların arasından alımın yapılacağı

ifade edilmiştir.

Kanun Teklifinin ilk imza sahibi İstanbul Milletvekili Mustafa DEMİR tarafından açıklanmalarında;

➤ Mükerrer madde olarak görülen Teklifin 9'uncu maddesinin, kırsal niteliğini koruyan yerleşim yerlerinde yaşayan halkın istifade ettiği vergi, resim, harç ve katılma payı kolaylıklarının 3 yıl süreyle uzatılmasına ilişkin olduğu, sürenin 31 Aralık 2022 tarihinde dolması nedeniyle bilinçli bir şekilde daha hızlı kanunlaşacak başka bir Teklife eklendiği,

➤ Söz konusu kolaylıkların 31 Aralık 2022 tarihi itibarıyla bitmesine rağmen, kanunlaşma tarihine kadar arada geçen günler için de kolaylığı temin edici yürütme maddesi konulduğu, maddenin 1/1/2023 tarihinden itibaren yürürlüğe konulacağı, vatandaşın bu konuda bir mağduriyet yaşamayacağı,

➤ Çevre kirliliğine uygulanan idari para cezaları bakımından deniz kirliliğine neden olan gemilerin büyüklüğünün esas alındığı, mevcut hesaplama yöntemiyle yüz bin groston üzerindeki büyük tonajlı gemiler hakkında uygulanan idari para cezalarının orantısız olduğu, cezaların son yıllarda artırıldığı, kirliliğe neden olan tüzel kişi ise bu cezaların üçle çarpıldığı, eğer kirliliğe neden olunan yer özel koruma alanı ise cezaların bir kez daha ikiyle çarpıldığı, Teklifle idari para cezalarındaki bu orantısızlığı giderici teknik bir düzenlemenin yapıldığı,

➤ Marmara Denizi, Cumhurbaşkanı kararıyla özel çevre koruma alanı ilan edildiği için cezaların burada ikiye katlandığı ve astronomik bir hal aldığı,

➤ Teklifle gemilere pis su ve katı atık için ceza verilirken petrol türevi gibi değil, balast suyu gibi değerlendirilerek ceza verilmesinin öngörüldüğü,

➤ Trafik ve otopark sorununun çözümü için kıyılarda dolgu alanlarına yeraltı otoparkı yapılması ihtiyacının ortaya çıktığı, bu yöndeki taleplerin başta İzmir ve Karadeniz kıyısından olmak üzere ülkenin pek çok yerinden geldiği, yapılacak yeraltı otoparkının dolgu yüzeyinden görünmeyeceği ve açığa çıkmayacağı,

➤ Yeraltı otopark düzenlemesinde; otoparkın tamamen yeraltında olması nedeniyle herhangi bir rantın söz konusu olmadığı, yapılmasının maliyetli olacağı eleştirilerine karşı fayda maliyet hesabı yapılmasının önemli olduğu, son zamanda inşaat teknolojisinin çok geliştiği,

➤ Dolgu alanlarının kamu malı olduğu, buralarda rastgele proje yapılamayacağı, yerin özelliğine göre bazı kurum ve kurulların onay ve izin sürecine tabi olduğu,

➤ Adana Karataş bölgesinde tarıma dayalı ihtisas organize bölgesi kurulmasının önünün açıldığı, buralarda otomasyon sistemli modern sera işletmeleri kurulacağı, bu bölgede iki bin kişinin doğrudan beş bin kişinin dolaylı olarak istihdam edileceği, bu yatırımlar ile ülke ekonomisine ciddi katkı sağlanacağı,

➤ Büyükşehir Kanunu'nda kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alanla ilgili düzenlemenin yer aldığı, ancak düzenlemenin uygulamasında tereddütler ortaya çıktığı, bu tereddütleri gidermek ve uygulamanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına yönetmelik çıkarma yetkisi verildiği,

➤ 2020 ve 2021 yılları Merkezi Bütçe Kanunlarında yer alan ancak Anayasa Mahkemesince iptal edilen üç maddeye, ilgili kanunlarda düzenleme yapılarak Teklifin 5, 6 ve 7'nci maddelerinde yer verildiği,

➤ Teklifin 5'inci ve 6'ncı maddeleri ile; belediye, il özel idareleri ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisine sahip oldukları şirketler tarafından yapılan bazı borçlanmaların borçlanmaya ilişkin kısıtlamaya tabi olmayacağına öngörüldüğü, bu konuda yeni bir düzenlemenin yapılmadığı, Teklifte mevcut uygulamanın devamının sağlandığı,

➤ Teklifin 7'nci maddesi ile merkezî idare kuruluşlarının mahalli idarelere özel kanunlar uyarınca ödenek aktarmaya devam etmesine imkân tanındığı,

➤ 6360 sayılı Kanun'un uygulanmasına ilişkin yapılan işlemlerin hangilerinin İçişleri Bakanlığı, hangilerinin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının yetkisinde olduğuna ilişkin belirleme yapıldığı,

➤ Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle kurulan İklim Değişikliği Başkanlığının ulusal ve uluslararası alanda hedeflerine ulaşması için merkez teşkilatı uzman kadrolarından yetişmiş uzman alınacağı, dışarıdan bir alımın olmayacağı

belirtilmiştir.

Kanun Teklifi üzerinde müzakerelerde milletvekilleri tarafından yapılan açıklamalarda,

➤ İçtüzüğün 38'inci maddesi uyarınca verilen önerge çerçevesinde yapılan görüşmede;

- Teklifin maddelerine bakıldığında çevre ve imar konularının yer aldığı, daha çok Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığını ilgilendiren maddelerden oluştuğu, İçişleri Bakanlığını çok az bir yönüyle ilgilendirdiği,

- Maddelerin uzmanlık alanı olan komisyonlarda görüşülmesi gerektiği, Teklifin içeriği açısından İçişleri Komisyonunun esas komisyon olarak belirlenmesinin teknik ve usul açısından uygun olmadığı, Teklifte Çevre Komisyonu ile Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonunu ilgilendiren düzenlemelerin yer aldığı, oluşturulacak bir alt komisyonun Teklifi bu yönden inceleyerek konunun İçişleri Komisyonunu ilgilendirip ilgilendirmediğini ve ilgilendiriyorsa ilgili maddeleri tespit etmesinin uygun olacağı,

- Teklif İçişleri Komisyonunu ilgilendirmediğinden toplantıya İçişleri Bakanlığını az sayıda kişinin ve birimin temsilen geldiği, toplantıya gelen kurum temsilcilerinin büyük oranda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığından geldiği,

- Hangi komisyonun tali, hangisinin esas olduğunu belirleme yetkisinin Meclis Başkanında olduğu; ancak Meclis Başkanının tercihinin mutlak doğru olmayacağı, iş yoğunluğuna denk gelmiş olabileceğinden incelenmesi gerektiği,

- Teklifin; Büyükşehir Belediyesi Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu, Belediye Kanunu ile 5779 sayılı Kanun ve 6360 sayılı Kanun'da değişiklik yapan 4 ila 8'inci maddelerinin mahalli idarelerle ilgili olduğu, İçişleri Bakanlığının da bu mahalli idareler üzerinde denetleme yetkisinin olduğu, bu sebeple Teklifin İçişleri Komisyonu ile ilgili olduğu ve burada görüşülmesinin uygun olduğu,

- İçişleri Bakanlığının mahalli idareleri denetleme yetkisinin olmasının, bu Teklif yönünden İçişleri Komisyonunu esas komisyon yapmaya yeterli bir neden olmadığı,

- Teklifin 9'uncu maddesi ile aynı içerikli maddenin aynı zamanda Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen başka bir teklifte yer aldığı,

- Teklifin 9'uncu maddesinin Tekliften çıkarılmasına yönelik önerenin olduğu,

➤ Büyük tonajlı gemiler için yapılan ceza indiriminin caydırıcılığı azaltacağı, “denizler kirlenirse kirlensin ticaretle zenginleşelim” tarzında bir cezai indirimin doğru olmadığı, bunun gelecek nesillere kötülük anlamına geldiği, ceza indiriminin büyük gemi şirketlerine avantaj sağlayıp sağlamadığının irdelenmesi gerektiği,

➤ Büyük gemilerin çevrede yapabileceği tahribatın küçük gemilere göre büyük olduğu, groston arttıkça kirletebilme oranının da arttığı, oysa Teklifte büyük ölçekli gemilerin cezalarının 100.000 grostonda sabitlendiği, mevzuatın kirletme üzerinden cezalandırma anlayışıyla düzenlendiği, oysa öncelikle kirletmeyi önleyici tedbirlere yoğunlaşmak gerektiği,

➤ Ceza hukuku açısından cezaların caydırıcılık ve ehlileştirme gibi iki amacının olduğu, yapılan değişiklikle Marmara Denizi'nin daha fazla kirletileceği, büyük gemilerin yurt dışından gelecek pisliklerini denizlerimize boşaltacağı, cezaların caydırıcılığının kalmayacağı,

➤ Adaletsizlik var derken yeni adaletsizliklere fırsat verilmemesi gerektiği, Batıda ihtisas mahkemeleri ile adil bir çözüm bulunmuşsa bu maddenin kaldırılarak, ihtisas mahkemelerini kuracak bir düzenleme yapılması gerektiği, mahkemelerde yer alan uzman kişilerin, bilirkişilerin olduğu,

➤ Mahkemelerde hâkimden hâkime değişen yorum farklarının olabileceği, cezaların hızlı bir şekilde verilmesi için idarenin bu cezaları vermesi gerektiği, mahkemelerde cezaların sürüncemede kalacağı, zaten kişilerin cezalara karşı mahkeme yoluna başvurabilmesinin mümkün olduğu,

➤ Dolgu alanlarında yeraltı otoparkı yapılması görsel açıdan olumlu görünse de çökme ve kayma riski bulunduğu, deprem açısından güvenliğinin iyi hesaplanması gerektiği, etki-fayda-maliyet hesabının yapılması gerektiği,

➤ Deprem riski dikkate alınarak, Teklif metnine, yeraltı otoparklarının yapımı için konuyu değerlendirecek ve onay verecek teknik bir kurulun eklenmesi gerektiği,

➤ Otoparklarla ilgili düzenlemenin neden istendiğinin açıkça belirtilmesi gerektiği, bu otoparklarla yeni rant alanları oluşturulmaması gerektiği,

➤ Dolgu alanlarına yer altı otoparkı yapılmasına ilişkin düzenlemenin ekolojik bütünlüğü bozabileceği, kıyıdaki canlıları etkileyebileceği, doğayı koruma odaklı olmadığı, Teklifte taşıt ve trafik ölçekli bir anlayışın hâkim olduğu, yer kazanmak için yapılacak bu uygulamanın oldukça maliyetli olduğu,

➤ Teklifte yeraltı otoparkı için yeni dolgu alanlarının oluşturulmasının öngörülmeyip mevcut dolgu alanlarından istifade edilmesinin öngörüldüğü, örneğin Karadeniz sahil yolunda dolguyla elde edilen yolların kotunun bazı yerlerde buna müsait olduğu,

➤ Adana Karataş'ta tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgesiyle ilgili iki yıldır devam eden bir çalışmanın olduğu, ancak Adana Ticaret Odasının aslında arazinin tarıma elverişli olmadığı gibi bazı çekincelerinin Teklifte göz ardı edildiği, Adalı Mahallesinin denize yakın bölgesindeki balıkçılık ihtisas organize alanının da Teklifteki krokiye dahil edilmesinin yerinde olacağı,

➤ Tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgelerine ilişkin maddenin uzmanlık gerektirdiği için Tarım Komisyonunda da incelemesi gerektiği,

➤ Tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgesine ilişkin maddeye olumlu yaklaşıldığı, ancak bu bölgelere ilişkin çalışmalarda gerekli şeffaflığın sağlanarak kamuoyuyla ayrıntıların paylaşılmasının önemli olduğu,

➤ Adana Karataş bölgesi deprem bölgesi olduğu için organize sanayi bölgesinin yapım aşaması için alınacak tedbirlerin de önceden belirlenmesi gerektiği,

➤ Söz konusu Teklifin Anayasa'nın 123, 126 ve 127'nci maddelerine aykırı olduğu, Teklifin idarenin bütünlüğü ve yetki genişliği ilkesi ile vesayet düzenlemesine aykırı olduğu,

➤ Teklifin 5, 6 ve 7'nci maddelerinde, Anayasa Mahkemesince bütçe kanunlarında iptal edilen hükümlerin ilgili kanunlarda düzenlendiği teknik düzeyde düzenlemeler yapıldığı,

➤ Anayasa Mahkemesince iptal edilen merkezi bütçe kanunlarında, belediyelerin borçlanmalarında SUKAP kapsamındaki borçlanmalardan bahsedilirken, Teklifin 5'inci maddesinde neden yer almadığının irdelenmesi gerektiği,

➤ Teklifin 6'ncı maddesindeki düzenlemeyle belediyelerin borçlanma limitlerinin artırıldığı, gelir tahsis etmek yerine borçlanmanın önceliklendirildiği,

➤ Teklifin 8'inci maddesiyle 6360 sayılı Kanun'da değişiklik öngören düzenlemenin Anayasa'nın 127'nci maddesine aykırı olduğu, bu değişiklikte İçişleri Bakanlığının bazı yetkilerinin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına verildiği, bunun yerel yönetim alanında yaşanan buhranın güncel bir örneği olduğu, bu maddeyle yetkinin iki bakanlığa bölüştürüldüğü, mevzuatın içinden çıkılmaz bir hale getirildiği,

➤ 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Kanunla “bütünşehir” anlayışına geçildiği, köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırıldığı, bu düzenlemenin yerel yönetimlerde büyük bir tahribata yol açtığı, gelinen noktada kırsal mahalle olan bu alanların gelişmediği, köylerin boşaltıldığı, köylerde tarımsal faaliyetlerin durduğu, köylerdeki çiftçi sayısının giderek azaldığı, 2012'de yapılan düzenlemeye konulan geçici madde düzenlemesinin bu nedenlerle sık sık uzatıldığı, şimdi de 2025'e kadar uzatıldığı, bu uzatmanın aslında 2012'de öngörülen faydanın gerçekleşmediğini gösterdiği,

➤ Kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alanlarla ilgili belediyelerin çalışmalarını tamamlamadığı, bu alanlara halen belediye hizmetlerinin götürülemediği, hizmet gitmeyen bu bölgelerin zaman içinde insansızlaştığı, kırsal mahallelerde üretimi teşvik edici düzenlemelerin yapılması gerektiği,

➤ Kırsal alanla ilgili kolaylıklar tanıyan düzenlemenin 31 Aralık 2022 tarihi itibarıyla sona erdiği, aradaki 40 günde bu yerlerden su faturalarının hangi tarife göre alındığının önemli olduğu,

➤ Teklifin İklim Değişikliği Başkanlığına uzman alınmasına ilişkin geçici 1'inci maddesinin Anayasa'nın 70'inci maddesine aykırılık teşkil ettiği, alımla ilgili objektif kurallar konulması gerektiği,

➤ Teklifte ilgili kurumların, sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin alınmadan Teklifin hazırlandığı, maddelerle ilgili olarak akademisyenlerin, yerel yönetim uzmanlarının görüşlerinin de dinlenilmesi gerektiği

ifade edilmiştir.

Kanun Teklifi üzerinde müzakerelerde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan Yardımcısı Mehmet Emin BİRPINAR ile diğer Bakanlık yetkilileri tarafından yapılan açıklamalarda,

➤ Çevre Komisyonundaki görüşmelerde Teklifte ilgili belirli bir noktaya gelindiği, değişikliklerin gerekçesinin önemli ölçüde herkes tarafından anlaşıldığı,

➤ Teklifin 1'inci maddesinde yer alan konunun teknik bir konu olduğu, gemi cezalarının 1983 tarihinde öngörüldüğü, cezalar belirlenirken teknik bir hata yapıldığı, bu Teklifte o dönem yapılan teknik hatanın düzeltilmesinin yapıldığı, hiçbir şekilde cezaların azaltılmadığı, 2018 yılında Çevre Kanunu'nda yapılan değişiklik sonrasında cezaların üç misli yazılmaya başlandığı, 1983 tarihinde en fazla 50 bin grostonluk gemi varken artık gemilerin grostonlarının 400 bini aştığı, yani günümüzde gemi büyüklüklerinin ve hacimlerinin çok arttığı, örneğin 200 bin grostonluk gemiden atılan bir sigaranın veya çok küçük katı atık bir çöpün cezasının gemi büyüklüğü dikkate alındığında 100 milyon TL'lik cezanın ortaya çıktığı,

➤ Avrupa ve ABD'de cezaların grostona göre değil, kirletme miktarına ve kirletmenin etkisine göre verildiği, bu ülkelerde deniz ihtisas mahkemelerinin bulunduğu, Türkiye'de bu ihtisas mahkemeleri bulunmadığı için gemi büyüklüğüne göre cezaların verildiği,

➤ Balast suyunun geminin dengede durması için denizden aldığı su olduğu, geminin yük aldığı anda bu suyu kademeli olarak boşalttığı, Balast Uluslararası Sözleşmesi gereği, bir geminin ancak kıyıda en az 200 mil açıktaki balast suyunu boşaltabildiği, bu şartları taşımadığı için Marmara Denizinde balast suyunu değiştirmenin yasak olduğu, Afrika'dan kalkan geminin kademeli olarak balast suyunu aldığı deniz alanına bıraktığı, Afrika'da alınan bir balast suyunun Marmara'ya kadar gelemeyeceği, önceleri petrol taşınan tankerlerle balast suyunun aynı tankere konulduğu, Uluslararası düzenlemeler (IMO kuralı) gereği artık balast suyu konulan yerin ayrı olması gerektiği,

➤ 1983 yılında cezalar belirlenirken pis su ve katı atık için bir hata yapıldığı, balast suyunu boşaltığımızda alacağımız ceza 10 milyon TL iken küçük bir katı atığı denize atmanın cezasının aynı gemi için 50 milyon TL olduğu, bunun teknik bir hatadan kaynaklandığı, Teklifte bu hatanın düzeltilindiği,

➤ Marmara Denizinde cezalar üç misli yazılmaya başlayınca ve yeniden değerlendirme oranlarıyla cezaların ödenemez noktaya geldiği,

➤ Cezaların yüksek olması nedeniyle PNR sigortalarının gemileri Türkiye'de bakım-onarım yapılmaması ve Türkiye'ye gidilmemesi noktasında uyardığı,

➤ Teklifte cezaların kaldırılmadığı, cezaların son dönemde artmasıyla anlaşılan 1983 yılında yapılan teknik hatanın düzeltilindiği,

➤ 100 bin grostondan büyük gemiler için cezalarda 100 bin grostonun esas alınmasının sadece gemilerin % 3'ünü ilgilendirdiği, 100 bin grostondan büyük gemilerin toplam gemiler içindeki payının dünyada da % 3 olduğu,

➤ İl özel idarelerinde SUKAP projesi olmadığı için il özel idareleriyle ilgili Teklifin 5'inci maddesinde SUKAP'ın yer almadığı, belediyelerde olduğu için belediyelerle ilgili Teklifin 6'ncı maddesinde SUKAP'ın aynen düzenlendiği,

- Yerel yönetimlerin borç yükü altında olduğu, getirilen düzenlemeyle borç limitlerinin artırıldığı,
  - İklim değişikliği müzakerelerinde konunun çevre meselesi olmaktan çıktığı, iklim değişikliğinin kalkınma meselesi boyutuna geldiği, bu nedenle finans, enerji, orman, biyoloji, ticaret gibi çok farklı alanlarda uzman personele ihtiyaç duyulduğu, müzakerelerde bu alanlarda bakanlıklarda çalışan uzmanlarla çalıştıkları, bu nedenle kalıcı olarak İklim Değişikliği Başkanlığına bu uzmanların transferine ilişkin düzenleme yapıldığı, dışarıdan bir atama yapılmayacağı
- dile getirilmiştir.

5. Teklif Metnine İlişkin Kabuller ve Değişiklikler

Kanun Teklifinin tümü üzerinde yapılan görüşmelerin tamamlanmasının ardından, maddeleri üzerinde görüşmelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Kanun Teklifinin;

➤ Başlığı, redaksiyona tabi tutulmak suretiyle değiştirilmiştir. Şöyle ki; kabul edilen yeni madde ihdasına ilişkin önerge ile Teklife çerçeve 11’inci madde olarak, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik öngören bir madde eklenmesi nedeniyle Teklifin başlığı “Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” şeklinde değiştirilmiştir.

➤ Kabul edilen yeni madde ihdasına ilişkin önerge ile Teklife 1’inci madde olarak eklenen düzenleme kapsamında; peyzaj mimarı ve iç mimar kadro unvanlarına, emsal kadro unvanları için öngörülen ek göstergelerin tanınması amacıyla Devlet Memurları Kanunu’nda değişiklik yapılmıştır.

➤ Çerçeve 1’inci maddesi, redaksiyon kapsamında çerçeve 2’nci madde olarak, kabul edilen önerge doğrultusunda değiştirilerek kabul edilmiştir. Söz konusu önerge ile, Tebliğ ile düzenlenen ve 2872 sayılı Çevre Kanunu’na dahil olmayan bir ibarenin çıkarılması suretiyle kanun yapım tekniğine uyum sağlamak amacıyla, çerçeve hükümde yer alan “(50,23 TL)” ibaresi çıkarılmıştır.

➤ Çerçeve 2’nci maddesi, redaksiyon kapsamında çerçeve 3’üncü madde olarak, kabul edilen önerge doğrultusunda değiştirilerek kabul edilmiştir. Söz konusu önerge ile, çerçeve 2’nci madde ile 3621 sayılı Kıyı Kanunu’nun 7’nci maddesinde yapılması öngörülen değişiklik dolayısıyla madde metni ile başlığı arasında uyumu sağlamak amacıyla 7’nci maddenin başlığında yer alan “Bu Araziler Üzerinde” ibaresinin “Bu Arazilerde” şeklinde; bakanlıkların yeni adlarına uyum sağlamak amacıyla 7’nci maddede yer alan “Çevre ve Şehircilik” ibarelerinin “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği” şeklinde değiştirilmesi yönünde değişiklikler eklenmek suretiyle çerçeve maddede değişiklik yapılmıştır.

➤ Çerçeve 3’üncü maddesi, redaksiyon kapsamında çerçeve 4’üncü madde olarak, kabul edilen önerge doğrultusunda değiştirilerek kabul edilmiştir. Söz konusu önerge ile; 3621 sayılı Kıyı Kanunu’nda yer alan benzer nitelikteki hükümlere uyum sağlamak amacıyla, çerçeve 3’üncü madde ile eklenen krokinin başlığı “ADANA KARATAŞ” şeklinde; listenin başlığı “(ITRF96 utm 3 derece koordinatları)” şeklinde değiştirilmiştir.

➤ Kabul edilen yeni madde ihdasına ilişkin önerge ile Teklife 5’inci madde olarak eklenen düzenleme kapsamında; Kahramanmaraş ilinde yer alan ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu’nun ek 6’nci maddesi ile sınırları belirlenen Erkenez OSB, Aksu OSB ve Türkoğlu-2 OSB sınırlarının değiştirilmesi ve bu OSB’lerin diğer iş ve işlemlerinin 4562 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılması amacıyla 4562 sayılı Kanun’da değişiklik yapılmıştır.

➤ Çerçeve 4'üncü maddesi, redaksiyon kapsamında çerçeve 6'ncı madde olarak, aynen kabul edilmiştir.

➤ Çerçeve 5'inci maddesi, redaksiyon kapsamında çerçeve 7'nci madde olarak, aynen kabul edilmiştir.

➤ Çerçeve 6'ncı maddesi, redaksiyona tabi tutulmak suretiyle ve 8'inci madde olarak kabul edilmiştir. Şöyle ki 5393 sayılı Belediye Kanunu'ndaki kullanıma uygunluk sağlamak amacıyla; işlenecek hükümde yer alan “bunların bağlı kuruluşları ile sermayesinin” ibaresi “bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin” şeklinde değiştirilmiştir.

➤ Çerçeve 7'nci maddesi, redaksiyon kapsamında çerçeve 9'uncu madde olarak, aynen kabul edilmiştir.

➤ Çerçeve 8'inci maddesi, redaksiyon kapsamında çerçeve 10'uncu madde olarak, aynen kabul edilmiştir.

➤ Çerçeve 9'uncu maddesi, kabul edilen önerge doğrultusunda Teklif metninden çıkarılmıştır.

➤ Kabul edilen yeni madde ihdasına ilişkin önerge ile Teklife 11'inci madde olarak eklenen düzenleme kapsamında; peyzaj mimarı ve iç mimar kadro unvanlarının “Kadroları Teknik Hizmetler Sınıfında yer alan personel” bölümünün (a) sırasına alınması amacıyla 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de değişiklik yapılmıştır.

➤ Geçici 1'inci maddesi, aynen kabul edilmiştir.

➤ Yürürlüğe ilişkin 10'uncu maddesi, redaksiyon kapsamında çerçeve 12'nci madde olarak, kabul edilen önerge doğrultusunda değiştirilerek kabul edilmiştir. Söz konusu önerge ile; çerçeve 9'uncu maddenin Teklif metninden çıkarılması sebebiyle, çerçeve 9'uncu maddeyle ilişkin ibareler çıkarılmak suretiyle yürürlük maddesinde değişiklik yapılmıştır.

➤ Yürütmeye ilişkin 11'inci maddesi, redaksiyon kapsamında çerçeve 13'üncü madde olarak, aynen kabul edilmiştir.

Kanun Teklifinin maddeleri üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasının ardından, tümü oya sunulmuş ve kabul edilmiştir.

Kanunların hazırlanmasında uygulanan esas ve usuller çerçevesinde, Kanun Teklifinde anlatımın açıklığa kavuşturulması ve kanun tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla Komisyon Başkanlık Divanına verilen redaksiyon yetkisi kapsamında Kanun Teklifinin tamamı gözden geçirilmiş ve metinde redaksiyon mahiyetinde değişiklikler yapılmıştır.

6. Genel Kurulda Temsil

İçtüzüğün 45'inci maddesi uyarınca, Kanun Teklifinin Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere; Bilecik Milletvekili Selim YAĞCI, Düzce Milletvekili Ümit YILMAZ, İstanbul Milletvekili Fatih Süleyman DENİZOLGUN, Kocaeli Milletvekili Sami ÇAKIR, Kocaeli Milletvekili Cemil YAMAN, Manisa Milletvekili Tamer AKKAL ve Tekirdağ Milletvekili Mustafa YEL özel sözcüler olarak seçilmiştir.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Celalettin Güvenç</i>	<i>Sermet Atay</i>	<i>Alev Dedegil</i>
Kahramanmaraş	Gaziantep	İstanbul

(Son oylamada bulunamadı)

Kâtip <i>Müslüm Yüksel</i> Gaziantep	Üye <i>Mehmet Metanet Çulhaoğlu</i> Adana (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Yaşar Tüzün</i> Bilecik (Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Selim Yağcı</i> Bilecik (Bu raporun özel sözcüsü)	Üye <i>Erkan Aydın</i> Bursa (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Ümit Yılmaz</i> Düzce (Bu raporun özel sözcüsü)
Üye <i>Sermin Balık</i> Elâzığ	Üye <i>Kadir Aydın</i> Giresun	Üye <i>Fatih Süleyman Denizolgun</i> İstanbul (Bu raporun özel sözcüsü)
Üye <i>Mustafa Hilmi Dülger</i> Kilis (Son oylamada bulunamadı)	Üye <i>Cemil Yaman</i> Kocaeli (Bu raporun özel sözcüsü)	Üye <i>Sami Çakır</i> Kocaeli (Bu raporun özel sözcüsü)
Üye <i>Ahmet Çakır</i> Malatya	Üye <i>Tamer Akkal</i> Manisa (Bu raporun özel sözcüsü)	Üye <i>Behiç Çelik</i> Mersin (Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Faruk Sarıaslan</i> Nevşehir (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Hasan Özgüneş</i> Şırnak (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Mustafa Yel</i> Tekirdağ (Bu raporun özel sözcüsü)

MUHALEFET ŞERHİ

TBMM İçişleri Komisyonunda 2 Şubat 2023 tarihinde görüşülerek kabul edilen 2/4895 esas numaralı Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi hakkındaki düşüncelerimiz ve teklifin kimi maddelerine karşı olmamızın nedenleri aşağıda belirtilmiştir.

1- TEKLİFİN İÇERİĞİ

- Yüz bin groston büyük tanker, gemi ve diğer deniz araçları için verilecek idari para cezalarından yüz bin grostonun esas alınması
- Kıyılarda kamu amacı güdülerek, dolgu alanlarında, dolgu yüzeyinde görünmemek ve açığa çıkmamak kaydı ile yeraltı otopark yapımı imkânı sağlanması
- Teklife ekli krokide sınır ve koordinatları gösterilen alanda yer seçim kararına uygun olarak imar planı kararıyla sera konulu Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi kurulabilmesi
- 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununa ek 6'ncı maddesine eklenen cümle ile OSB sınırlarının değiştirilmesi sağlanmaktadır.
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun ek 3'üncü maddesinin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelik ile belirlenmesi
- 5302 sayılı kanun kapsamında, ilgili bakanlıklar ve kurumların değişiklikleri yapılması ve İl Özel İdareleri ile sermayesinin %50 'sinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından Avrupa Birliği ile katılım öncesi mali işbirliği çerçevesinde desteklenen projelerin finansmanı için yapılan borçlanmalar çok taraflı yatırım ve kalkınma bankaları ile yabancı devlet kuruluşlarından doğrudan veya İller Bankası Anonim Şirketi aracılığıyla yapılan borçlanmaların, 5032 Sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 51'nci maddesinin 1'nci fıkrasının (d) bendinde ki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaması
- 5779 Sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanununun 6'ncı maddesi üçüncü fıkrasındaki mahalli idarelere yardım amacıyla bakanlıklar, bağlı ve ilgili kurum ve kuruluşlarının bütçelerine pay, fon, özel hesap gibi adlarla uygun görülen veya tahsis edilen ödeneklerin aktarılması sağlanmaktadır.
- 6360 sayılı Kanunun uygulanması ile ilgili tereddütleri gidermeye, düzenleyici işlemler yapmaya İl Özel İdareleri ile İl Özel İdarelerinin üyesi olduğu ve belediye üyesi bulunmayan mahalli idare birlikleri ve köyler için İçişleri Bakanlığının; belediyeler ve bağlı kuruluşları ile belediyelerin üyesi olduğu mahalli idare birlikleri için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının yetkili olması,
- 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede ekli (1) Sayılı Cetvelin "A- Aylıklarını 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na Göre Alanlar" kısmının "2. Kadroları Teknik Hizmetler Sınıfında Yer Alan Personel" bölümünün (a) sırasında yer alan "mimar" ibaresinden sonra gelmek üzere "peyzaj mimarı, iç mimar" ibaresi eklenmiştir.
- 6360 Sayılı Kanun kapsamında tüzel kişiliği kaldırılarak tek mahalleye dönüştürülen beldelerde içme ve kullanma sularından alınacak ücretin, en düşük tarifenin %50'sini geçemeyeceğine ilişkin uygulanmasının 31.12.2025 tarihine kadar uzatılması
- Teklifin geçici 1'nci maddesindeki şartları sağlayan başvurulardan İklim Değişikliği Bakanlığınca uygun görülenlerin, Teklifin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde İklim Değişikliği Uzmanı ünvanlı atanabilmesi ve atanacak kişi sayısının 20'yi geçmemesi öngörülmektedir.

Küresel ekonomik sistemin işleyişinde her şeyden önce gelen "kar" güdüsü dünya ölçeğinde çarpık büyümeye, gelir bölüşümü adaletsizliğine ve çevresel sorunlara neden olmuştur. Eş zamanlı olarak ortaya çıkan ekonomik, sosyal ve çevresel krizler çok yönlü bir çözümü de zorunlu hale getirmiştir.

Bu çerçevede krizlerin yol açtığı ekonomik ve sosyal sorunları çözerken aynı zamanda ekolojik sürdürülebilirliği sağlayabilecek alternatif modele ihtiyaç duyulmuştur.

Avrupa Birliği (AB) doğal kaynaklar için yapılan rekabetin, deniz çevresi üzerinde ek baskılar doğurduğunu, denizlerin kullanılma şeklinin sürdürülemez olduğunun farkına vararak “ekosistem tabanlı yönetim” anlayışla politikalar belirleyerek önlemler almaya başlamıştır. AB “Mavi Ekonominin” yani denizlerin hem ekolojik hem de ekonomik öneminin farkında olarak öncü tedbirler alan, etkin uluslararası figür olarak durmaktadır. Bu yaklaşım temelinde akıllı, sürdürülebilir uzun vadeli hedefler olmalıdır.

Gelmiş geçmiş en sıcak yılları, en sıcak mevsimleri yaşadığımız, buzulların eridiği, havadaki karbondioksit yoğunluğunun zirveye ulaştığı, her gün yüzlerce canlının dünya yüzünden silindiği günümüzde modernleşme ve gelişme adı altında yaşam kaynaklarının vahşi biçimde yağmalanmasına karşı koymadan “sürdürülebilir bir yaşama” sahip olma şansız olmayacaktır.

Deniz kirliliğinin yaklaşık %80’i karasal kaynaklardan oluşmakta olup, kalan %20’lik kısmının ise denizel faaliyetlerden kaynaklandığı bilinmektedir. Dünya ticaretinin %80’i deniz yoluyla yani gemiler vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Bu açıdan bakıldığında gemilerin operasyonel faaliyetlerinden kaynaklanan atıkların deniz kirliliğine sebep olmayacak şekilde yönetimi ve yaptırımlarının caydırıcı nitelik taşıması büyük önem arz etmektedir.

3261 sayılı kanunun mevcut halinde, doldurma ve kurutma alanları üzerinde, kamu yararı gerektiğinde “yol, açık otopark, park, yeşil alan ve çocuk bahçeleri gibi teknik ve sosyal altyapı alanları” yapılabilmektedir. Söz konusu teklif yeraltı otoparkını da kapsama almaktadır. Kıyı dolgu alanlarının alt kısımlarının da otopark amaçlı yapılaşmaya açılması, deprem riski ve deniz ekosistemi, kıyı erozyonu açısından sorunlara neden olabilecektir. Söz konusu yeraltı otoparkı düzenlemesine özellikle hangi kent ve alanlarda ihtiyaç duyulduğu izaha muhtaçtır. İdare yapacağı Kamu-Özel İş Birliği Modeli ya da Yap-İşlet-Devret modeliyle özele işlettirebilecek, yeni bir rant kapısı olabilecektir.

Yerel demokrasinin kaleleri olan yerel yönetimler ve gelişen dünya ve ülke şartlarıyla birlikte ülke yönetiminde gittikçe daha önemli bir yer tutar hale gelmiştir. Halkın temel gereksinimlerinin en yakın yönetim yerinden karşılanması, katılımcı demokrasinin güçlendirilmesi, modern yaşam ve artan şehirleşmenin değişen gereksinimlerine uyum sağlanması yerel yönetimlerin işlem ve sorumluluklarının artmasına yol açmıştır.

5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile belediyelerin görev ve sorumluluk alanları genişletilmiştir. Ancak artan görev ve sorumluluk alanlarıyla gelir kaynakları arasında bir uyumsuzluk ortaya çıkmıştır. 1984 yılından itibaren mevzuatla yerel yönetime verilen ilave yetkiler son yıllarda yapılan yasal düzenlemelerle ve özellikle 644 Sayılı Kararname ile düzenlenen ve 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesini 97-126. Maddeleriyle aynen korunan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın görev ve yetkilerini düzenleyen mevzuat ve 2985 Sayılı Toplu Konut Kanunu’nda yapılan değişikliklerle yeniden merkezi yönetimin elinde toplanmaya başlanmıştır. Bu anlamda denetim ve adli süreçlerin tespiti ve sonrasında görevden almaya kadar yetkili vesayet makamı ise özellikle olağanüstü hâl sürecinde yetkisi giderek artan İçişleri Bakanlığı’nın olması da merkezi idarenin yerel yönetimler üzerinde vesayet makamını çift başlı hale getirmiş ve ağırlaştırmıştır.

Sonuç olarak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine uygun şekilde yapılacak yasal düzenlemelerde 4 yıllık bir gecikme ise Yerel Yönetimlerin var olan sorunlarını arttırmış, bir de bunun üstüne Türkiye nüfusunun çoğunluğunun yaşadığı büyükşehir belediyelerinin merkezi yönetim ile farklı

partilerden olmasından kaynaklı hukuka aykırı idari vesayet uygulamalarının doğmasına neden olmuştur. UKOME yapısında yönetmelikle değişiklik Belediye Şirketlerine yönetici atama yetkisinin belediye başkanından alınıp belediye meclisine genelge ile verilmesi, belediyelerin başış alma yetkisine genelge ile müdahale edilmesi gibi örnekleri sıralayabiliriz.

Teklifin, Geçici 1. Maddesi ile İklim Değişikliği Bakanlığı'nda İklim Değişikliği Uzman kadrolarına personel atanmasına ilişkin istisnai bir düzenleme yapılmaktadır. Atanmalar Başkanlık bünyesinde bir defaya mahsus olmak üzere ve 20 kişiyi aşmamak ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nca "uygun görülme koşuluyla" İklim Değişikliği Uzmanı kadrolarına atanabilme hakkı getirilmektedir. Anayasa 70/1 'e göre "Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir." Denilmek suretiyle kamu hizmetlerine girme hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan hak sadece kamu hizmetlerine girmeyi değil, kamu hizmetlerinde bulunmayı/kalmayı da güvence altına almaktadır. Söz konusu geçici madde yer alan soyut, sınırları belli olmayan ifade Anayasa hükmü ile de çelişmektedir.

2. KANUN TEKLİFİNİN MADDELERİ ÜZERİNDEKİ GÖRÜŞLERİMİZ

Madde 1:

Teklif maddesi, gemi atıkları kaynaklı deniz kirlilikleriyle ilgili idari müeyyideleri hafifletmesi itibarıyla, devletin deniz kirliliğiyle mücadele yükümlülük ve göreviyle bağdaşmadığı gibi herkesin çevre hakkına saygı ödeviyle de çelişmektedir. Beş bin grostondan büyük kapasitedeki gemiler için diğer cezalara ek olarak her groston başına uygulanan cezanın hafifletilmesi denizlerin atık kirliliğine karşı korunmasını zayıflatacağı gibi idari para cezalarının hesaplanmasında 100 bin grostondan büyük gemilerin 100 bin groston olarak kabul edilmesi kuralı da, bir caydırıcılık esası olarak cezanın verilen zarara koşut olarak kademeli şekilde yükselmesi kuralına ve ölçülülük ilkesine uyarlığı ortadan kaldırmaktadır. Bu itibarla, teklif maddesi, Anayasa'nın devlete denizleri kirliliğe karşı koruma yükümlülüğünü yükleyen ve ilk iki fıkrası "*Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir./Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.*" şeklinde olan 56. maddesiyle, ilk iki fıkrası "*Kıyılar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır./Deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir.*" şeklinde olan 43. maddesine aykırıdır.

Teklif maddesi, Türkiye'nin uluslararası yükümlülükleriyle de çelişmektedir. Türkiye'nin taraf olduğu, altı adet eki olan 1973 tarihli Denizlerin Gemiler Tarafından Kirletilmesinin Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme'nin 1. maddesinin birinci fıkrası uyarınca: "*Zararlı maddelerin veya birleşiminde bu zararlı maddeleri ihtiva eden sıvıların Sözleşme hükümlerine aykırı hareket edilerek denize boşaltımı neticesinde deniz çevresinin kirlenmesini önlemek amacı ile Sözleşme Tarafları bağlı buldukları bu Sözleşme ve Eklerinin hükümlerine uymakla yükümlüdürler.*". Türkiye'nin taraf olduğu 1976 tarihli Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunmasına Ait Sözleşme'nin 5. maddesine göre "*Taraflar, Akdeniz'de gemilerden ve uçaklardan vâki olan boşaltmaları önlemek ve azaltmak amacıyla bütün gerekli tedbirleri alırlar.*". Aynı Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca: "*Taraflar, Akdeniz Bölgesi'nde gemilerden artıkların dökülmesi sonucu meydana gelen kirliliğin önlenmesi, azaltılması ve kirlenmeyle mücadele tedbirlerini uluslararası kanunlara uygun olarak alırlar ve uluslararası düzeyde genellikle kabul görmüş olan, bu tür kirlenmenin sınırlandırılmasıyla ilgili kuralları bu bölgede uygulamayı taahhüt ederler.*". Bu Sözleşme 'ye ek olarak ayrıca Akdeniz'in Gemilerden ve

Uçaklardan Vaki Olan Boşaltma Sonucunda Kirlenmeden Korunmasına Ait Protokol imzalanmıştır. Bu Protokol'ün 4. maddesiyle, I numaralı Eki'nde sıralanan artıkların ve diğer maddelerin Akdeniz'in deniz sahasına boşaltılması yasaklanmıştır; 5. maddesiyle, II numaralı Eki'nde sıralanan artıkların ve diğer maddelerin Akdeniz'in deniz sahasına boşaltılabilmesi için, her defasında, önceden yetkili milli makamlardan özel izin belgesi alınması gerekliliği öngörülmüş ve 6. maddesiyle de, Akdeniz deniz sahasına boşaltılacak diğer artıklar veya maddeler için önceden yetkili milli makamlardan izin belgesi alınması gerekliliği öngörülmüştür.

Teklif maddesi, devletin gemi atıkları kaynaklı kirlenmeyle mücadelesini açık şekilde zayıflatacak etkileri sebebiyle, yukarıda belirtilen uluslararası sözleşmelere ve böylece son fıkrası "*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.*" şeklinde olan Anayasa madde 90'a da aykırıdır. Gerçekten de, çevre hakkına ilişkin uluslararası andlaşmalar, Anayasa madde 90/son gereği, uygun bulma kanunu ile ulusal hukukun bir parçası haline gelir. "[H]ak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalar" kaydı, çevresel haklar alanında da geçerlidir.

Anayasa'nın çevreye ilişkin ve genel ilkelerinin özgürlükler lehine yorumu, geriye götürülmezlik ilkesi bakımından vazgeçilmezdir. Geriye götürülmezlik ilkesi, Türkiye'nin de bir parçası olduğu uluslararası çevre hukukunda da tanınmış bir ilkedir. RIO+20, bunun tipik örneğidir. Burada (özellikle 19 ve 22. paragraflar), Devletlerin, bölgesel, ulusal, ulusal altı ve yerel ölçekte yükümlülük altına girdikleri "ortak gelecek" üzerine uygulama gerekleri ile sürdürülebilir gelişme yolunda gerçekleştirdikleri ilerlemeler olarak kabul ettikleri mevzuat, oluşturdıkları kurumlar ve uluslararası anlaşmalar öne çıkar.

Böylece, amacı hep çevre niteliğini "iyileştirmek" olan ve haliyle geriye götürücü işlem ve eylemlerden kaçınmayı gerekli kılan çevre hukukunun bir hedefe yönelme özelliği tanınmış oluyor (...). RIO+20 belgesine göre, "1992 Konferansında kabul edilen yükümlülüklerden geri dönülmemesi esastır."

Bütünleşik çevresel bakış (kırsal çevre, kentsel çevre ve kültürel çevre birlikteliğinde), Türkiye ülkesidir. "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür" şeklindeki temel Anayasa normu (md.3), yeryüzü parçası olarak ülkenin doğal, tarihsel ve kültürel değerlerinin azaltılmasını, zedelenmesini ve yok edilmesini yasaklayan bir hüküm olarak anlaşılmalıdır.

"Bölünmez bütünlük", Anayasa'nın sonraki maddelerinde Devletin yükümlülükleri arasında düzenlenmiştir: "ülkenin bölünmezliğini" korumak, Devletin temel amaç ve görevi (md.5) olup, bu yükümlülük sadece siyasal anlamda değil, doğal ve ekolojik denge açısından da anlaşılmalıdır.

Bu itibarla, teklif maddesinin gemi atıkları kaynaklı deniz kirlilikleriyle mücadeleyi var olan seviyeye göre zayıflatıcı etkisi, geriye götürülmezlik ilkesini ihlal etmekte; çevre hukukunun gelişimci ve iyileştirici yönüyle açık şekilde çelişmektedir.

Madde 8 ve Madde 9:

Teklifin 8. ve 9. maddeleri, yerel yönetimler alanında yürürlükte olan mevzuat karmaşasını gün yüzüne çıkarmakta ve pekiştirmektedir. Bu açıdan; teklifin 8. ve 9. maddeleri ele alınırken, öncelikle yerel yönetimlerde hukuk devletinde yeri olmayan bu mevzuat belirsizliği ve muammasıyla, özellikle 6360 sayılı yasa ile neden olunan iki ayrı yerel yönetimin yol açtığı sorunlara değinmek önem taşımaktadır (I). Söz konusu mevzuat karmaşası, teklifin anılan maddeleriyle idame ettirilmiştir (II).

I) Yerel Yönetimlere İlişkin Çözüm Bekleyen Hukuki Sorunlar

Anayasa ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile yasalar ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK), hukuksal çerçeveyi oluşturmaktadır.

A. Anayasa ve Avrupa Şartı

Yerel yönetimler için çerçeve oluşturan başlıca Anayasa maddeleri şunlardır:

Cumhuriyetin nitelikleri

MADDE 2– Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, **demokratik**, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü

MADDE 11– Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.

İdarenin bütünlüğü ve kamu tüzelkişiliği

MADDE 123– İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.

İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

Mahallî idareler

MADDE 127– Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

- Mahallî idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, **yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.**
- Mahallî idarelerin seçimleri, 67'nci maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır (...) Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.
- Mahallî idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahallî idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir.
- Merkezî idare, mahallî idareler üzerinde, mahallî hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idarî vesayet yetkisine sahiptir.
- Mahallî idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezî idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri **kanunla** düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı¹

Anayasa madde 90'a göre, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası andlaşmalar, doğrudan iç hukukta uygulanma özelliğine sahiptir.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na göre, özerk yerel yönetim kavramı, yerel makamların, yasalarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hak ve olanağı anlamını taşır (Md. 3/1).

“Bu hak, doğrudan, eşit ve genel oya dayanan gizli seçim sistemine göre serbestçe seçilmiş üyelerden oluşan ve kendilerine karşı sorumlu yürütme organlarına sahip olabilen meclisler veya kurul toplantıları tarafından kullanılacaktır. Bu hüküm, mevzuatın olanak verdiği durumlarda, vatandaşlardan oluşan meclislere, referandum veya vatandaşların doğrudan katılımına olanak veren öteki yöntemlere başvurulabilmesini hiçbir şekilde etkilemeyecektir” (Md. 3/2).

¹Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (R.G.: 3.10.1992-21364).

B. Yasal Düzenlemeler

Başlıca yasal düzenlemeler, (5302, 5216, 5355, 5393, 5449, 5779, 5747, 442 sayılı Yasalar) olmakla birlikte, şu anda belirleyici olan 6360 sayılı Yasadır. Bu nedenle, sadece 6360 sayılı Yasaya değinilecektir.

Büyükşehir belediyesi kurulması ve sınırlarının belirlenmesi (MADDE 1):

(1) Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde, sınırları **il mülki sınırları** olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür.

(2) Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun büyükşehir belediyelerinin sınırları **il mülki sınırlarıdır**.

(3) Birinci ve ikinci fıkrada sayılan illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan **köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır**.

(4) İstanbul ve Kocaeli **il mülki sınırları** içerisinde bulunan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak bağlı buldukları ilçe belediyesine mahalle olarak katılmıştır.

(5) Birinci, ikinci ve dördüncü fıkrada sayılan illerdeki **il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır**.

(6) Birinci ve ikinci fıkrada sayılan illerin bucakları ve bucak teşkilatları kaldırılmıştır².

C. Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri (CBK)

10 Temmuz 2018 tarihli CBK-1, kurulmasını öngördüğü 9 kuruldan birini, *Yerel Yönetim Politikaları Kurulu* olarak belirliyor; yerel yönetimleri, İçişleri Bakanlığı yerine Çevre ve Şehircilik Bakanlığı içinde düzenliyor.

➤ **Yerel Yönetim Politikaları Kurulu**

MADDE 31-Yerel Yönetim Politikaları Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kentleşme ve yerel yönetim alanında politika ve strateji önerileri geliştirmek,

²ON DÖRT İLDE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE YİRMİ YEDİ İLÇE KURULMASI İLE BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN, Kanun Numarası: 6360 Kabul Tarihi: 12/11/2012. Yayımlandığı R.Gazete: Tarih: 6/12/2012 Sayı: 28489. Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 53

- b) Türkiye'nin toplumsal, ekonomik ve siyasal gerçekliklerine uygun olarak yerel yönetim politikalarına ilişkin strateji önerileri sunmak,
- c) Göç ve iskân konularında politika önerileri geliştirmek,
- ç) Çevre, orman, su ve benzeri alanlarda koruyucu ve geliştirici politika önerileri geliştirmek,
- d) Türkiye'nin kültürel mirasından beslenerek kentleşme politika önerileri geliştirmek,
- e) Akıllı şehircilikle ilgili araştırmalar yaparak strateji önerilerinde bulunmak,
- f) Boğaziçi imar uygulama programları gereği kamu yatırımlarının planlanmasına ilişkin çalışmalar yapmak,
- g) Etkin bir çevre yönetiminin sağlanması için politika ve strateji önerileri geliştirmek.

Aynı kararnamenin 97. maddesinin (o) bendiyle “*Mahalli idareleri ve bunların merkezi idare ile olan alaka ve münasebetlerini düzenlemek*” şeklinde ibaresiyle **mahalli idareler, Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlanmıştır.**

➤ **Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü**

MADDE 100– (1) Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünün görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Mahalli idarelerin iş ve işlemlerine dair mevzuatla verilen görev ve hizmetleri yapmak, takip etmek, sonuçlandırmak ve geliştirmek,
- b) Mahalli idare yatırım ve hizmetlerinin kalkınma planları ile yıllık programlara uygun şekilde yapılmasını gözetmek,
- c) Mahalli idarelerin geliştirilmesi amacıyla araştırmalar yapmak, istatistiki bilgileri toplamak, değerlendirmek ve yayımlamak,
- ç) Mahalli idareler personelinin hizmet içi eğitimini planlamak ve uygulanmasını takip etmek,
- d) Mahalli idarelerin teşkilat, araç ve kadro standartlarını tespit etmek,
- e) Mahalli idare kontrolörlerinin çalışma programlarını düzenlemek ve uygulanmasını sağlamak (Mülga: RG-15/7/2018-30479- CK-4/799 Md.)
- f) Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

(2) Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü bünyesinde 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 24'üncü maddesi uyarınca kontrolör istihdam edilebilir. (Mülga: RG-15/7/2018-30479- CK-4/799 Md.).

D. Hukuki Karmaşa: Aykırılıklar ve Çelişkiler

Göröldüğü üzere, 6360 sayılı Yasa ve CBK 1, Anayasa'ya farklı açılardan aykırı hükümler içermektedir. Özet olarak, Anayasa madde 127'ye göre;

- Mahalli idareler, karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.
- Seçilmiş organlar üzerinde yaptırım yargı yoluyla uygulanır; idari yaptırım, geçici önlem olarak uygulanır.
- İdari vesayet, idarenin bütünlüğü, kamu görevlerinde birlik, toplum yararı ve yerel gereksinimlerin karşılanması amacıyla yasal çerçeve ile sınırlıdır.

6360 sayılı Kanun, en başta, mahalli idareleri de kapsayan “İdarenin bütünlüğü” ilkesine; Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK-1) ise, Anayasa'nın 11. ve 127. maddelerine aykırı. Kanun, toplam nüfusu 750 binden fazla olan il belediyelerini büyükşehir belediyesine dönüştürürken, belediye hizmetlerinin il geneline yayarak, belde belediyelerini kaldırdı ve köy yönetimlerine mahalle statüsü verdi; böylece, aynı anayasal düzenlemeye tabi “mahalli idareler” bakımından iki ayrı uygulamaya yol açtı.

CBK-1 (R.G.:19.7.2018) ise, mahalli idareleri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlayarak, hem Anayasa'ya aykırı bir düzenleme yaptı; hem de yerel yönetimler üzerinde “çifte vesayet” yarattı: Anayasal açıdan, İçişleri Bakanlığı; CBK açısından, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.

CBK ile yapılan düzenleme, Anayasa Md. 127'nin açık emrine aykırı: “Mahallî idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Bakanlar

Kurulu'nun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezî idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri **kanunla düzenlenir**” demektedir.

6360 sayılı Yasa, başta demokrasi (m.2), eşitlik (m.10), eşit oy (m.67) ve idarenin bütünlüğü ve kamu görevlerinde birliğin sağlanması (m.127) gelmek üzere birçok bakımdan Anayasa'ya aykırı idi. Anayasa hükümlerine aykırı değil sadece, yerel yönetimler ile ilgili Anayasa Mahkemesi'nin önceki kararları ile de çelişkili. Ne var ki, AYM, çok sınırlı bir iptal ile yetindi³.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na göre, özerk yerel yönetim, yerel makamların, yasalarla belirlenen sınırlar çerçevesinde; kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme hak ve olanağıdır. Büyükşehir merkezli yapılanma, kamu sorumluluklarının tercihen vatandaşa en yakın mesafeden görülmesi ve görev dağılımında yetkinlik ölçütlerinin gözetilmesi gereği bakımından, Şart (m.4) açısından da sorunlu.

Öte yandan, 6360 sayılı Yasa, “**yerel demokrasinin gerçekleştirilmesinden çok, merkezin yerel yönetimler üzerindeki idari vesayeti**” pekiştirdi.

³ Anayasa Mahkemesi'nin 12/9/2013 tarihli ve E.:2013/19, K.:2013/100 sayılı Kararı.

E. Cumhurbaşkanına Yasalarla Tanınan ve Keyfi Kullanıma Açık Yetkiler

Partili Cumhurbaşkanlığı'nın ilk yılında birçok alanda Cumhurbaşkanı'na Anayasa'ya aykırı yetkiler tanıdığı gibi yerel yönetimler alanında da bu yönde yasa değişiklikleri gerçekleşmiştir.

Özellikle 7161 sayılı “Vergi Kanunları İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” isimli torba kanunun 47 ve 67. maddeleri Cumhurbaşkanına geniş yetkiler tanımaktadır.

Kanun'un 47. maddesi ile 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunun 6. maddesine eklenen “*Belediyelerin ihtiyaç duyduğu yatırım nitelikli projelerin gerçekleştirilmesi amacıyla Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesine konulan belediyelere yardım ödeneğini, belediyelerin talebi üzerine kullandırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.*” şeklindeki fıkra ile partili Cumhurbaşkanlığı'nın partisine mensup belediyelerin ayrıcalıklı ödeneklere sahip olmasına sebep olacaktır. İktidar baskısı altında çalışan ve kısıtlı kaynaklarla proje üretmeye çalışan diğer belediyelerin bu kanunda belirtilen ödenekten yararlanabilmesi mümkün değildir. Zira destekleneceği belirtilen projelerin somut kriterleri dahi belirtilmemiştir.

Kanun'un 67. maddesi ile 655 sayılı Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 15 inci maddesinin değiştirilen ikinci fıkrası, “*Cumhurbaşkanınca yapımının üstlenilmesine karar verilen teleferik, funiküler, monoray, metro ve şehir içi raylı ulaşım sistemlerinin Bakanlıkça yapımının tamamlanmasından sonra, Bakanlık bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşları dışında bir kuruluşa mülkiyetinin maliyet bedeli üzerinden devri düzenlenecek protokoller ile gerçekleştirilir. Ancak proje, projenin tümü tamamlanmadan önce işletmeye açılacak durumda ise düzenlenecek protokoller ile mülkiyet devrine kadar işletmenin devri ile hizmete açılabilir. Devralan kuruluş, merkezi yönetim bütçesinden karşılanan ve/veya karşılanacak olan toplam proje maliyet bedelini, mülkiyet ve/veya işletme devir tarihinden itibaren bu bedelin ifa tarihine kadar her ay ilgili belediyenin genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamı üzerinden ayrılacak paylardan Cumhurbaşkanınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanan kesinti tutarının Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ilgili hesaba aktarılmasıyla öder. Devralan kuruluşun belediye bağlı idaresi, belediye bağlı idaresinin ve/veya belediyenin sermaye payına sahip olduğu şirket olması halinde ilgili belediye, yükümlülüklerin yerine getirilmesinden devralan kuruluş ile birlikte müteselsilen sorumludur. Vadesinde kısmen veya tamamen ödenmeyen taksit tutarlarının tahakkuk eden gecikme zammıyla birlikte vade tarihinden itibaren yirmi beş iş günü içerisinde ödenmemesi halinde bu tutarlar için 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır. Bu maddenin uygulamasına ilişkin diğer usul ve esaslar Cumhurbaşkanınca belirlenir.*” şeklindedir. Bu madde ile geçmiş dönemlerde de örneği görüldüğü üzere iktidar partisine mensup belediyelerin maliyeti yüksek metro vb projelerinin merkezi hükümet tarafından yerine getirilmesini kolaylaştırmaktadır. Cumhurbaşkanlığı tarafından yapılacak bu projelerin belediyeye devrinin sağlanması yolu açılarak da belediye hizmetleri gibi lanse edilerek yine iktidar partisi mensubu belediyeler ile diğer belediyeler arasında bir fark yaratacaktır.

Öte yandan; 7174 sayılı Kapadokya Alanı Hakkında Kanun ile kurulan idare ile yerel yönetim alanına giren imara ilişkin düzenleme yetkileri verilmiştir. Ayrıca belediyelerin bütçesinden de alınacak paylarla oluşan idarenin bütçesi yerel yönetim üzerinde bir vesayet sistemi oluşturmaktadır. Bu ve benzeri alan kanunları ile Cumhurbaşkanı partisine mensup olmayan bölgelerde alan idareleri yöntemiyle müdahalede bulunabilecektir.

II) Teklifin 8. ve 9. Maddeleri

A) Madde 8: Teklifin 8. maddesinin gerekçesi, yerel yönetimler alanında yaratılmış mevzuat karmaşasının adeta bir itirafı niteliğindedir. Gerçekten de madde gerekçesi şöyledir: “6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun uygulanması ile ilgili tereddütleri gidermek, düzenleyici ve yönlendirici işlemler yapmak hâlihazırda 1 sayılı **CBK'nın 97'nci ve 100'üncü maddeleri** kapsamında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca yürütülmektedir. Öte yandan yerel yönetimlerle ilgili İçişleri Bakanlığında alınarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığında tevdi edilen görevler idari vesayete ilişkin olup idari vesayetle ilgili yetkilerin ise Anayasamızın 127 nci maddesi uyarınca Kanunla düzenlenmesi ve Kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde yürütülmesi gerekmektedir. Buna rağmen görev devriyle ilgili yasal değişiklikleri içeren 29/11/2018 tarihli ve 7153 sayılı Kanun'da, konunun düzenleme kapsamında yer almaması nedeniyle uygulamaya ilişkin ihtilaflar ortaya çıkmaktadır. Madde ile bu ihtilafların giderilmesi amaçlanmaktadır.” Koyulaştırılmış kısımlar, yerel yönetimlerle ilgili mevzuatta yaratılmış karışıklık ve tutarsızlıklarla ilgili açık bulgular sunmaktadır. 8. Madde metni, söz konusu tutarsızlıklar ve çift başlılık açısından belirgin bir örnektir. Düzenleme metni şöyledir: “12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 3 üncü maddesinin onuncu fıkrasında yer alan “İçişleri Bakanlığı” ibaresi “il özel idareleri ile il özel idarelerinin üyesi olduğu ve belediye üyesi bulunmayan mahallî idare birlikleri ve köyler için İçişleri Bakanlığı; belediyeler ve bağlı kuruluşları ile belediyelerin üyesi olduğu mahallî idare birlikleri için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.” Böylece, 6360 sayılı Kanun’un uygulanması ile ilgili tereddütleri gidermeye, düzenleyici ve yönlendirici işlemler yapmaya;

- il özel idareleri ile il özel idarelerinin üyesi olduğu ve belediye üyesi bulunmayan mahallî idare birlikleri ve köyler için İçişleri Bakanlığı

- belediyeler ve bağlı kuruluşları ile belediyelerin üyesi olduğu mahallî idare birlikleri için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkilidir.

Aynı Kanun’un uygulanmasıyla ilgili tereddütleri gidermeye, düzenleyici ve yönlendirici işlemleri yapmaya iki farklı Bakanlığın yetkili kılınması uygulamada eşitsizlikler, yetki karmaşası, tutarsızlıklar ve bir sürü başka yorum sorunu doğuracaktır. Söz konusu mevzuat karmaşasının Anayasa’nın hukuki belirlilik, öngörülebilirlik ve kamu yararı alt ilkelerini içeren hukuk devleti ilkesini öngören 2. maddesiyle uyumlu olduğunu söylemek güçtür.

B) Madde 9: 7254 sayılı Kanun'la 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'na eklenen ek 3'üncü maddede yer alan kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alan uygulamaları birçok belediyede henüz tamamlanamamıştır. Teklif metni, büyükşehirlerde mahalleye dönüştürülen köy ve beldelere daha önce tanınmış ayrıcalık ve istisnaların süresinin uzatılmasını öngörmektedir. Burada hukuk tekniği ve kanunların izlemesi gereken (Anayasa madde 2'deki hukuk devleti ilkesinin içerdiği) kamu yararı amacı bakımından sorunlu husus; istisnai mahiyetteki bir normun süresinin uzatılması halidir. Art arda gelen zaman devrelerinde aynı kapsamdaki istisnanın öngörülmesi, bu konuda neden kalıcı bir norm öngörülmediği ve bir ihtiyaç varsa niçin kalıcı bir çözüm bulunmadığı sorusunu gündeme getirmektedir. Aynı istisnaların zaman bakımından sınırlı devrelerde ancak tekrar tekrar ve ardışık olarak öngörülmesi; konunun etrafından dolaşıldığını ve hasıl olan ihtiyaca kalıcı bir çözüm getirmekten kaçınıldığını düşündürmektedir. Esasen 5216 sayılı Kanun'a eklenen geçici madde 3 ile mevzuatın kalını arasındaki tutarsızlık, istisnai hükümlerle değil, Anayasa'nın 127. Maddesine uygun olarak yerel yönetimlere ilişkin bütünsel, yeknesak ve tutarlı bir mevzuatın öngörülmesiyle mümkün olabilir.

Geçici Madde 1: Teklif maddesiyle İklim Değişikliği Başkanlığı'nda iklim değişikliği uzmanı kadrolarına atama yapılmasına ilişkin istisnai mahiyette bir düzenleme yapılmaktadır. Buna göre; 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 36'ncı maddesinin "Ortak Hükümler" bölümünün (A) fıkrasının (11) numaralı bendinde belirtilen ve merkez teşkilatında yer alan kadrolar ile mesleğe alınmaları, yetiştirilmeleri ve yeterlikleri aynı veya benzer nitelik arz eden merkez teşkilatı kadro ve pozisyonlarında bulunan ve yeterliğe hak kazananlardan başvuru alan İklim Değişikliği Başkanlığınca uygun görülenler, -bu maddeye göre atanmaların sayısı yirmiye geçmeyecek şekilde- bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde "iklim değişikliği uzmanı" unvanlı kadrolara atanabilir.

Teklif maddesi, Anayasa'ya açık şekilde aykırıdır ve teklif sahiplerinin kendilerini anayasal hukuk devletinin kurallarıyla bağlı görmediklerinin vahim bir kanıtıdır.

Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasının ilk cümlesi uyarınca: "*Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir.*"

Anayasa'nın 128'inci maddesinin birinci fıkrası kapsamındaki görevleri yürüten bütün personelin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülüklerinin kanunla düzenlenmesi gerekir (Anayasa Mahkemesi'nin 22.11.2012 tarihli ve 2011/107 E.; 2012/184 K. sayılı Kararı). Anayasa Mahkemesi'nin sıkça vurguladığı gibi kanunilik ölçütünün sağlandığından söz edilebilmesi için kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kurallar keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olmalıdır. Esasen kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2'nci maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Dolayısıyla Anayasa'nın 128'inci maddesinde yer verilen kanunilik ölçütü, Anayasa'nın 2'nci maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır (aynı yöndeki değerlendirme için bkz. AYM, E.2018/88, K.2020/24, 11/6/2020 §§ 13, 14) (Anayasa Mahkemesi'nin, 22.10.2020 tarihli ve 2020/1 E.; 2020/563 K. sayılı Kararı, § 41).

Teklif metni, AKP-MHP ittifakının, Anayasa uyarınca maddi anlamda kanunla düzenlenmesi gereken konuları ısrarla ve sistematik şekilde idarenin objektif ölçütlerle çerçevesiz bırakma alışkanlığının son tezahürüdür. Gerçekten de teklif maddesi, iklim değişikliği uzmanı kadrosuna atanmayı İklim Değişikliği Başkanlığı'nca uygun görülme koşuluna bağlamaktadır. Ancak İklim Değişikliği Başkanlığı'nın değerlendirmesini hangi objektif ölçütlerle yapacağı kanunda öngörülmemiştir. Maddi anlamda kanunun hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik öğelerinin gereklerini karşılamayan ve söz konusu kadroya atanmayı İklim Değişikliği Başkanlığı'nın sübjektif ölçütlerine ve keyfi takdirine terk eden teklif maddesi; Anayasa'nın (yukarıda alıntılanıldığı şekliyle) 128. maddesine, hukuk devleti ilkesini düzenleyen 2. maddesine, kanun önünde eşitlik ilkesini düzenleyen 10. maddesine ve yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesini öngören 7. maddesine aykırıdır.

3.SONUÇ

Sonuç olarak “Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin, TBMM İçtüzük Madde 38 gereğince ilk önce Anayasa'nın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmesi amacıyla tartışılması önerimizin karara bağlanmaması nedeniyle bütününe, maddelerde açıkladığımız nedenlerle de 1'nci ve 2'nci maddelerinin bu haliyle yasalaşmasına karşı olduğumuzu bildiririz.

Yaşar Tüzün
Bilecik

Erkan Aydın
Bursa

13.02.2023
Faruk Sarıaslan
Nevşehir

MUHALEFET ŞERHİ

USUL ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

Kanun yapma sürecini planlamayarak, teklifleri komisyon süreçlerinden hızlıca geçirmeye çalışan iktidar, yasama süreçlerinde komisyon faaliyetlerini yok saymaktadır. Komisyona havale edilen ilgili kanun teklifinin görüşmelerinden önce söz konusu kanun teklifinin 9. Maddesi Plan ve bütçe Komisyonu'ndan geçmiştir. Bu her şeyden önce kanun yapma süreçlerinin koordinesiz olmasının ve aceleyle getirilmesinin en önemli göstergesidir.

Bunun dışında esasen Çevre Komisyonu'nun ilgi alanına giren 1.,2.,3. İle geçici madde İçişleri Komisyonu'nun konusuna girmemekte, hatta Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçtikten sonra çıkarılan yönetmeliklerin Anayasa Mahkemesinden geri döndüğü bilinmesine rağmen söz konusu maddelerin yasalaştırılmasında Anayasa'ya aykırı bir biçimde işlem yapıldığı görülmektedir.

Kanun teklifi ile ilgili olarak muhalefetin Anayasa'ya aykırılık iddiaları ciddiye alınmamış, İçtüzüğü'nün 38'inci maddesi uyarınca gerekli Anayasa'ya uygunluk incelemesi yapılmamıştır. İçtüzüğü'nün 38'inci maddesi şu hükmü içermektedir:

“Komisyonlar, kendilerine havale edilen tekliflerin ilk önce Anayasanın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle yükümlüdürler. Bir komisyon, bir teklifin Anayasaya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder.”

Komisyonun ilgili tüzük maddesinde belirtilen bir diğer yükümlülüğü inceleme alanına ilişkindir. Anayasa'ya uygunluk, hem sözü hem de özü açısından yapılmalıdır. Anayasa'ya uygunluk incelemesi bakımından İçtüzük madde 38 gerekleri yerine getirilmeden Komisyon tarafından kabul edilen teklif metni, yasa yapım usulüne aykırıdır.

Yasa teklifi hazırlık sürecinde meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşlarına danışılmamış olması komisyon yasama sürecinin oldu bittiye getirilmesine neden olmuştur.

İktidar, yasama etiğini ve “muhalefete saygı” ilkesini yok sayarak yasama sürecini torba yasalarla götürmeyi kural haline getirmiştir. Evrensel hukuk ilkelerinin ağır bir biçimde ihlal edilmesi anlamına gelen torba yasalar, milletvekillerini birbirleriyle ilgisiz pek çok farklı düzenlemeye ilişkin tek bir görüş bildirmeye zorlayarak “yasama kurnazlığı”nı ifade eden bir tekniğe sahiptir.

2018'den sonra Cumhurbaşkanlığı sistemi ile komisyonlardaki yasama çalışmaları neredeyse torba yasalar dışına çıkmamıştır. Tüm yasa teklifleri biçim olarak torba yasa, içerik olarak da iktidara yakın çevrelerin ihtiyaçlarını gideren paketlere dönüşmüştür.

Farklı konuların aynı yasal düzenleme metninde bir araya getirilerek daha önemli ve kritik hususların kamufle edilmesi, yasama etiğini ihlal etmektedir. Yasama sürecinin hızlandırılması aynı zamanda yasama kalitesini de düşürmektedir.

ÇEVRE KOMİSYONU'NU İLGİLENDİREN MADDELER

Halkların Demokratik Partisi Milletvekilleri olarak söz konusu kanun teklifinin Çevre Komisyonu'nda görüşülmesi sonrasında kapsamlı bir muhalefet şerhi verdik. Ancak burada da genel değerlendirme içerisinde kanun teklifinin bütününe değerlendirmeyi doğru buluyoruz.

Teklifin 1'inci maddesinde gemilerle ilgili 100 bin groston üzerindeki gemilerin artan ceza maliyetlerinin dengesizlik, eşitsizlik yarattığı ve dolayısıyla bunun giderilmesine dönük bir düzenleme söz konusudur. Buna ilk etapta bakıldığında bir adaletsizlik gibi görülüyor ve bunun düzeltilmesine dair bir yasa teklifi deniliyor. Ancak bu hususta sorulması gereken temel sorular ve bunlara verilmesi gereken cevaplar konuşulmadan meselenin özü manipüle edilmektedir. Bu gemilerin ceza almasının sebebi odağa alınmayarak es geçilmektedir. Ancak bu gemiler suları zehirledikleri için ceza almaktadır. Oysa "suların zehirlenmesi" oldukça kapsamlı bir süreç ve oldukça kritik bir meseledir. Bu kıyıların, suların, deniz canlılarının, bu canlıların yaşam alanının zehirlenmesi ve deniz ekosisteminin bozulması gibi oldukça geniş bir zehirlenme faaliyeti söz konudur. Ayrıca kapsamındaki 1. Maddede kaç geminin bulunduğu, bu gemilerin hangi tür kirliliklere yol açmış olduğu, kaç canlı türünün yaşamını tehdit ettiği, bugüne kadar kaç defa ve ne kadar yaptırım uygulandığı, yaptırımın neden orantısız olduğu sorularının cevapları yoktur. Ancak suların zehirlenmesi elbette kaçınılmaz değildir. Bu her ne kadar iktidar tarafından "doğal" bir süreç olarak okunsa da bu engellenebilir bir sorundur. Bu zehirlenme çevreye ilişkin ekolojik olmayan çevre düşmanı politikaların bir sonucudur. Konuşulması gereken esas husus bu olmalıyken burada zehirlenmeye ilişkin cezalar konuşulmaktadır. Bu yaklaşım iktidarın "zehirle ama öde" şeklindeki çevre yıkımından, kar elde etme anlayışının bir sonucudur. Teklif açık biçimde büyük gemilere daha büyük yaptırım uygulandığını ve bu durumun orantısız olduğunu ifade etmektedir. Bu ifade kendi içinde bir çelişkilidir. Yapılması gereken yaptırımların azaltılması ya da üst limit getirilmesi değildir.

HDP olarak doğayı sonsuz bir sömürü ve talan alanı olarak gören bu yaklaşıma karşı mücadele etmeye devam ediyoruz. Dünya yok olma riskiyle karşı karşıya kaldığından, yaşayan bütün canlılarla beraber ve bir parçası olarak insan ve doğa sağlığı söz konusu olduğundan kirletmenin sifira indirilmesinin esas ilke olarak ele alınması gerekmektedir. Düzenleme mantığı "100 bin grostona bağlayalım, onun üstü de bundan muaf olsun." şeklindedir. İktidarın yaklaşımı insan, doğa ve yaşam değil doğayı sonsuz bir sömürü kaynağı olarak gören kapitalist şirketlerin çıkarını yükseltmek amaçlıdır. Yaptırımların caydırıcı olması, gerekirse ilgili firmanın tüm faaliyetlerinin yasaklanmasına kadar varması gereklidir. AKP çevre sorununa rant gözlüğüyle baktığı için "kirleten ödese ama çok abartmayalım" mantığıyla yaklaşmaktadır. Erzincan'da yaşanan siyanür sızıntısındaki tutum, denizlerin kirletilmesinde de açık biçimde sergilenmektedir. Suyu ve toprağı siyanürle zehirleyen firma şimdi yeniden faaliyetlerine devam etmektedir.

Sonuç olarak, bu yasanın birinci maddesi adeta denizlerin kirletilmesini teşvik etmektedir. İşlenmiş ya da işlenecek çevre katliamlarına davetiye çıkarmak anlamına gelen bu teklif ekolojik-kırma davetiye çıkarmaktadır. Deniz kirliliğinin en önemli sebepleri; deniz kıyıları boyunca kurulmuş bulunan yerleşim merkezleri ve sanayi tesislerinden, dava yolu araçlarından,

denizlerde kurulmuş bulunan platform ve boru hatlarından ve bu teklifin yaptırımlarını azalmayı teklif ettiği gemi ve deniz araçlarından meydana gelmektedir. Gemilerden kaynaklanan kirlenmeler her zaman kasıtlı veya bilgisizce yapılan kirlenmeler değildir. Kazalar ve sabotajlar sonucu da gemilerden kaynaklı kirlenme yaşanmaktadır. Sebebi ne olursa kirlenmelere ve sorumlulara yönelik yaptırım azaltılmamalıdır.

Bu düzenlemeler “kirlenenden öder” mantığıyla ilerlenmesi caydırıcılık taşımamakta ve var olan kirlenmelerin önüne geçememektedir, öncelikle kirlilik düzeyi kritik sınırdaki iç deniz Marmara Denizi başta olmak üzere tüm deniz ekosistemlerinin kirlenmesini engellemek için önleyici önlemler alınmalıdır. Yasa önerisi, önleyici önlemler almadığı gibi aynı zamanda gemi basalt sularından kaynaklanan kirlilik ile ilgili ceza yükseltmesine gidilmiş görünüşüyle aslında bir indirim planı yapmakta, büyük tonajlı gemiler için de avantajlı bir durum yaratmaktadır. Bu düzenleme doğayı merkezine almayan, lojistik firmalarının çıkarları üzerine ve yakın zamanda gemilerin yarattığı kirliliği gözlemleme yetkisi verilen Türkiye Çevre Ajansı'nın lehine yapılan bir seçim yatırımdır.

Benzer şekilde, teklifin 2. Maddesinde bir ekolojik suç olan kıyıların doldurulmasının ötesine geçip bu alanların otopark yapılması teklif edilmektedir. Küresel iklim krizini daha çok araba kullanımını teşvik ederek ve otopark yaparak önlenmeyeceği açıktır. Bu durum hem denizler hem iç sular ve göller etrafında, kıyılardaki yasa dışı yapılaşmayı teşvik etmektedir. Türkiye'nin tüm denizleri ve kıyıları zaten ekolojik kırım tehdidi altındadır. İktidar tedbir alması gerekirken rant uygulamalarını körüklemektedir.

Kıyı Kanunu'nun 6. maddesindeki temel ilke kıyılarda yapı yapılamamasıdır. İstisnalar maddede belirtilmiştir. Kanun'un 7. maddesinde yapılan değişiklikle, yorumla genişletilemeyecek istisnalar genişletilmektedir. Otoparklar yüzeyde yapılabilecekken yeraltında da yapılmasına yönelik değişiklikle kamu yararına olması zorunlu kıyılarda daha çok inşaat yapılmasına, kıyı ekosisteminin bozulmasına yol açılmaktadır. Bu iki maddede yer alan düzenlemeler sucul ekosistemlere verecekleri zarar nedeniyle; türlerin ve biyoçeşitliliğin korunmasına yönelik tehdit barındırmaktadır.

Kıyılarda daha çok otopark yapımına yol açacak olan ikinci maddedeki düzenlemeler ise öncelikli olarak kıyı ekosistemlerine yönelik bir saldırının planlamasıdır. Sucul canlıların üreme alanları olan kıyıların doldurulması, üreme alanlarını yok ederek deniz canlılarının yaşamlarını ve ekosistemin bütünlüğünü ve çeşitliliğini tehdit etmektedir. Kıyıların gerek kıyının doğal içeriğine benzer gerekse de hafriyat kullanılarak doldurulması sucul alanların sağlığı açısından yasaklanmalıdır. Kıyılardaki yapılaşmalar, aynı zamanda kıyı-kent ilişkisini de bozduğu, kent yaşamından kamusal alan olarak ele alınması gereken kıyıyı uzaklaştırdığı için kent suçudur. Kıyılardaki yapılaşmalar daha önce çokça örneğini gördüğümüz üzere sağlam yapılar olamamaları nedeniyle güvenlik riski de yaratmaktadır. Kıyılardaki işletmelerin daha önceki örneklerde gördüğümüz gibi Türkiye Çevre Ajansı'na devredilmesiyle bir rant mekanizması yaratma riski bulunmaktadır. Yine, dolgular yapılırken çıkartılacak hafriyatın büyük olasılıkla denize dökümü bir başka kirliliği yaratabilecek bir nitelik taşımaktadır.

Kanun teklifinin 3. Maddesinde 3621 sayılı Kanuna ek madde ve ekli 7 numaralı kroki eklenerek koordinatlarda gösterilen alanda yer seçim kararına uygun olarak imar planı kararıyla sera konulu Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi kurulabilir hükmü eklenmiştir. Bu kanun teklifinde kroki içerisinde belirtilen bölge, 15 Nisan 1998 tarihinde imzalanan Ramsar Sözleşmesi olarak bilinen “Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme” ile korunması garanti altına alınmıştır.

Adana Karataş'ta 1987 yılında Orman Bakanlığınca ‘Yaban Hayatı Koruma Sahası’ ilan edilen Akyatan Gölü çevresinde, göçmen kuşların konaklama ve deniz kaplumbağaları caretta caretta yumurtlama noktası olan lagün çevresinde yapılmak istenen Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi, özel bir ekosisteme sahip olan bu alanda yaşayan tüm canlılar ve bölgenin habitatu için telafisi olmayacak bir ekolojik yıkımına neden olma riskini taşımaktadır. Bu bölgede tesislerin kurulması için iş makinelerinin kullanımı, açık drenaj yapılması gibi faaliyetler ciddi bir doğa felaketine neden olma ihtimaline karşın, ciddi önlemler alınması ve uygulanması gerekmektedir.

Yasada seçim yatırımı olan diğer bir düzenleme de geçici madde ile teklife konulan maddedir. Bu düzenlemenin kadrolaşmayı hedeflediği açıktır. Seçime birkaç ay kala bakanlığa kadrolar alınacaktır. AKP iktidarı döneminde işi ehline vermek yerine akrabaya, yandaşa ve sadakat gösterene vermek temel politika olarak benimsenmiş, kurumsal atamalarda nepotizm temel politika haline getirilmiştir. Bu tarz uygulamalar daha önceki dönemlerde de sıklıkla karşımıza çıkmasına rağmen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle birlikte bu durum artık “yeni normal” halini almıştır. Tek adam rejiminin kurumsallaşmasıyla birlikte bürokrasiye yapılan atamalarda liyakatten ziyade sadakat temel kriter olmuştur. Bu madde ile seçime çok kısa bir süre kala kadrolaşmaya dair bir madde olduğu çok açıktır.

İÇİŞLERİ KOMİSYONU’NU İLGİLENDİREN MADDELER

İçişleri Komisyonu’nda Belediyelerle ilgili bir kanun teklifi görüşülürken öncelikle seçme seçilme hakkının açıkça ihlali manasına gelen, halk iradesini yok eden kayyum uygulamalarından söz etmek gerekir.

31 Mart 2019 seçimlerinin ardından partimiz: 3 büyükşehir, 5 il, 45 ilçe ve 12 belde belediyesi olmak üzere 65 belediye başkanlığı, 1.230 belediye meclis üyeliği ve 101 İl genel meclis üyeliğinin yanı sıra Ağrı, Muş, Hakkari, Iğdır ve Şırnak İl Genel Meclis Başkanlığını da kazanmıştır. Seçimlerin ardından YSK tarafından KHK’li oldukları gerekçesiyle 6 (resmi) belediye eşbaşkanına mazbataları verilmemiş ve mazbatalar seçimi kaybeden AKP’nin adaylarına verilerek belediyeler bu yolla elimizden alınmıştır.

Yine aynı kararlar 8 belediye eşbaşkanı (YSK’ya resmi olarak gösteril(e)meyen) ve 48 meclis üyesine mazbataları verilmemiştir. 19 Ağustos 2019’da ikinci dönemin ilk kayyum uygulaması gerçekleştirilmiş: Diyarbakır, Mardin ve Van Büyükşehir Belediye eşbaşkanlarının görevden uzaklaştırılıp yerlerine il valilerinin kayyum olarak atanmıştır. Devam eden süreçte 3 büyükşehir, 5 il, 31 ilçe ve 9 belde belediyesi olmak üzere toplamda 48 HDP belediyesine

kayım ataması gerçekleştirilmiştir. Kayıym atamaları ile birlikte belediye meclisleri feshedilmiş ve belediyelerin tek yönetim erki kayıymalar olmuştur. 48 belediye meclisinde görev alan 807'si HDP'li olmak üzere diğler partilerin de temsil edildiğı toplam 1139 belediye meclis üyesi görevini yapamaz hale gelmiştir. 31 Mart 2019'da 48 yerelin yönetimi için sandık başına giden 4.356.819 yurttaşın Seçme ve Seçilme Hakkı yok sayılmıştır.

Belediye Eşbaşkanlarının görevden alınmalarına gerekçe olarak gösterilen dava dosyalarının içeriklerinde belediye iş ve işlemlerinde yapılan herhangi bir usulsüzlük veya kamu zararı yer almamıştır. Dosyaların içerikleri siyasi faaliyetler olup gizli tanıklar ile desteklenmek istenmiştir. Zaman içerisinde gizli tanıkların tanık koruma programında olmadıkları ya da iddianamelerde bahsi geçen söylemlerde bulunmadıkları şeklinde gelişmeler de yaşanmıştır. 2019'dan bugüne kadar 22'si kadın olmak üzere toplam da 39 belediye eşbaşkanımız tutuklanmıştır. Halen 2'si kadın olmak üzere 6 belediye eşbaşkanımız tutuklu bulunmaktadır.

Belediyeler bünyesinde düzenlenen kültür sanat faaliyetleri engellenmiştir. Belediyelere bağlı açılan çok sayıda kütüphane işlevsiz hale getirilirken, raflarda yer alan on binlerce kitap da kaldırılmıştır. Belediyelerimizde sunulan çok dilli belediyecilik hizmetleri hedef olmuş ve çok dilli belediyecilik hizmeti yerine tek dil esas alınmıştır.

Kürtler için hafıza değeri taşıyan kişilerin adına yapılan parklar, heykeller, büstler, sokak/cadde isimler, ve anıtlar kaldırılmış ve Kürt kültür ve geleneğinde yeri olmayan kişilerin adı verilmiştir. Belediyelerimizde uyguladığımız kadın daire müdürlükleri/birimlerine erkekler atanarak bu müdürlükler/birimler pasifize edilmiştir.

Anadilde eğitim imkanı sağlayan kreşler kayıymalar tarafından kapatılıp dini tarikatlara devredilmiştir. Üniversitedeki kadın öğrenciler için oluşturulan yurtların kayıymalar eliyle hastane ve kolluk görevlileri için misafirhaneye dönüştürülmesi, Belediyeler bünyesinde açılan Kadın Danışma Merkezlerinin ve Kadın Kültür Merkezlerinin faaliyetleri durdurulmuş ve kurumların içi boşaltılmıştır.

Kayıym atanan belediyelerde yapılan ihalelerin büyük bir bölümü KİK usul ve esaslarına göre yapılmadığı Sayıştay Raporlarında tespit edilmiştir. Yine bunun yanı sıra ihalelerin yerellerde bulunan firmalar yerine Batı illerinde bulunan firmalara ismarlama bir şekilde ihale edildiğı kamuoyuna yansımıştır. 4734 sayılı Devlet İhale Kanununun 19. Maddesinde açık ihale yönteminin esas alınması gerektiğı ifade edilirken kayıym belediyelerinde bu madde yok sayılmış, kanunun istisnai olan 21/b maddesi genel uygulama haline gelmiştir. Yine Türkiye'nin hiçbir belediyesinde uygulanmamış olan sadece askeri ve güvenlik amaçlı olan 21/c bendi kayıym belediyelerinde sıradan, uygulanır olmuştur.

MADDE 4: Kanun teklifinde, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun ek 3 üncü maddesine, bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca çıkartılacak yönetmelikle belirlenir hükmü eklenmiştir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun ek 3 üncü maddesi hükümleri çerçevesinde hazırlanan

Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği 15.04.2021 tarihli ve 31455 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Yönetmeliğe göre; 6360 sayılı Kanun ile köyden mahalleye dönüşen yerlerde 31 Aralık 2022 tarihine kadar belediyelerce alınan vergiler, harçlar, harcamalara katılma payı ile su (içme ve kullanma) ücretlerinde kolaylıklar bulunmaktadır. 5216 sayılı Kanunu’nun ek 3 üncü maddesi hükmü gereği büyükşehirlerde sosyo-ekonomik durumu, şehir merkezine uzaklığı, belediye hizmetlerine erişebilirliği, mevcut yapılaşma durumu ve benzeri hususları dikkate alınarak kırsallık özelliği gösteren yerler için kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan belirlenebilmektedir.

Kırsal Mahalle Tespiti Kriterleri, kırsal yerleşim özelliğinin devam edip etmemesi, şehir merkezine olan uzaklık ve ulaştırma durumu, belediyelerin yol, su, atık su, katı atık, toplu taşıma gibi hizmetlerinden en az birine erişebilme imkânına tam kapasitede ulaşp ulaşmaması, mevcut yapılaşma durumunun kırsal niteliğinin devam edip etmemesi, imar mevzuatı uyarınca yerleşik ve gelişme alanları içinde olup olmaması, kırsal mahallenin sosyo-ekonomik olarak kırsal nüfus oranının yüksek olması, yüzölçümünün önemli bir kısmını tarım, orman, mera, yaylak ve kışlak arazilerin oluşturması, tarımsal üretimin, hayvancılık ve orman faaliyetlerinin başlıca geçim kaynağı olarak tespit edilmiş olmaması gibi hususlardan bir veya daha fazlası esas alınarak tespit yapılabilecektir. Ayrıca, tamamı kırsal mahalle olarak tespit edilemeye uygun olmayan mahallelerde, 10 bin metrekareden az olmayacak şekilde bir veya birden fazla mahallenin bir kısmını içerecek şekilde kırsal yerleşik alan tespit edilebilecektir.

Kanun teklifinde ek 3 üncü madde uygulamaları birçok belediyede henüz tamamlanmamış olması ve maddenin doğrudan belediye gelirleri üzerinde etkili olması nedeniyle söz konusu maddenin açıklanması ve uygulamaya yön verilmesi amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına usul ve esasları belirlemede açıkça yetki verilmesi öngörülmektedir. Anayasanın 127. Maddesine göre mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.

Yerel yönetimler birer Anayasal kurum haline getirmiştir. Merkezi yönetim ile ilişkileri açısından değerlendirildiğinde yerel yönetimlerin en önemli özelliği yerel özerkliğe sahip olmalarıdır. Yerel özerklik, tüzel kişiliğe sahip yerel yönetimlerin karar organlarının seçimle işbaşına gelmiş olmaları ve işlerini kendi organları eliyle dışarıdan hiçbir karışma olmaksızın görmeleri olarak tanımlanabilir. Anayasanın 127. maddesinin ikinci fıkrasında sözü edilen yerinden yönetim ilkesi, bu anlamda özerklik kurumunun Anayasal bir temele oturtulması anlamındadır. Yerel özerkliğin tanımı ve kapsamını belirleyen en önemli düzenleme Türkiye’nin de imzaladığı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’dır. AYYÖ Şartında yerel yönetim kavramı yerel makamların, kanunlarla belirtilen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve imkânı anlamına gelmektedir. Kanun tekliflerinin Yerel yönetimlerin özerklik şartına aykırılık teşkil etmemesi gerekmektedir. Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun "kırsal mahalleleri" içeren ek 3’üncü maddesinin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenecek olması özerkliğe aykırılık olarak değerlendirilebilir.

MADDE 5: 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun Borçlanmayı düzenleyen 51. maddesi uyarınca, İl özel idaresi, görev ve hizmetlerinin gerektirdiği giderleri karşılamak amacıyla belirtilen usul ve esaslara göre borçlanma yapabilir ve tahvil ihraç edebilir. Kanun teklifine eklenen 9 bendi ile İl Özel İdareleri ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından Avrupa Birliği ile katılım öncesi mali işbirliği çerçevesinde desteklenen projelerin finansmanı için yapılan borçlanmalar, çok taraflı yatırım ve kalkınma bankaları ile yabancı devlet kuruluşlarından doğrudan ve İller Bankası A.Ş. aracılığıyla yapılan borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanması dikkate alınmaz denmektedir. Kanunun d bendinde d) İl özel idaresi ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin %50'sinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin faiz dahil iç ve dış borç stok tutarı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanununda belirlenen yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını aşamaz. Bu miktar büyükşehir belediyesi bulunan illerin özel idareleri için bir buçuk kat olarak uygulanır hükmünü içermektedir. İl özel idareleri, belediyeler ve bunların bağlı kuruluşları ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından Avrupa Birliği ile katılım öncesi mali işbirliği çerçevesinde desteklenen projelerin finansmanı için yapılan borçlanmaların, çok taraflı yatırım ve kalkınma bankaları ile yabancı devlet kuruluşlarından doğrudan veya İller Bankası A.Ş. aracılığıyla yapılan borçlanmaların su, kanalizasyon ve altyapı projeleri kapsamında kütütlecek işler için İller Bankası A.Ş. tarafından borçlanmaların, borçlanma sınırına dahil edilmeyeceği hükmü getirilmiş ancak bu düzenleme Anayasa Mahkemesince "Bütçe Kanununda sadece bütçe ile ilgili hükümler yer verilebileceği, dolayısıyla bu düzenlemenin usulen Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile yapılamayacağı gerekçesiyle iptal edilmiştir.

Teklifin 5. Maddesinde yapılacak olan borçlanmalarda vergi usul kanununda yer alan değerlendirme oranı aşılamaz ifadesi uygulama alanı dışında bırakılmakta böylece bir bakıma yeniden değerlendirme oranının esasında hızla artan enflasyondan dolayı bir geçerliliğinin olmadığını kabulle sınırsız bir borçlanma yetkisi getirilmektedir. Enflasyona bağlı yaşanan olumsuz gelişmeler sonucunda paranın değerinde sürekli bir kayıp yaşanmakta kesinleşen bütçe gelir ve gider tabloları kadük duruma düşmektedir. Düzenleme ile bir nevi yasal olarak enflasyon düzenlemesi yapmaları mümkün olmayan kurumlara 5302 sayılı kanunun 51. maddesinde yapılan değişiklikle borçlanmada 213 sayılı kanunun belirlediği esaslar dışında bir yetki tanınmakta dolayısı ile kanun dolanmaktadır. Fiyatların seviyesinde yaşanan artışlar olarak tanımlanan yüksek enflasyon teklifte kabul görmekte ve işletmelerin sahip olduğu taşınmazların ve iktisadi kıymetlerin cari piyasa değerindeki düşüş ve artışlardan olumsuz etkilendiğinden, kalıcı hale getirilen yeniden değerlendirme oranının aslında mevcut kriz dolayısıyla bir gerçekliği yansıtmadığını krizin çok daha derin ve çok daha şiddetli olduğunun ikrarıdır. Kaldı ki bu oran TÜİK tarafından açıklanan yurt içi üretici fiyat endeksine (Yİ-ÜFE) göre hesaplanmaktadır.

MADDE 6: Ülkede yaşanan çatışmalı ortamdan dolayı şehirler büyük bir göç almış durumdadır. Nüfustaki artış beraberinde başta alt yapı hizmetleri olmak üzere birçok kamu hizmetinin sunulmasını imkânsız kılmaktadır. Başta içme suyu, atıksu arıtma, katı atığın yok edilmesi, kent içi ulaşım gibi temel şehircilik hizmetlerini vatandaşlara sunmakla yükümlü olan

belediyeler genel bütçeden ve kendi öz kaynaklarından maliyetleri karşılayamamaktadırlar. Gelir-gider dengesizliği, Merkezi yönetimin belediyeler gibi kaynak yetersizliği içinde olması mevcut kaynakların savaşa politikalarına tahsis edilmesi yerelde krizi derinleştirmekte ve İl Banka sürekli borçlanmalar yapılmaktadır. Özellikle kayyum atanmış belediyelerde usulsüzlük yapılarak yüksek meblağda krediler çekilmektedir. Yine yasaya aykırı olarak gelirlerin yüzde yüzüne el koyma yetkisi sözleşmelerle verilmektedir oysaki yasa gereği bu oran yüzde 40'ı geçemezken. Oysaki Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik şartı yerel yönetimlerin idari, siyasi ve mali özerkliklerinin korunması, yerel yönetimlerin haklarının ortaya koyularak garanti altına alınması, uluslararası standartlar getirilerek yerel toplulukların demokratik gelişmesinin sağlanması ve kamu hizmetlerinin etkili sunulmasının önünü açan bir belgedir. Şart'ın 9. maddesi genel olarak yerel yönetimlerin mali özerkliğinin sağlanmasını istemektedir. Bu çekincenin kaldırılması dahi birçok sorunu çözecektir. Ancak 9. Şarta anayasanın 127. Maddesi gerekçe gösterilerek çekince konulurken yapılan düzenleme ile madde 127 de yazan "Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır." İfadesi açıkça çiğnenmekte neredeyse sınırsız borçlanma yetkisi tanınmaktadır.

MADDE 7: 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Gelen Bütçe Vergi Gelirlerinden pay Verilmesi Hakkında Kanununun 6. maddesi denkleştirme ödeneği ve belediyelere yardım ödeneğini düzenlemektedir. Kesinleşmiş en son genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının binde biri Maliye Bakanlığı bütçesine nüfusu onbin'e kadar olan belediyeler için kullanılmak üzere denkleştirme ödeneği olarak konulur. Maliye Bakanlığı, bu ödeneği, mart ve temmuz aylarında iki eşit taksit hâlinde dağıtılmak üzere, İbank A.Ş. hesabına aktarır. İbank A.Ş. hesabına aktarılan ödeneğin yüzde 65'ini eşit şekilde, yüzde 35'ini ise nüfus esasına göre dağıtır. Hükmü bulunmaktadır. Kanun teklifinde; 3 üncü fıkrada, bu Kanunda ayrılması öngörülen paylar ile birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen ödenekler dışında, mahalli idarelere yardım amacıyla, bakanlıklar ile bağlı ve ilgili kurum ve kuruluşların bütçelerine pay, fon veya özel hesap gibi adlarla başka bir ödenek konulamaz. Hükmündeki ödenekler ibaresinden sonra gelmek üzere ve ilgili kanunları gereğince aktarılması uygun görülen veya tahsis edilen ödenek ibaresi eklenmiştir.

Hukuk devletinin en temel unsurlarından birisi de belirlilik ilisidir. Aynı zamandan hukuki kesinliktir. Yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup bireyin, yasadan, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini verdiğini bilmesidir. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Madde lafzen ve ruhen belirlilik ilkesini açıkça çiğnemektedir. Ayrılan payların ve ödeneklerin kime ve neye göre uygun olduğu ve bunun kriterinin ne olduğu belli değildir.

MADDE 8: Yerel yönetimler konusunda yetki karmaşası, yaşanan yerel yönetimler krizlerinin temelini oluşturmaktadır. Anayasa'nın 123'üncü maddesi, idarenin kuruluş ve görevleriyle bir

bütün olduğunu; 126'ncı maddesi, illerin idaresinin yetki genişliği esasına dayandığını ve 127'nci maddesi mahalli idarelerin statüsünü ve vesayet makamını belirlemektedir. Burada açıkça yerel yönetimlerde çift başlılık ve ikili yapının oluşturulması Anayasa'ya aykırıdır.

Hasan Özgüneş
şırnak

MUHALEFET ŞERHİ

2/4895 esas numaralı "Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"ne ilişkin muhalefet şerhimizdir.

Teklifin Usulü ve Genel Üzerine Değerlendirme

20 yılı geride bırakan AKP iktidarları döneminde; Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasal Düzen olarak doğrudan ve acımasızca saldırıya maruz kaldığı görülmüştür. Uygulanan kötü politikalar ve alınan yanlış kararlar, ülkemizin yerel yönetim tecrübesini de tarumar etmiş, kamu hizmetlerinde sistemik sorunlara yol açmış ve halk nezdinde önemli mağduriyetlere sebep olmuştur.

Devletimizin geleneklerinden, kültüründen uzaklaşma yoluna gidilmesi ve kadim kurumlarımızın yetki ve itibar karmaşasına dahil edilmesi, birçok alanda faaliyetlerin aksamasına ve ciddiyetsizliğe neden olmuştur. Anayasal açıdan güvence altına alınmış olan idarenin bütünlüğü, yetki genişliği ve idari vesayet gibi kavramlar dahi tersyüz edilmiştir. Cumhuriyet tarihimiz boyunca yerel yönetim hizmetlerinde sorumluluk ve yetki makamı İçişleri Bakanlığı iken, bizzat AKP eliyle bu Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na devredilmiş, böylece yerel yönetimlerde ikili bir yapı ortaya çıkarılmıştır. Mevzuat üzerinde yapılan gelişigüzel düzenlemeler, ülkemizin kamu yönetiminde ciddi savrulmalara yol açmış, yerel yönetimlerin Anayasal hakları olan idari ve mali özerklik büyük yara almış, sistem önemli ölçüde bozulmuştur.

Bilhassa 2012 yılında yürürlüğe giren ve Bütünşehir Kanunu olarak anılan, 6360 Sayılı "On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", yerel yönetimlerde görülen bozulma ve çürümenin en somut örnekleri arasındadır. İlgili Kanun ile on dört il büyükşehir olmuş, on altı bin köy bu statüden çıkarılarak mahalleye dönüştürülmüştür. Kanunun içeriğindeki birçok hükümden anlaşılan odur ki, büyükşehir üzerindeki merkezin vesayeti neredeyse silinmiştir. Bu aşamadan itibaren köylerin boşaltılması, tarım arazilerinin yağmalanması ve tarımsal üretim kültürünün yerle bir edilmesi gibi elim hadiselerle karşılaşmıştır.

AK Parti İstanbul Milletvekili Mustafa Demir ile birlikte 128 Milletvekilinin imzasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan 2/4895 esas numaralı “Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu’na, Çevre Komisyonuna ve Plan Bütçe Komisyonuna 25 Ocak 2023 tarihlerinde havale edilmiş olup, sadece Çevre Komisyonu’nda 31 Ocak 2023 tarihinde görüşülmüş olup İçişleri Komisyonu Başkanlığına havale edilmiştir.

2 Şubat 2023 İçişleri Komisyonu’nda görüşülen ve aynı gün kabul edilen, Torba Kanun Teklifi;

- 1) 2872 sayılı Çevre Kanunu,
- 2) 3621 sayılı Kıyı Kanunu,
- 3) 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu,
- 4) 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu,
- 5) 5393 sayılı Belediye Kanunu,
- 6) 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun,
- 7) 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun,
- 8) 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu olmak üzere, 8 kanunda değişiklik yapılmasını öngörmektedir.

Teklifin içeriği açısından, bahsi geçen diğer tali komisyonlarda görüşülmemesi, AKP’nin geçiştirme usulüne bir kez daha başvurmakta olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 23 üncü maddesinin 4 üncü fıkrasında yer alan “*Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu komisyonlar görüşlerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler*” hükmüne de uyulmamıştır.

Etki-fayda analizi yapılmayan Teklifin görüşmeleri sırasında konunun muhatabı olan hiçbir uzman ya da sivil-toplum kuruluşu temsilcisi yer almamıştır. TBMM İç Tüzüğü’nün 38 inci maddesinin birinci fıkrası gereği, Komisyonların kendilerine havale edilen tekliflerin ilk önce Anayasanın metni ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik

etmekle yükümlü olmalarına rağmen, böyle bir tetkik çalışması yapılmamıştır. Komisyon görüşmelerinin başlangıcında, Anayasa'ya aykırılıklar teşkil eden maddeleri nedeniyle başlatılan ve İYİ Parti olarak bizlerin de dahil olduğu usul tartışması da alelacele reddedilmiştir.

Ayrıca Teklifin 9. maddesinin, Plan-Bütçe Komisyonu'nda görüşülerek dağıtımı yapılan 404 Sıra Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin 22. maddesiyle aynı olduğu görülmüştür. Bu nedenle, söz konusu madde, Komisyon görüşmeleri sırasında geri çekilmiştir. Bu durum, AKP'nin yaşadığı savrulma halinin ve yasama faaliyetlerinde sergilediği ciddiyetsiz yaklaşımın bir örneği niteliğindedir.

Toplamda 8 kanunda değişiklik içeren ve birçok insanımızı etkileyen bu Torba Kanun Teklifinin komisyonlarda görüşülmesi esnasında da muhalefet Milletvekillerinin tavsiye ve eleştirilerinin dikkate alınmaması, İktidarın sayısal çoğunluğuna güvenerek TBMM'nin asli görevi olan yasama yapma faaliyetlerinde ciddiyetsizliğe yol açmaktadır. Demokrasimizin ve yasama faaliyetlerimizin kalitesini düşüren bu anlayışın, ülkemizin ve milletimizin hiçbir sorununa çare sunamayacağı apaçık ortadadır.

Maddelerin Değerlendirilmesi

2. Madde

Kıyılardaki dolgu alanlarında otopark ihtiyacını karşılamak amacıyla, yeraltı otoparkı inşa edilebilmesi için düzenleme yapılmaktadır. Maddenin gerekçesinde artan konut ihtiyacı ve kentleşmenin getirdiği trafik sorunlarının çözümü için bir düzenleme yapıldığı belirtilmiş olsa da, bu düzenlemede doğayı bir kenara bırakan, taşıt ve trafik öncelikli bir anlayışın izlerine rastlıyoruz. Denizlerimizi betonla dolduran, kıyılarımızı, sahillerimizi ranta kurban eden bir zihniyetin, vicdana ve hakkaniyete uygun bir iş yapacağına dair şüphelerimiz güçlüdür.

Ayrıca, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın 22.02.2018 tarihli ve 30340 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Otopark Yönetmeliği'nin 3 üncü

maddesindeki tanımlarda ismi geçmeyen "açığa çıkmayan yeraltı otoparkı" kıyılardaki dolgu alanlarında otopark yapmanın güvenliğine, maliyetine, yerine ve zamanına ilişkin aydınlatıcı açıklamalar yapılmamıştır. Bu hususların araştırılmadan, etki-fayda analizi yapılmadan bu Kanunun çıkarılması, yeni rant alanlarına kapı mı aralanıyor sorusunu akıllara getirmektedir.

Maddenin "üstün kamu yararına aykırılık" gerekçesiyle Teklif metninden çıkarılmasına yönelik önerimiz, Cumhur İttifakı Milletvekilleri tarafından reddedilmiştir.

Madde 3

Madde ile; Adana'nın Karataş ilçesinde, Tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgesi kurulması amaçlanmaktadır. Teklifin gerekçesinde ise bu maddeye ilişkin bir ifadeye rastlanmamıştır. Oysa TBMM İç Tüzüğü'nün 74/2. maddesi, "*Kanun Teklifleri, gerekçesi ile birlikte Başkanlığa verilir*" hükmünü içermektedir. Yine İç Tüzüğe göre, "*Komisyonlar, şartlarına uymayan Kanun Tekliflerini, sahiplerine tamamlatmaya yetkilidirler.*" Komisyon görüşmelerinde bu eleştirilerimizi dile getirmiş olmamıza rağmen, gerekli düzenlemeler yapılmamıştır.

Öte yandan, yapılmak istenen düzenlemenin, ekosistemin korunmasına dair duyarlılığa ve ulusal ve uluslararası sözleşmelere de (Ramsar, Bern, Barcelona Sözleşmeleri) aykırı olduğu bilinmektedir.

Diğer taraftan, kurulması öngörülen bölgenin, Organize Sanayi Bölgesi yerine Organize Tarım Bölgesi şeklinde adlandırılması gerektiğine dair çağrımız da karşılıksız kalmıştır.

Madde 4

Madde ile; köy veya belde belediyesi iken mahalleye dönüşen yerlerin kırsal mahalle olarak kabul edilmesi ile ilgili düzenlemelerde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına yönetmelik çıkarma yetkisi verilmektedir.

Anayasal bakımdan sorunlu bulunduğumuz bu düzenlemenin doğru ve yararlı bir faaliyete zemin hazırlaması için, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yerine İçişleri Bakanlığı'nın yetkilendirilmesine yönelik değişiklik önergemiz, Cumhur İttifakı Milletvekilleri tarafından reddedilmiştir.

Ayrıca Maddenin gerekçesinde, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'na eklenen Ek 3 üncü madde uygulamalarının birçok belediyemizde tamamlanamadığı belirtilmiştir. Gerekçede belirtilen bu tespit, kötü yönetimin ve delik deşik olmuş mevzuatın da bir itirafı niteliğindedir.

Görüşmeler esnasında, yetki çakışmaları ve işbilmezlik yüzünden ahenk ve uyumun yerle bir olduğu yerel yönetimlerde, yeni yaraların açılmasına razı olmadığımız hatırlatılmıştır.

Madde 5 ve 6,

Maddeler ile; bakanlık ve idarelerin isimlerinde düzenleme yapılmaktadır. Ayrıca İl Özel İdareleri, Belediyeler ve bunların bağlı kuruluşları ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin bazı borçlanmalarının, bazı borçlanma kıstaslarından muaf tutulması için düzenleme yapılmaktadır.

İlgili düzenlemeler, daha önce Kanunla düzenlenmeleri gerektiği gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.

Madde 7

Madde ile; ilgili kanunları gereğince aktarılması uygun görülen veya tahsis edilen ödenekler ile birlikte mahalli idarelere yardım amacıyla, bakanlıklar ile bağlı ve ilgili kurum ve kuruluşların bütçelerine pay, fon veya özel hesap gibi adlarla başka bir ödenek konulabileceği hüküm altına alınmıştır.

Görüşmeler esnasında mahalli idarelerin mali açıdan desteklenmesi için İl Özel İdarelerine ve Belediyelere genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan payın artırılması gerektiği hatırlatılmış, geçmişte sunmuş olduğumuz Kanun Tekliflerine dikkat çekilmiştir.

Madde 8

Madde ile; bahse konu kanunda düzenleyici ve yönlendirici işleri yapmaya il özel idareleri ile il özel idarelerinin üyesi olduğu ve belediye üyesi bulunmayan mahallî idare birlikleri ve köyler için İçişleri Bakanlığı; belediyeler ve bağlı kuruluşları ile belediyelerin üyesi olduğu mahallî idare birlikleri için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkin kılınmıştır. Oysa yukarıda da bahsedildiği gibi, Anayasamız, idarenin bütünlüğü, yetki genişliği ve idari vesayet gibi kavramları düzenlemiş ve hüküm altına almıştır.

Yerel yönetimlerde oluşturulmak istenen ikili yapının, kamu hizmetlerinde aksamalara ve halk nezdinde ciddi mağduriyetlere yol açacağı ortadadır.

Maddenin "Anayasa'ya aykırılık" gerekçesiyle Teklif metninden çıkarılmasına dair önergemiz reddedilmiştir.

Geçici Madde 1

Madde ile; İklim değişikliği uzmanı kadrolarına gerekli uzman personelin atanabilmesi amacıyla düzenleme yapılmaktadır.

Söz konusu maddenin İçişleri Komisyonu'yla hiçbir ilgisi olmayıp, Plan ve Bütçe Komisyonu ve Çevre Komisyonu'yla ilgilidir. Bu durum, Torba Kanun Tekliflerinin yasa yapma süreci üzerindeki olumsuz etkilerinden birisi olarak görülmelidir.

Ayrıca, Komisyon görüşmeleri sırasında, İçişleri Komisyonu Başkanı ve Kahramanmaraş Milletvekili Sn. Celalettin GÜVENÇ tarafından bir önerge sunulmuş ve kabul edilmiştir. Önergenin gerekçesinde "*Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu'nun ek 6'ncı maddesiyle belirlenen Erkenez OSB, Aksu OSB ve Türkoğlu-2 OSB sınırlarının değiştirilmesi ve bu OSB'lerin diğer iş ve işlemlerinin mezkur kanun hükümlerine göre yapılması amaçlanmaktadır*" ifadesi yer almıştır. Dolayısıyla Kahramanmaraş'ta bulunan söz konusu OSB'ler üzerinde yapılacak değişikliklere ilişkin hükümler de söz konusu Teklife dahil edilmiştir.

Behiç Çelik
Mersin

Mehmet Metanet Çulhaoğlu
Adana

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ MUSTAFA DEMİR
VE 127 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ

ÇEVRE KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA
DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN
TEKLİFİ

MADDE 1- 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinin (4) numaralı alt bendinde yer alan “10 Türk lirası (50,23 TL)” ibaresi “11,59 Türk lirası” olarak değiştirilmiş ve bu bendin birinci paragrafında yer alan “idari para cezası verilir.” ibaresinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak yüzbin grostondan büyük tanker, gemi ve diğer deniz araçları için yüzbin groston esas alınarak idari para cezası verilir.”

MADDE 2- 4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanununun 7 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bu alanlar üzerinde” ibaresi “Bu alanlarda” şeklinde değiştirilmiş ve “açık otopark,” ibaresinden sonra gelmek üzere “açığa çıkmayan yeraltı otoparkı,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 3- 3621 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde ve ekli (7) numaralı kroki ile liste eklenmiştir.

“EK MADDE 5- Ekli (7) numaralı kroki ile listede sınır ve koordinatları gösterilen alanda yer seçim kararına uygun olarak imar planı kararıyla sera konulu Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi kurulabilir.”

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

ÇEVRE KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA
VE 375 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE
KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA
DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa ekli (I) sayılı Ek Gösterge Cetvelinin “II- Teknik Hizmetler Sınıfı” bölümünün (a) bendinde yer alan “ve Mimar” ibaresi “, Mimar, Peyzaj Mimarı ve İç Mimar” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 2- 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinin (4) numaralı alt bendinde yer alan “10 Türk lirası” ibaresi “11,59 Türk lirası” şeklinde değiştirilmiş ve bendin birinci paragrafında yer alan “idarî para cezası verilir.” ibaresinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak yüzbin grostondan büyük tanker, gemi ve diğer deniz araçları için yüzbin groston esas alınarak idarî para cezası verilir.”

MADDE 3- 4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanununun 7 nci maddesinin başlığında yer alan “Bu Araziler Üzerinde” ibaresi “Bu Arazilerde” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “Çevre ve Şehircilik” ibareleri “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “Bu alanlar üzerinde” ibaresi “Bu alanlarda” şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya “açık otopark,” ibaresinden sonra gelmek üzere “açığa çıkmayan yeraltı otoparkı,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 4- 3621 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde ve ekli (7) numaralı kroki ile liste eklenmiştir.

“EK MADDE 5- Ekli (7) numaralı kroki ile listede sınır ve koordinatları gösterilen alanda, yer seçim kararına uygun olarak imar planı kararıyla sera konulu Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi kurulabilir.”

(İstanbul Milletvekili Mustafa Demir ve
127 Milletvekilinin Teklifi)

(İçişleri Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

MADDE 4- 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun ek 3 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelik ile belirlenir.”

MADDE 5- 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 51 inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde yer alan “Hazine Müsteşarlığının” ibaresi “Hazine ve Maliye Bakanlığının” şeklinde değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki bent eklenmiş ve üçüncü fıkrasında yer alan “İçişleri ve Maliye bakanlıkları ile Devlet Plânlama Teşkilatı ve Hazine müsteşarlıklarına” ibaresi “İçişleri Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığına” şeklinde değiştirilmiştir.

“g) İl Özel İdareleri ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından Avrupa Birliği ile katılım öncesi mali işbirliği çerçevesinde desteklenen projelerin finansmanı için yapılan borçlanmalar, çok taraflı yatırım ve kalkınma bankaları ile yabancı devlet kuruluşlarından doğrudan veya İller Bankası Anonim Şirketi aracılığıyla yapılan borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz.”

MADDE 6- 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 68 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde yer alan “Çevre ve Şehircilik” ibaresi “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği” şeklinde, (f) bendinde yer alan “Hazine Müsteşarlığının” ibaresi “Hazine ve Maliye Bakanlığının” şeklinde değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki bent eklenmiş ve üçüncü

MADDE 5- 12/4/2000 tarihli ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununun ek 6 ncı maddesine aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bu maddeye göre belirlenen OSB sınırlarının değiştirilmesi ile bu OSB’lerin diğer iş ve işlemleri bu Kanun hükümlerine tabidir.”

MADDE 6- 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun ek 3 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelik ile belirlenir.”

MADDE 7- 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 51 inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde yer alan “Hazine Müsteşarlığının” ibaresi “Hazine ve Maliye Bakanlığının” şeklinde değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki bent eklenmiş ve üçüncü fıkrasında yer alan “İçişleri ve Maliye bakanlıkları ile Devlet Plânlama Teşkilatı ve Hazine müsteşarlıklarına” ibaresi “İçişleri Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığına” şeklinde değiştirilmiştir.

“g) İl özel idareleri ile sermayesinin %50’sinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından Avrupa Birliği ile katılım öncesi mali işbirliği çerçevesinde desteklenen projelerin finansmanı için yapılan borçlanmalar, çok taraflı yatırım ve kalkınma bankaları ile yabancı devlet kuruluşlarından doğrudan veya İller Bankası Anonim Şirketi aracılığıyla yapılan borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz.”

MADDE 8- 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 68 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde yer alan “Çevre ve Şehircilik” ibaresi “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği” şeklinde, (f) bendinde yer alan “Hazine Müsteşarlığının” ibaresi “Hazine ve Maliye Bakanlığının” şeklinde değiştirilmiş, fıkraya aşağıdaki bent eklenmiş ve üçüncü

(İstanbul Milletvekili Mustafa Demir ve
127 Milletvekilinin Teklifi)

(İçişleri Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

fıkrasında yer alan “Çevre ve Şehircilik Bakanlığına, Maliye Bakanlığına, Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığına ve Hazine Müsteşarlığına” ibaresi “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığına” şeklinde değiştirilmiştir.

“g) Belediyeler ve bunların bağlı kuruluşları ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından Avrupa Birliği ile katılım öncesi mali işbirliği çerçevesinde desteklenen projelerin finansmanı için yapılan borçlanmalar, çok taraflı yatırım ve kalkınma bankaları ile yabancı devlet kuruluşlarından doğrudan veya İller Bankası Anonim Şirketi aracılığıyla yapılan borçlanmalar ve Su, Kanalizasyon ve Altyapı Projesi (SUKAP) kapsamında yürütülecek işler için İller Bankası Anonim Şirketinden yapılan borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz.”

MADDE 7- 2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunun 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrasına “ödenekler” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ilgili kanunları gereğince aktarılması uygun görülen veya tahsis edilen ödenekler” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 8- 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 3 üncü maddesinin onuncu fıkrasında yer alan “İçişleri Bakanlığı” ibaresi “il özel idareleri ile il özel idarelerinin üyesi olduğu ve belediye üyesi bulunmayan mahalli idare birlikleri ve köyler için İçişleri Bakanlığı; belediyeler ve bağlı kuruluşları ile belediyelerin üyesi olduğu mahalli idare birlikleri için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.

fıkrasında yer alan “Çevre ve Şehircilik Bakanlığına, Maliye Bakanlığına, Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığına ve Hazine Müsteşarlığına” ibaresi “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığına” şeklinde değiştirilmiştir.

“g) Belediyeler ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından Avrupa Birliği ile katılım öncesi mali işbirliği çerçevesinde desteklenen projelerin finansmanı için yapılan borçlanmalar, çok taraflı yatırım ve kalkınma bankaları ile yabancı devlet kuruluşlarından doğrudan veya İller Bankası Anonim Şirketi aracılığıyla yapılan borçlanmalar ve Su Kanalizasyon ve Altyapı Projesi (SUKAP) kapsamında yürütülecek işler için İller Bankası Anonim Şirketinden yapılan borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz.”

MADDE 9- 2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunun 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrasına “ödenekler” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ilgili kanunları gereğince aktarılması uygun görülen veya tahsis edilen ödenekler” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 10- 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 3 üncü maddesinin onuncu fıkrasında yer alan “İçişleri Bakanlığı” ibaresi “il özel idareleri ile il özel idarelerinin üyesi olduğu ve belediye üyesi bulunmayan mahalli idare birlikleri ve köyler için İçişleri Bakanlığı; belediyeler ve bağlı kuruluşları ile belediyelerin üyesi olduğu mahalli idare birlikleri için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.

(İstanbul Milletvekili Mustafa Demir ve
127 Milletvekilinin Teklifi)

(İçişleri Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

MADDE 9- 6360 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesinin onbeşinci fıkrasında ve yirmidokuzuncu fıkrasında yer alan “31/12/2022” ibareleri “31/12/2025” şeklinde değiştirilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1- 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36 ncı maddesinin “Ortak Hükümler” bölümünün (A) fıkrasının (11) numaralı bendinde belirtilen ve merkez teşkilatında yer alan kadrolar ile mesleğe alınmaları, yetiştirilmeleri ve yeterlikleri aynı veya benzer nitelik arz eden merkez teşkilatı kadro ve pozisyonlarında bulunan ve yeterliğe hak kazananlardan başvuruları İklim Değişikliği Başkanlığınca uygun görülenler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde İklim Değişikliği Uzmanı unvanlı kadrolara atanabilir. Bu maddeye göre atananların sayısı yirmiyi geçemez. Bunların bu maddede belirtilen önceki kadro ve pozisyonlarında geçirdikleri süreler bu maddeye göre atandıkları İklim Değişikliği Uzmanlığı kadrolarında geçmiş sayılır.

MADDE 10- Bu Kanunun;

a) 9 uncu maddesi 1/1/2023 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde,

b) Diğer maddeleri yayımı tarihinde, yürürlüğe girer.

MADDE 11- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

MADDE 11- 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) sayılı Cetvelin “A- Aylıklarını 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa Göre Alanlar” kısmının “2- Kadroları Teknik Hizmetler Sınıfında yer alan personel” bölümünün (a) sırasında yer alan “mimar,” ibaresinden sonra gelmek üzere “peyzaj mimarı, iç mimar” ibaresi eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1- (1) 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36 ncı maddesinin “Ortak Hükümler” bölümünün (A) fıkrasının (11) numaralı bendinde belirtilen ve merkez teşkilatında yer alan kadrolar ile mesleğe alınmaları, yetiştirilmeleri ve yeterlikleri aynı veya benzer nitelik arz eden merkez teşkilatı kadro ve pozisyonlarında bulunan ve yeterliğe hak kazananlardan başvuruları İklim Değişikliği Başkanlığınca uygun görülenler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde İklim Değişikliği Uzmanı unvanlı kadrolara atanabilir. Bu maddeye göre atananların sayısı yirmiyi geçemez. Bunların bu maddede belirtilen önceki kadro ve pozisyonlarında geçirdikleri süreler bu maddeye göre atandıkları İklim Değişikliği Uzmanlığı kadrolarında geçmiş sayılır.

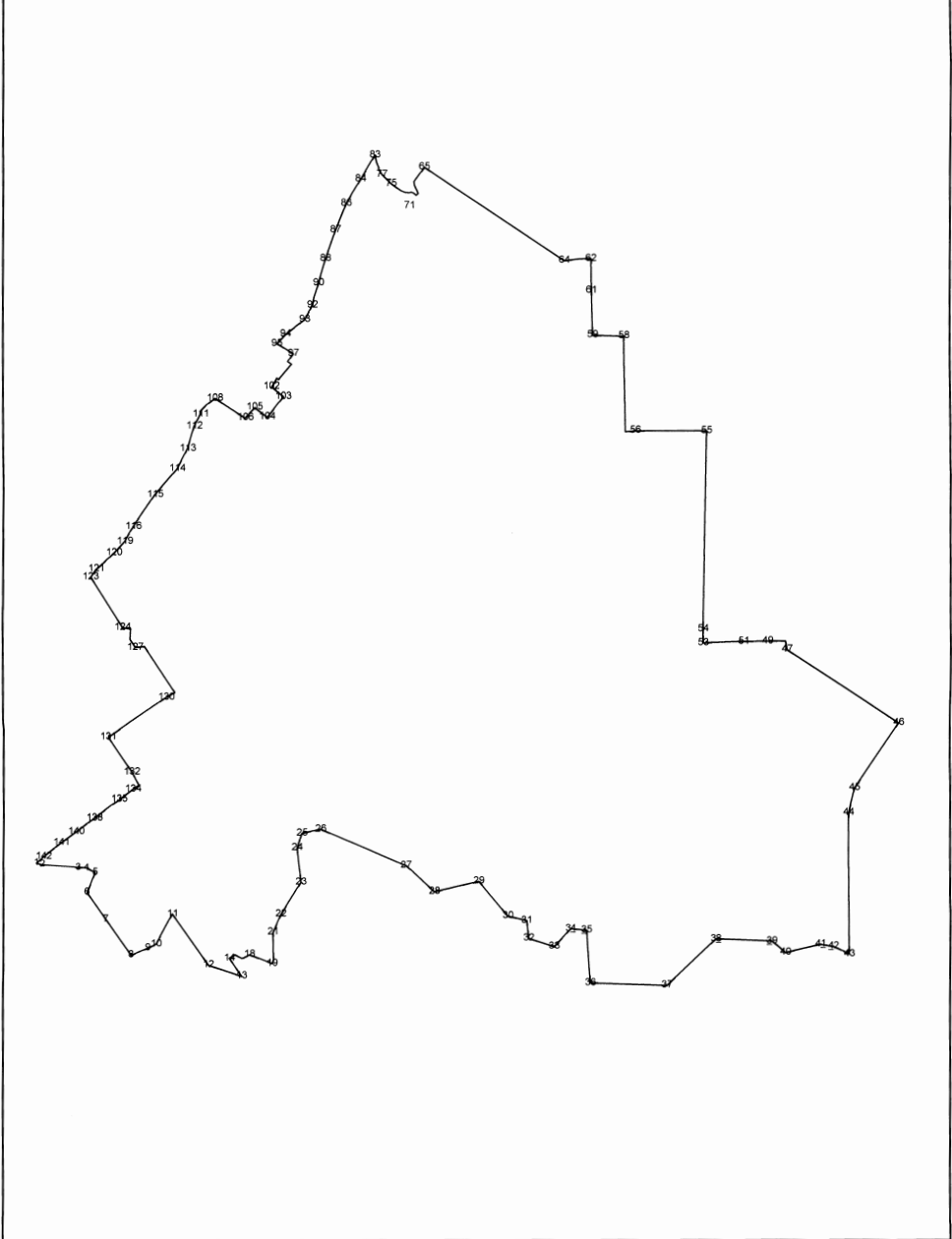
MADDE 12- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 13- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

TEKLİF METNİNE EKLİ KROKİ İLE SINIR VE KOORDİNAT LİSTESİ

EK- 7

ADANA-KARATAŞ TARIMA DAYALI İHTİSAS(SERA) ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ

ITRF 3 DERECE DİR

NoktaNo	Y	X
1	453417 101	4054177 042
2	453437 449	4054171 555
3	453552 759	4054151 279
4	453579 615	4054159 869
5	453608 141	4054144 382
6	453581 100	4054079 340
7	453641 532	4053991 836
8	453721 747	4053875 889
9	453775 812	4053898 109
10	453802 603	4053911 221
11	453854 580	4054009 016
12	453970 274	4053843 869
13	454076 522	4053807 377
14	454036 477	4053865 361
15	454037 978	4053866 706
16	454054 769	4053876 538
17	454078 077	4053863 913
18	454100 696	4053877 096
19	454174 140	4053848 480
20	454178 135	4053860 982
21	454177 245	4053949 973
22	454201 960	4054008 231
23	454265 514	4054112 388
24	454253 156	4054225 371
25	454269 044	4054271 271
26	454329 067	4054283 629
27	454602 700	4054167 114
28	454694 499	4054080 611
29	454837 494	4054114 153
30	454931 059	4054001 169
31	454982 847	4053987 046
32	454999 908	4053928 789
33	455081 116	4053902 308
34	455134 077	4053960 565
35	455187 038	4053955 269
36	455197 630	4053784 028
37	455443 017	4053776 967
38	455600 135	4053927 023
39	455780 203	4053919 962
40	455824 337	4053882 889
41	455937 321	4053909 370
42	455977 925	4053902 308
43	456029 121	4053877 593
44	456025 590	4054334 824
45	456045 009	4054414 266
46	456188 004	4054620 815
47	455827 439	4054856 151
48	455824 400	4054883 108
49	455786 444	4054883 181
50	455718 012	4054882 886
51	455689 317	4054882 366
52	455678 936	4054882 092
53	455559 041	4054877 976
54	455558 784	4054922 376
55	455569 534	4055556 830
56	455340 590	4055557 663
57	455309 617	4055554 736
58	455304 039	4056859 186
59	455203 235	4055861 772

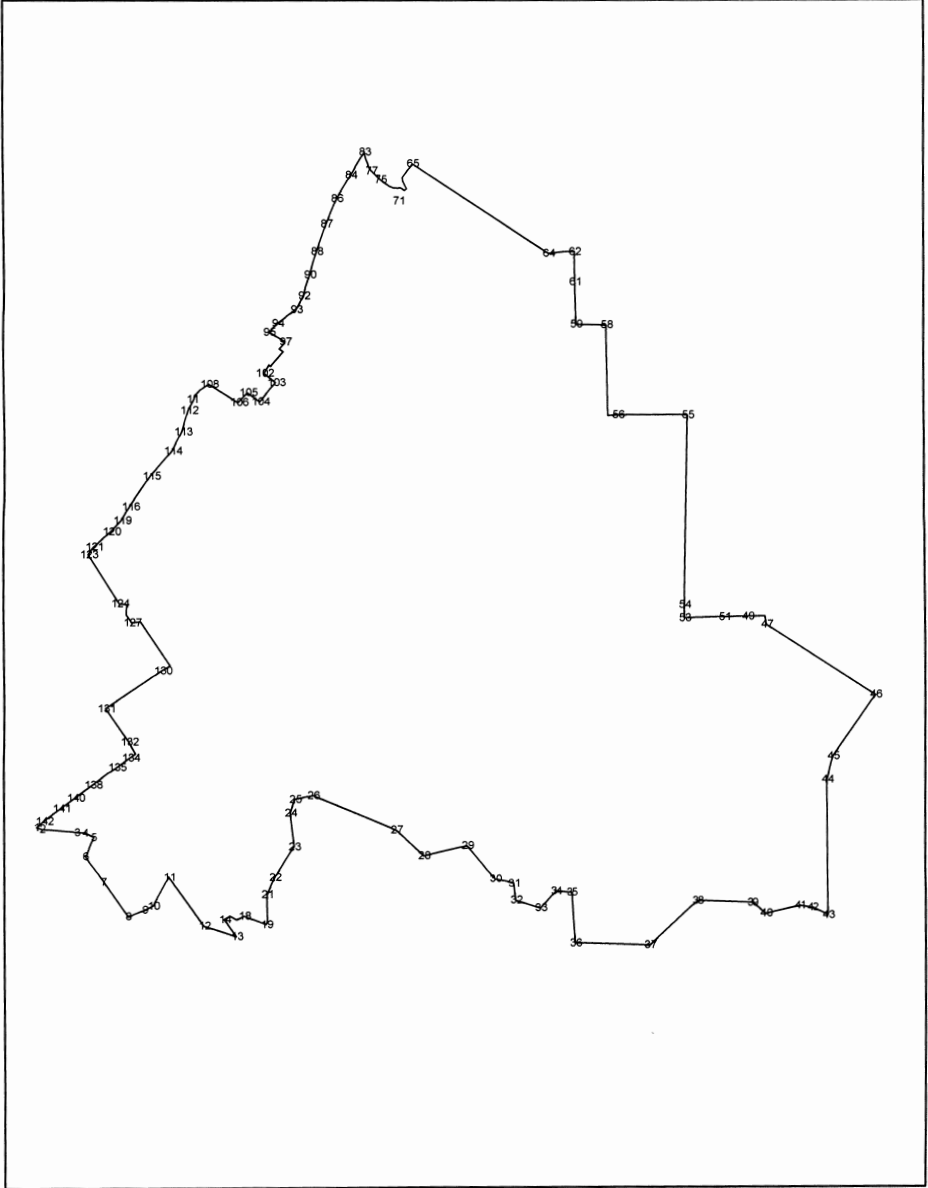
NoktaNo	Y	X
60	455203 080	4055892 025
61	455201 004	4056005 347
62	455199 151	4056106 493
63	455161 780	4056106 106
64	455112 275	4056100 305
65	454861 410	4056400 271
66	454628 360	4056353 358
67	454630 352	4056342 476
68	454642 012	4056315 908
69	454636 017	4056310 607
70	454627 564	4056317 147
71	454619 901	4056320 417
72	454613 040	4056319 490
73	454597 463	4056320 232
74	454585 826	4056325 441
75	454554 982	4056348 223
76	454537 063	4056366 018
77	454525 748	4056377 631
78	454519 363	4056385 542
79	454515 464	4056392 601
80	454514 229	4056400 919
81	454508 439	4056414 645
82	454505 376	4056425 540
83	454502 942	4056440 257
84	454457 338	4056362 800
85	454412 129	4056287 861
86	454410 835	4056285 008
87	454375 371	4056200 138
88	454344 236	4056107 711
89	454321 674	4056031 537
90	454321 085	4056029 546
91	454306 809	4055981 347
92	454301 528	4055959 103
93	454276 817	4055913 266
94	454215 648	4055865 980
95	454187 140	4055836 193
96	454192 798	4055833 029
97	454240 419	4055803 703
98	454223 089	4055779 143
99	454235 026	4055770 555
100	454193 972	4055721 976
101	454188 239	4055726 820
102	454171 165	4055698 582
103	454208 314	4055667 403
104	454157 426	4055602 374
105	454116 356	4055633 014
106	454087 563	4055600 677
107	454086 263	4055599 137
108	453990 204	4055682 214
109	453961 715	4055641 801
110	453943 783	4055622 563
111	453941 977	4055611 969
112	453922 398	4055573 508
113	453901 153	4055502 764
114	453868 637	4055437 877
115	453797 798	4055354 812
116	453727 880	4055253 280
117	453726 745	4055251 632
118	453720 120	4055242 011

NoktaNo	Y	X
119	453698 927	4055205 969
120	453666 522	4055169 529
121	453608 502	4055117 189
122	453604 964	4055112 488
123	453590 865	4055091 080
124	453693 860	4054928 727
125	453719 000	4054926 131
126	453718 314	4054890 804
127	453734 513	4054865 735
128	453764 042	4054869 076
129	453860 643	4054721 261
130	453835 497	4054705 160
131	453648 049	4054577 963
132	453723 944	4054466 119
133	453747 044	4054425 497
134	453729 323	4054412 196
135	453684 059	4054379 168
136	453682 463	4054377 988
137	453658 264	4054360 346
138	453603 996	4054320 318
139	453564 053	4054290 394
140	453545 839	4054276 748
141	453499 238	4054241 694
142	453441 673	4054198 476

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METNE EKLI KROKİ İLE SINIR VE
KOORDİNAT LİSTESİ

EK-7

ADANA KARATAŞ

(ITRF96 utm 3 derece koordinatları)

Nokta No	Y	X
1	453417.101	4054177.042
2	453437.449	4054171.655
3	453552.759	4054161.279
4	453579.615	4054159.869
5	453608.141	4054144.382
6	453581.100	4054079.340
7	453641.532	4053991.836
8	453721.747	4053875.689
9	453775.812	4053898.109
10	453802.603	4053911.221
11	453854.580	4054009.016
12	453970.274	4053843.869
13	454076.522	4053807.377
14	454036.477	4053865.361
15	454037.978	4053866.706
16	454054.769	4053876.538
17	454078.077	4053863.913
18	454100.696	4053877.996
19	454174.140	4053848.480
20	454178.135	4053860.982
21	454177.245	4053949.973
22	454201.960	4054008.231
23	454265.514	4054112.388
24	454253.156	4054225.317
25	454269.044	4054271.271
26	454329.067	4054283.629
27	454602.700	4054167.114
28	454694.499	4054080.611
29	454837.494	4054114.153
30	454931.059	4054001.169
31	454992.847	4053987.046
32	454999.908	4053928.789
33	455081.116	4053902.308
34	455134.077	4053960.565
35	455187.038	4053955.269
36	455197.630	4053784.028
37	455443.017	4053776.967
38	455600.135	4053927.023
39	455780.203	4053919.962
40	455824.337	4053882.889
41	455937.321	4053909.370
42	455977.925	4053902.308
43	456029.121	4053877.593
44	456025.590	4054334.824
45	456045.009	4054414.266
46	456188.004	4054620.815
47	456327.439	4054856.151
48	455824.400	4054883.108
49	455766.444	4054883.181
50	455718.012	4054882.686
51	455689.317	4054882.366
52	455678.936	4054882.092
53	455559.041	4054877.976
54	455558.784	4054922.376
55	455569.534	4055556.830
56	455340.590	4055557.663
57	455309.617	4055554.736
58	455304.039	4055859.186
59	455203.235	4055861.772

Nokta No	Y	X
60	455203.080	4055892.025
61	455201.004	4056005.347
62	455199.151	4056106.493
63	455181.780	4056106.106
64	455112.275	4056100.305
65	454661.410	4056400.271
66	454628.360	4056353.358
67	454630.352	4056342.476
68	454642.012	4056315.908
69	454636.017	4056310.607
70	454627.594	4056317.147
71	454619.901	4056320.417
72	454613.040	4056319.490
73	454597.463	4056320.232
74	454585.826	4056325.441
75	454554.982	4056348.223
76	454537.053	4056356.018
77	454525.748	4056377.631
78	454519.363	4056385.542
79	454515.464	4056392.601
80	454514.229	4056400.919
81	454508.439	4056414.645
82	454505.376	4056425.540
83	454502.942	4056440.257
84	454457.338	4056362.800
85	454412.129	4056287.861
86	454410.835	4056285.008
87	454375.371	4056200.138
88	454344.236	4056107.711
89	454321.674	4056031.537
90	454321.085	4056029.546
91	454306.809	4055981.347
92	454301.528	4055959.103
93	454276.817	4055913.266
94	454215.648	4055865.980
95	454187.140	4055836.193
96	454192.798	4055833.029
97	454240.419	4055803.709
98	454223.089	4055779.143
99	454235.026	4055770.555
100	454193.972	4055721.976
101	454188.239	4055726.820
102	454171.165	4055698.582
103	454208.314	4055687.403
104	454157.426	4055602.374
105	454116.356	4055633.014
106	454087.563	4055600.677
107	454086.263	4055599.137
108	453990.204	4055662.214
109	453961.715	4055641.801
110	453943.783	4055622.563
111	453941.977	4055611.969
112	453922.398	4055573.508
113	453901.153	4055502.764
114	453868.637	4055437.877
115	453797.798	4055354.812
116	453727.880	4055253.280
117	453726.745	4055251.632
118	453720.120	4055242.011

Nokta No	Y	X
119	453698.927	4055205.969
120	453686.522	4055169.529
121	453608.502	4055117.189
122	453604.964	4055112.488
123	453590.865	4055091.080
124	453693.860	4054928.727
125	453719.000	4054926.131
126	453718.314	4054890.804
127	453734.513	4054865.735
128	453764.042	4054869.076
129	453860.643	4054721.261
130	453835.497	4054705.160
131	453648.049	4054577.963
132	453723.944	4054466.119
133	453747.044	4054425.497
134	453729.323	4054412.196
135	453684.059	4054379.168
136	453682.443	4054377.988
137	453658.264	4054360.346
138	453603.966	4054320.318
139	453564.053	4054290.394
140	453545.839	4054276.748
141	453499.238	4054241.694
142	453441.673	4054198.476

